ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η καλλιγραφία ως κοινωνική πρακτική: Η χρήση και η σημασία της στην ιαπωνική κουλτούρα.

Calligraphy as a social practice: Its use and significance in Japanese culture.

ΚΑΚΟΣΟΥΛΗ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Α.Μ. : 3919078

Βόλος, 2023

Τριμελής Επιτροπή Αξιολόγησης

Επιβλέπουσα

Ρούλα Κίτσιου

Επίκουρη Καθηγήτρια/Τμήμα Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών σπουδών/Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Μέλη Τριμελούς Επιτροπής Αξιολόγησης

1ο μέλος

Ειρήνη Σηφάκη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια/Τμήμα Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών σπουδών/Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

2ο μέλος

Ελένη Γκανά

Επίκουρη Καθηγήτρια Παιδαγωγικού Τμήματος Ειδικής Αγωγής/Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © [Κακοσούλη Χρυσούλα, 2023]

Η έγκριση της Πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Γλωσσικών & Διαπολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας δεν δηλώνει απαραιτήτως την αποδοχή των απόψεων της συγγραφέα

«Υπεύθυνη Δήλωση,

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της Πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια που προσφέρθηκε στη συγγραφή της αναγνωρίζεται και αναφέρεται στο κείμενο. Επιπλέον, αναφέρονται όλες οι βιβλιογραφικές πηγές που αξιοποιήθηκαν, πρωτογενείς και δευτερογενείς, είτε η συμβολή τους παρατίθεται επακριβώς ως απόσπασμα είτε ως παράφραση»

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ 6
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΚΙΝΗΤΡΟ ΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑ 7
ΠΕΡΙΛΗΨΗ 8
ΛΕΞΕΙΣ- ΚΛΕΙΔΙΑ 9
ABSTRACT 10
KEY WORDS 10
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ 11
1.1 Προβληματική 11
1.2 Σκοπός και στόχοι της έρευνας 11
2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ 12
2.1 Γραφή και καλλιγραφία στο δυτικό κόσμο 12
2.2 Γραφή και καλλιγραφία στον ανατολικό κόσμο: Το παράδειγμα της Ιαπωνικής Καλλιγραφίας 13
2.2.1 Ιαπωνική γλώσσα: Ανάγνωση και Γραφή 13
2.2.2 Ιαπωνική καλλιγραφία 15
2.3.1 Είδη ιαπωνικής καλλιγραφίας 17
REISHO 隷書 17
KAISHO 楷書 18
GYOSHO 行書 19
SOSHO 草書 20
2.3.2 Καλλιγράφοι και χρήστες/χρήστριες της ιαπωνικής καλλιγραφίας 22
2.3.3. Καλλιγραφικά υλικά 24
2.4 Στάσεις απέναντι στη γλώσσα 27
2.4.1 Στάσεις απέναντι στη γραφή 29
2.4.2 Στάσεις απέναντι στην καλλιγραφία 30
2.5 Υπάρχουσα έρευνα σχετικά με την ιαπωνική καλλιγραφία 32
3.ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ 33
3.1 Ερευνητικά ερωτήματα 33
3.2 Επιλογή μεθόδου 33
3.3 Δομή open-ended questionnaire 34

3.4 Συμμετέχοντες/ουσες της έρευνας ... 34
3.5 Ερευνητική διαδικασία ... 35
4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ... 36
ΘΚ1 Σχέση μεταξύ γραφής και καλλιγραφίας στον ιαπωνικό πολιτισμό ... 37
ΘΚ2 Πιο συχνά σε χρήση στυλ καλλιγραφίας και λόγοι ... 42
ΘΚ3 Σύγχρονη χρήση της καλλιγραφίας στην Ιαπωνία ... 44
ΘΚ4 Πρόσβαση στην πρακτική της καλλιγραφίας στην Ιαπωνία ... 49
ΘΚ5 Αλλαγές στην πρακτική της καλλιγραφίας ... 50
ΘΚ6 Καλλιγραφία και γραφικός χαρακτήρας ... 53
ΘΚ7 Η τεχνολογία ως επιρροή για την καλλιγραφία ... 55
ΘΚ8 Εξάσκηση καλλιγραφίας και συναισθήματα ... 57
ΘΚ9 Η καλλιγραφία και η σημασία της για τον Ιαπωνικό πολιτισμό ... 63
ΘΚ10 Η καλλιγραφία ως επάγγελμα στην Ιαπωνία ... 65
5. ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ... 68
5.1 Συμπεράσματα ως προς τις χρήσεις και τη σημασία ... 68
5.2 Συμπεράσματα ως προς τις στάσεις ... 69
6. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ-ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ... 71
6.1. Περιορισμοί της έρευνας ... 71
6.2. Συμβολή και προεκτάσεις της έρευνας ... 71
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ ... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ... 75

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής, που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο των προπτυχιακών μου σπουδών, αποτελεί απόσταγμα των κόπων και προσπαθειών μου με τη συμβολή ορισμένων ατόμων που αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω.

Ξεκινώντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, την κυρία Ρούλα Κίτσιου, επίκουρη καθηγήτρια στο Τμήμα Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας που δέχθηκε να με καθοδηγήσει στη μελέτη του ερευνητικού αντικειμένου της εργασίας μου με θέμα την ιαπωνική καλλιγραφία, τη χρήση και τη σημασία της στην ιαπωνική κουλτούρα. Επιπλέον, θα ήθελα να την ευχαριστήσω για τη συνεχή ανατροφοδότηση και τις πολύτιμες υποδείξεις της, οι οποίες συνέβαλαν στη διεκπεραίωση της εν λόγω εργασίας.

Στο σημείο αυτό, οφείλω να ευχαριστήσω θερμά όλα τα άτομα, ιαπωνικής καταγωγής, που δέχθηκαν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο της έρευνάς μου εξηγώντας μου τη δική τους οπτική σχετικά με το ζήτημα της καλλιγραφίας στον πολιτισμό τους. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη Χριστίνα Φακάλου, για τις εύστοχες παρατηρήσεις της και τα σχόλια που συνετέλεσαν για την καλύτερη διατύπωση της εργασίας.

Ολοκληρώνοντας, θέλω να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένεια και τους φίλους μου που με στήριξαν έμπρακτα καθ’ όλη τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών μου, καθώς και σε όσους/ες με παρότρυναν και με στήριξαν στην εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΚΙΝΗΤΡΟ ΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑ

Σε προσωπικό επίπεδο, η παρούσα εργασία αποτελεί απόρροια πολλών παραγόντων. Πιο συγκεκριμένα, τα τελευταία τρία χρόνια, με αφορμή το μάθημα ιαπωνικών στο πανεπιστήμιο, έχει αναπτυχθεί αρκετά η σχέση μου και η συναναστροφή μου με την ιαπωνική γλώσσα και τον πολιτισμό. Μελετώντας καθημερινά διάφορες πτυχές της ιαπωνικής γραφής και κουλτούρας διαπιστώνω κοινά σημεία αλλά και παρεκκλίσεις από τον ελληνικό πολιτισμό. Με αφορμή την αγάπη που συνεχώς αναπτύσσω για τα ιαπωνικά, και εφόσον επιθυμώ να ασχοληθώ και επαγγελματικά με την Ιαπωνική γλωσσολογία, αποφάσισα να μελετήσω την καλλιγραφία, ένα σπουδαίο και ξεχωριστό είδος γραφής των Ιαπώνων, ώστε να μάθω όσα περισσότερα γίνεται γύρω από αυτό το ζήτημα, αλλά και να διαπιστώσω και πολλά άλλα που η βιβλιογραφία δεν προβάλλει. Επιπλέον, θα επιθυμούσα στο μέλλον η ίδια να καταφέρω να μάθω να γράφω έστω και σε ένα στυλ ιαπωνικής καλλιγραφίας των ιδεογραμμάτων και αυτή η έρευνα μου δίνει την ευκαιρία να ξεκινήσω ενεργά την μελέτη. Συνεπώς, η έρευνα αυτή ικανοποιεί σε κάποιο βαθμό και την προσωπική μου περιέργεια.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία διερευνά τις στάσεις απέναντι στη χρήση της καλλιγραφίας στον ιαπωνικό πολιτισμό, δίνοντας έμφαση στη σημασία και τη σύγχρονη σημαντικότητα της. Η καλλιγραφία, που αναφέρεται ως "shodo" στην Ιαπωνία, περιλαμβάνει την καλλιτεχνική δημιουργία χαρακτήρων με τη χρήση πινέλων και μελανιού (Nornes, 2021). Στόχος της μελέτης είναι να αποκαλύψει πώς χρησιμοποιούνται διαφορετικά στυλ και είδη καλλιγραφίας σε διάφορα πλαίσια στην καθημερινή και επαγγελματική ζωή των ατόμων στην ιαπωνική κοινωνία, ένα θέμα με περιορισμένη υπάρχουσα βιβλιογραφία. Τελικά, η έρευνα επιδιώκει να εισαγάγει πτυχές του ιαπωνικού πολιτισμού σε ένα ελληνόφωνο κοινό, ιδιαίτερα σε όσους σπουδάζουν ιαπωνική γλώσσα και πολιτισμό (Shozos, 2022). Για να διερευνήσει τη σημασία της καλλιγραφίας στην ιαπωνική κοινωνία, η ερευνήτρια διεξήγαγε ένα πολύγλωσσο ερωτηματολόγιο στα ιαπωνικά, αγγλικά και ελληνικά, το οποίο εκπονήθηκε διαδικτυακά μεταξύ Μαρτίου και Μαΐου 2023. Το ερωτηματολόγιο απευθυνόταν σε δύο ηλικιακές ομάδες: α) φοιτητές/τριες ιαπωνικής καταγωγής ηλικίας 18-25 ετών και β) επαγγελματίες ιαπωνικής καταγωγής ηλικίας 35-40 ετών. Οι βασικοί τομείς έρευνας περιλάμβαναν: α) τη σχέση μεταξύ γραφής και καλλιγραφίας στον ιαπωνικό πολιτισμό, β) τις σύγχρονες χρήσεις της καλλιγραφίας στην Ιαπωνία, γ) την επίδραση της τεχνολογίας στην καλλιγραφία και δ) τη συνολική σημασία της καλλιγραφίας στον ιαπωνικό πολιτισμό και τις κοινωνικές εφαρμογές της. Συνολικά 20 συμμετέχοντες συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο χρησιμοποιώντας αγγλικά ή/και ιαπωνικά. Η ανάλυση των δεδομένων αποκάλυψε διάφορα αξιοσημείωτα ευρήματα. Πρώτον, στη σύγχρονη ιαπωνική κοινωνία, η σύνδεση μεταξύ καλλιγραφίας και ιαπωνικού πολιτισμού, καθώς και η αξία της πρώιμης καλλιγραφικής εκπαίδευσης, αναδείχθηκαν ως σημαντικά θέματα. Δεύτερον, τα άτομα απέδωσαν προσωπικά νοήματα στην καλλιγραφία, που κυμαίνονταν από συναισθηματικές συνδέσεις έως καλλιτεχνική έκφραση και εκπαιδευτικές εμπειρίες. Τρίτον, είτε ασκείται παραδοσιακά με πινέλα είτε προσαρμόζεται με σύγχρονα μέσα, η καλλιγραφία θεωρήθηκε ως μια μορφή αυτοέκφρασης και ένα μέσο σύνδεσης με τα συναισθήματα, τη φύση και τις προσωπικές εμπειρίες. Κατείχε επίσης καίρια θέση στην ιαπωνική κουλτούρα, ενσωματώνοντας την παραδοσιακή αισθητική και τις αξίες. Τέλος, η καλλιγραφία ήταν βαθιά ριζωμένη στην ιαπωνική κουλτούρα, λειτουργώντας ως πηγή πολιτιστικής διατήρησης, προσωπικής έκφρασης και επικοινωνίας, ενώ είχε επίσης τη δυνατότητα να γίνει επάγγελμα. Συμπερασματικά, η παρούσα έρευνα ρίχνει φως στη διαχρονική σημασία της καλλιγραφίας στην ιαπωνική κοινωνία, αναδεικνύοντας τον πολύπλευρο ρόλο της ως πολιτιστική πρακτική, προσωπική διέξοδος και δυνητικό επάγγελμα. Διερευνά επίσης τον αντίκτυπο της τεχνολογίας στην πρακτική και στους χώρους όπου ασκείται η καλλιγραφία.

ΛΕΞΕΙΣ- ΚΛΕΙΔΙΑ

Ιαπωνία, Γραφή, Καλλιγραφία, Στάσεις, Σημασία

ABSTRACT

The present paper explores attitudes toward the use of calligraphy within Japanese culture, emphasizing its significance and contemporary relevance. Calligraphy, referred to as "shodo" in Japan, involves the artistic creation of characters using brushes and ink (Nornes, 2021). The study aims to uncover how different styles and genres of calligraphy are employed in various contexts in the daily and professional lives of individuals in Japanese society, a topic with limited existing literature. Ultimately, the research seeks to introduce aspects of Japanese culture to a Greek-speaking audience, particularly those studying Japanese language and culture (Shozos, 2022). To investigate the importance of calligraphy in Japanese society, the researcher conducted a multilingual questionnaire in Japanese, English, and Greek, administered online between March and May 2023. The questionnaire targeted two age groups: a) Japanese-origin students aged 18-25 and b) Japanese-origin professionals aged 35-40. Key areas of inquiry included: a) the relationship between writing and calligraphy in Japanese culture, b) contemporary uses of calligraphy in Japan, c) the impact of technology on calligraphy, and d) the overall significance of calligraphy in Japanese culture and its social applications. A total of 20 participants completed the questionnaire using English and/or Japanese. The analysis of the data revealed several noteworthy findings. First, in contemporary Japanese society, the connection between calligraphy and Japanese culture, as well as the value of early calligraphy education, emerged as significant themes. Second, individuals attributed personal meanings to calligraphy, ranging from emotional connections to artistic expression and educational experiences. Third, whether practiced traditionally with brushes or adapted with modern media, calligraphy was seen as a form of self-expression and a means of connecting with emotions, nature, and personal experiences. It also held a crucial place in Japanese culture, embodying traditional aesthetics and values. Finally, calligraphy was deeply ingrained in Japanese culture, serving as a source of cultural preservation, personal expression, and communication, while also having the potential to become a profession. In conclusion, this research sheds light on the enduring significance of calligraphy in Japanese society, highlighting its multifaceted role as a cultural practice, personal outlet, and potential profession. It also explores the impact of technology on the practice and spaces where calligraphy is pursued.

KEY WORDS

Japan, Writing, Calligraphy, Attitudes, Significance

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Προβληματική

Οι διάφορες μελέτες, οι οποίες έχουν ασχοληθεί με το φαινόμενο της καλλιγραφίας και τις στάσεις των χρηστών/χρήστριών της, επικεντρώνονται κυρίως στο ιστορικό αλλά και στο καλλιτεχνικό κομμάτι και ελάχιστα στο κοινωνικό, που αφορά την παρούσα έρευνα. Όμως, η μελέτη της καλλιγραφίας στο ιαπωνικό πλαίσιο ξεκινάει από τον τομέα της εκπαίδευσης, καθώς τα άτομα την εξασκούν από τις πρώτες τάξεις του σχολείου υποχρεωτικά, ως αναπόσπαστο κομμάτι της κουλτούρας τους. Πιο συγκεκριμένα, σε διάφορες μελέτες συμπεραίνεται το γεγονός ότι οι μαθητές/τριες της ιαπωνικής γλώσσας είναι εξοικειωμένοι/ες με τα ιδεογράμματα (kanji), αν και είναι αρκετά δύσκολα στην εκμάθηση, εξαιτίας της συνεχούς εξάσκησης της καλλιγραφίας (Claudia, 2016). Σε μελέτες επίσης, εξετάζεται η εφαρμογή της μεθόδου της ιαπωνικής καλλιγραφίας ως μέθοδος μελέτης των kanji.

Το πρώτο κεφάλαιο θέτει το θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας. Γίνεται προσπάθεια να οριστεί η γραφή και ειδικότερα η καλλιγραφία στον δυτικό και ανατολικό κόσμο, η ιαπωνική καλλιγραφία, τα είδη της, τα διάφορα καλλιγραφικά υλικά που χρησιμοποιούνται, καθώς και ποιοι μπορούν να κάνουν χρήση της καλλιγραφίας στη σημερινή εποχή. Στη συνέχεια, γίνεται μια προσπάθεια προσδιορισμού της έννοιας των στάσεων απέναντι στη γλώσσα, στη γραφή και κατ' επέκταση στην ίδια την τεχνική της καλλιγραφίας.

Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά την έρευνα. Αναλυτικότερα, περιέχονται ο σκοπός και τα ερωτήματα της έρευνας, οι λόγοι επιλογής του ερευνητικού εργαλείου, δηλαδή του ερωτηματολογίου, το δείγμα της έρευνας και η πορεία που ακολουθήθηκε.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης και της κατηγοριοποίησης των ερωτημάτων του ερωτηματολογίου και ακολουθούν γενικά τα συμπεράσματα της έρευνας, καθώς και οι περιορισμοί της.

1.2 Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Η καλλιγραφία είναι ένας τρόπος έκφρασης με τη χρήση της γραφής, χρησιμοποιώντας διάφορα υλικά. Αποτελεί, παράλληλα, τέχνη γιατί η ικανότητα αυτή απαιτεί συγκέντρωση και δεξιότητα, τα οποία μπορούν να αναπτυχθούν μέσω της εξάσκησης. Η εκμάθηση γραφής καλαίσθητων χαρακτήρων θεωρείται εκπαίδευση του πνεύματος (Nornes, 2021).

Μέσα από τις υπάρχουσες κοινωνικές συνθήκες και τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, η καλλιγραφία στην ιαπωνική κοινωνία αποτελεί ένα φαινόμενο που διαρκώς εξασθενεί. Από την

διαχρονικά; τεράστια σπουδαιότητά της για την ιαπωνική κουλτούρα και τον πολιτισμό, σταδιακά καθίσταται μια απλή πρακτική περιορισμένη στον τομέα της τέχνης. Παραμένει υποχρεωτική βέβαια στην εκπαίδευση στο σχολικό περιβάλλον, στο πλαίσιο του οποίου ελάχιστοι/ες νέοι/ες τη εξελίσσουν; στη ζωή τους. Για τους/τις παλαιότερους/ες, όμως, είναι αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινής τους ζωής και την ασκούν, ακόμη και στις πιο απλές στιγμές της καθημερινότητάς τους. Μέσω αυτών των πολλαπλών αλλαγών γεννιούνται τα εξής ερωτήματα: «Τι είναι η ιαπωνική καλλιγραφία από ποιους/ες και με ποιον τρόπο χρησιμοποιείται;», «Ποια είναι η σημασία της καλλιγραφίας στην ιαπωνική κουλτούρα σήμερα;» και τέλος, «Τι στάσεις έχουν δημιουργηθεί αναφορικά με την καλλιγραφία στο ιαπωνικό πλαίσιο;»

Έτσι, ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί η σημασία της καλλιγραφίας μέσα από την οπτική μελών της ιαπωνικής κοινωνίας. Συγκεκριμένα, στόχο αποτελεί να μελετηθεί αν χρησιμοποιούνται και σε ποια πλαίσια τα διαφορετικά στυλ και τα είδη της καλλιγραφίας, ώστε να γίνει εμφανής η χρησιμότητά της στην καθημερινή αλλά και την επαγγελματική ζωή των ατόμων. Καθώς υπάρχει περιορισμένη βιβλιογραφία σχετικά με το ζήτημα των στάσεων των ίδιων των ανθρώπων στην ιαπωνική κοινωνία απέναντι στην τέχνη της καλλιγραφίας, η παρούσα μελέτη επιχειρεί να συμβάλλει σε αυτό το κενό και απώτερος σκοπός είναι να καταστούν γνωστές πτυχές του ιαπωνικού πολιτισμού στο ελληνόφωνο κοινό, και ειδικότερα σε άτομα που μελετούν την ιαπωνική γλώσσα και τον πολιτισμό.

2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1 Γραφή και καλλιγραφία στο δυτικό κόσμο

Η καλλιγραφία είναι ένας συνηθισμένος τρόπος έκφρασης μέσω της γραφής, χρησιμοποιώντας πινέλο και μελάνι και διάφορες γραμματοσειρές για να δημιουργηθούν διαφορετικά στυλ. Η καλλιγραφία είναι τέχνη και η ικανότητα της γραφής με πινέλο απαιτεί συγκέντρωση και δεξιότητα, τα οποία μπορούν να αναπτυχθούν μέσω της εξάσκησης. Το να μάθει ένα άτομο να γράφει όμορφους χαρακτήρες θεωρείται μια διαδικασία εκπαίδευσης και, φυσικά, συνεπάγεται η εκπαίδευση για το πνεύμα. Ως έργο τέχνης, η καλλιγραφική σύνθεση δεν χρειάζεται να είναι ευανάγνωστη, με τη συνήθη έννοια της λέξης, όπως η απλή γραφή. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με άλλες μορφές τέχνης, όπως είναι η χειροτεχνία και οι εικαστικές τέχνες. Αυτή είναι επίσης μια δημοφιλής μέθοδος αποθήκευσης σημαντικών εγγράφων (Nornes, 2021).

Οι χαρακτήρες της καλλιγραφίας είναι στατικοί και το πινέλο δεν μπορεί να αλλάξει. Οι συγγραφείς και οι καλλιτέχνες δεν κάνουν εύκολα τους ανθρώπους να χαμογελούν και επομένως

διαφέρουν ελαφρώς από τη ζωγραφική. Υπάρχουν πολλά πράγματα με τα οποία μπορεί να μοιάζει η καλλιγραφία, συμπεριλαμβανομένης της ζωγραφικής και των άλλων τεχνών. Όπως και με κάθε άλλη τέχνη, η καλλιγραφία προσπαθεί να φέρει ευχαρίστηση στα μάτια του θεατή/της θεάτριας. «Η δυτική κουλτούρα είναι μια κουλτούρα απληστίας» (Gunn, 2001). Μια κουλτούρα απληστίας απορρίπτοντας την αρετή, μπορεί να καταστρέψει την κομψότητα και να μετατρέπει τον άνθρωπο σε μια απλή μηχανή που βγάζει χρήματα. Οι φτωχοί γίνονται φτωχότεροι, οι πλούσιοι πλουσιότεροι, και είναι αδύνατο να αυξηθεί η γενική ευτυχία (Gunn, 2001).

Οι άνθρωποι στον δυτικό κόσμο μπορούν να λατρέψουν την καλλιγραφία στους στίχους ή να την λατρέψουν επειδή σέβονται τον συγγραφέα ή θαυμάζουν τα αποτυπώματα των χεριών του συγγραφέα (Nishizaka 2020). Μερικοί άνθρωποι μπορεί επίσης να το λατρέψουν ως αντίκα ή να το λατρέψουν ως σπάνιο αντικείμενο και τέλος, μπορεί να το λατρέψουν ως πρότυπο μελέτης (Nishizaka 2020).

2.2 Γραφή και καλλιγραφία στον ανατολικό κόσμο: Το παράδειγμα της Ιαπωνικής Καλλιγραφίας

2.2.1 Ιαπωνική γλώσσα: Ανάγνωση και Γραφή

Υπάρχουν τρεις βασικοί τρόποι για να περιγράψει κανείς την τρέχουσα ιαπωνική γραφή, οι οποίοι συνδυάζονται και χρησιμοποιούνται σε κείμενα για διάφορους σκοπούς (Coulmas, 2012) . Τα ιδεογράμματα ή συλλαβογράμματα είναι τα δομικά στοιχεία της γραφής. Συγκεκριμένα, τα ιδεογράμματα που αποτελούν το σώμα των λέξεων στην ιαπωνική γραφή ονομάζονται kanji. Τα ιδεογράμματα αυτά προέρχονται από την κινεζική γραφή, μαζί με τα συλλαβογράμματα hiragana και katakana, τα οποία χρησιμοποιούνται για την αναπαράσταση ξένων λέξεων. Οι ιαπωνικές συλλαβικές γραφές αναφέρονται συνήθως ως kana. Παρά το γεγονός ότι δεν αποτελεί αναγνωρισμένο συστατικό της ιαπωνικής γλώσσας, το λατινικό αλφάβητο, συχνά γνωστό ως γραφή Romaji, χρησιμοποιείται ευρέως, ιδίως στις επιχειρήσεις και την τεχνολογία (Coulmas, 2012) .

Η λέξη "kanji" είναι ένα σύμβολο Han, με το Han να σημαίνει τόσο την Κίνα όσο και τον κινεζικό λαό. Οι Κινέζοι και οι Ιάπωνες στην αρχαιότητα μιλούσαν εντελώς διαφορετικές γλώσσες. Δεν υπάρχει καμία συγγένεια στη γραμματική, στις λέξεις, στους φθόγγους ή στις μεμονωμένες λέξεις. Γύρω στον 6ο αιώνα, μέσω της Κορέας, η γραφή έφτασε στον προορισμό της με τη μορφή κινεζικών στοιχείων. Τα ιαπωνικά γράφονταν αρχικά μόνο με κινεζικούς χαρακτήρες. Σε αντίθεση με τα kana, τα kanji κατατάσσονται στα λογογράμματα και χωρίζονται σε τρεις ομάδες:

εικονογράμματα, ιδεογράμματα και φωνογράμματα. Ο αριθμός των kanji που χρησιμοποιούνται καθημερινά μειώνεται, ίσως επειδή οι περισσότεροι νέοι Ιάπωνες μπορούν να τα διαβάσουν στους σημερινούς ηλεκτρονικούς επεξεργαστές κειμένου, αλλά δυσκολεύονται να τα γράψουν, ειδικά τα πιο ασυνήθιστα kanji. Σήμερα, η προφορά τους αναφέρεται στη γραφή kana μαζί με τα πιο άγνωστα kanji σε διάφορες έντυπες πηγές (Coulmas, 2012).

Κάθε πιθανή ιαπωνική συλλαβή έχει εξελιχθεί με την πάροδο του χρόνου σε έναν ξεχωριστό χαρακτήρα hiragana (ひらがな). Αυτά οργανώθηκαν σύμφωνα με την αλφαβητική γραφή Sanskrit Siddam, την οποία πολλοί ακαδημαϊκοί πίστευαν ότι ήταν η μοναδική λόγω του βουδισμού στην Ιαπωνία. Ο πίνακας των 50 ήχων που χρησιμοποιείται σήμερα στην Ιαπωνία για τη λεξικογραφική ταξινόμηση δημιουργήθηκε με βάση αυτό το αλφάβητο.

Πριν από τη μελέτη των kanji, τα παιδιά στην Ιαπωνία μαθαίνουν πρώτα να διαβάζουν και να γράφουν hiragana. Η hiragana χρησιμοποιείται συνήθως σε προθέματα και επιθήματα, για γραμματικά σωματίδια και για ιαπωνικούς όρους για τους οποίους τα κάντζι είναι είτε ασυνήθιστα είτε δεν είναι διαθέσιμα σε έργα γραμμένα για έμπειρους αναγνώστες (Coulmas, 2012).

Τα katakana (カタカナ) δημιουργήθηκαν από Βουδιστές μοναχούς, κυρίως της αίρεσης Σίνγκον, για να βοηθήσουν στην ανάγνωση της κινεζικής θρησκευτικής λογοτεχνίας, καθώς και για να χρησιμεύουν ως ένα είδος στενογραφίας για την τήρηση σημειώσεων κατά τη διάρκεια θρησκευτικών διαλέξεων. Χαρακτηρίζονται ως ιδιαίτερα βασικά και γωνιώδη και συνήθως δημιουργήθηκαν από θραύσματα περίπλοκων kanji. Χρησιμοποιούνται περιστασιακά εκτός Ιαπωνίας για εφέ σε ταινίες επιστημονικής φαντασίας λόγω της μελλοντικής τους εμφάνισης (Coulmas, 2012) .

Σήμερα, τα katakana χρησιμοποιούνται κυρίως για έμφαση, όπως τα ελληνικά πλάγια γράμματα. Στις διαφημίσεις, στα manga και στις πινακίδες για καταναλωτικά είδη, τα katakana χρησιμοποιούνται συχνά. Χρησιμοποιούνται επίσης για ονόματα άλλων γλωσσών για τα οποία δεν υπάρχουν κινεζικοί χαρακτήρες και για γλωσσικό δανεισμό. Τα τελευταία χρόνια, χρησιμοποιούνται επίσης για να εκφράσουν την προφορά ονομάτων τοποθεσιών και καλλιτεχνών από την κινεζική και την κορεατική γλώσσα (Coulmas, 2012). Αντίθετα, όταν χρησιμοποιούνται katakana, η ξένη λέξη γράφεται μόνο σύμφωνα με την προφορά και όχι με την αρχική ορθογραφία.

2.2.2 Ιαπωνική καλλιγραφία

Η ιαπωνική καλλιγραφία είναι η τέχνη της γραφής στην Ιαπωνία που πραγματώνεται τόσο με στόχο τη γραπτή επικοινωνία όσο και για καλλιτεχνική έκφραση. Συγχρόνως αποτελεί μια τέχνη άρρηκτα συνδεδεμένη με την κομψότητα, την αρμονική συνύπαρξη κτυπημάτων που εκτελούνται άλλοτε με δύναμη και άλλοτε με χάρη, σύμφωνα πάντα με το νόημα που θέλουν να μεταδώσουν, εκφράζοντας την αρμονία του συνόλου. Απαιτεί, κυρίως, την ικανότητα γραφής με όμορφο και κομψό τρόπο και τη γνώση της «σωστής» μορφής των γραμμάτων. Παράλληλα, έχει να κάνει με την απλότητα και τη σύνδεση μεταξύ μυαλού και σώματος (Shozos, 2022).

Οι συμβατικοί ορισμοί της καλλιγραφίας ξεκινούν με τους «Τέσσερις Θησαυρούς» (文房四寶) (Nornes,2021), μελάνι, πινέλο, χαρτί και μελανόπετρα, που χρονολογούνται από την αρχαία Κίνα και σχετίζονται με την Ιαπωνία και την Κορέα μέχρι σήμερα. Οι «θησαυροί» της καλλιγραφίας υποδηλώνουν κάτι παραπάνω από θαύματα του γραπτού λόγου, επειδή ο αυστηρός ορισμός της καλλιγραφίας της Ανατολικής Ασίας βασίζεται στην ανάπτυξη αυτών των εργαλείων. Από αυτό το υλικό επίπεδο, ο καλλιτέχνης/η καλλιτέχνιδα θέτει σε εφαρμογή ένα σύνολο συμβάσεων γραφής που καθορίζουν την κίνηση του σώματός του/της. Η αναπαραγωγή ή η απομάκρυνση από αυτές τις στυλιστικές συμβάσεις κρίνεται από μια γνώση που έχει «μολυνθεί» από τη συσσωρευμένη σοφία των αιώνων και μια ζωή εκπαίδευσης καθώς και λιγότερο σημαντικούς παράγοντες, όπως ο εθνικισμός και η πολιτική (Nornes, 2021).

Αρχικά, υπήρξαν πολλές επιρροές της κινεζικής μορφής στην ιαπωνική καλλιγραφία. Οι καλλιγράφοι αντέγραφαν κινεζική ποίηση και κείμενα για να μάθουν την τέχνη. Κατά την περίοδο Heian [1], τα ιαπωνικά συστήματα γραφής εξελίχθηκαν. Οι κινεζικοί χαρακτήρες εξακολουθούσαν να χρησιμοποιούνται, αλλά δημιουργήθηκε ένας νέος τύπος χαρακτήρα: kana (hiragana ひらがな, και αργότερα katakana カタカナ). Συνεπώς, με αυτούς τους πρόσθετους χαρακτήρες, η καλλιγραφία έγινε ένα μοναδικό στυλ στην Ιαπωνία.

Στη Δύση, έχει τεκνοθετηθεί η λέξη «καλλιγραφία» για την περιγραφή της ιαπωνικής γραφής αναγνωρίζοντας ότι υπάρχει ένα αισθητικό στοιχείο εγγενές στους γραπτούς χαρακτήρες.

[1] Η περίοδος Heian, στην ιαπωνική ιστορία, ονομάζεται η περίοδος μεταξύ 794 και 1185 που πήρε τ' όνομά της από την τοποθεσία της αυτοκρατορικής πρωτεύουσας, η οποία μεταφέρθηκε από τη Νάρα στο Χεϊάν-κυο (σημερινό Κιότο) το 794. Μεταξύ των σημαντικών πολιτιστικών εξελίξεων αυτής της εποχής της εσωτερικής πολιτιστικής συγκέντρωσης ήταν η γραφή κάνα, η οποία διευκόλυνε τη γραφή των ιαπωνικών (Ebray,2013).

Η ιαπωνική καλλιγραφία είναι κάτι περισσότερο από απλή γραφή. Αποτελεί μια μορφή τέχνης που πρέπει να προσεγγίζεται με τον ίδιο σεβασμό, όπως κάθε άλλο έργο τέχνης. Ομοίως, το να αποκαλούμε την καλλιγραφία ιαπωνικών χαρακτήρων «γραφή» είναι ένας πολύ περιορισμένος όρος, καθώς θεωρούμε ότι η γραφή είναι μια δραστηριότητα του χεριού ή του εγκεφάλου που έχει σχεδιαστεί για να εκφράσει σκέψεις που είναι αποσυνδεδεμένες από ένα ευρύτερο πεδίο συνείδησης (Gunn, 2001).

Η καλλιγραφία είναι μια τεχνική εγγραφής γλωσσικών σημείων. Δεν ενσωματώνει σκίαση, όπως η ζωγραφική, ούτε παράγει ανάγλυφο, όπως η γλυπτική. Με λίγα λόγια, δεν είναι μια τεχνική που εξετάζει προσεκτικά τις επιδράσεις του φωτός και άλλες ιδιότητες, καταβάλλοντας προσπάθεια, ώστε να τέρψει το μάτι. Η μορφή της δεν παράγεται από ατομικό ταλέντο. Σύμφωνα με αυτό το επιχείρημα, φαίνεται ότι η ζωγραφική και η γλυπτική είναι οι μόνες μορφές τέχνης (Kakuzō & Goddard, 2012). Η καλλιγραφία είναι απλώς ένα εργαλείο που χρησιμοποιείται για την επικοινωνία ενός μηνύματος. Δεν έχει άλλο σκοπό. Αν η καλλιγραφία παράγει πάντα τα ίδια αποτελέσματα, τότε έχει εκπληρώσει τον σκοπό της.

Η ιαπωνική τέχνη της καλλιγραφίας είναι ένας τύπος γραπτής έκφρασης που γίνεται με στυλό ή πινέλο. Υπάρχουν δύο τρόποι για να εκφραστεί η "καλλιγραφία" στα Ιαπωνικά: «Shuji» και «Shodo». Η λέξη «Shuji» είναι μια λέξη που αποτελείται από δύο χαρακτήρες: «Shu» = «μαθάινω» και «Ji» = «χαρακτήρες», δηλαδή εκμάθηση των ιδεογραμμάτων. Η λέξη 書道しょどう «Shodo» αποτελείται από δύο χαρακτήρες, αλλά η σημασία τους είναι διαφορετική. «Sho» = «γράφω» και «Do» = «τρόπος», δηλαδή ο τρόπος γραφής. Μπορεί εύλογα να μεταφραστεί το «Shodo» ως «καλλιγραφία». Η λέξη προς λέξη μετάφραση όμως θα ήταν «ο τρόπος γραφής». Επιπλέον, το «"Shuji"» είναι η προσεγμένη γραφή που διδάσκεται στα δημοτικά σχολεία, με ισορροπημένους, ίσου μεγέθους χαρακτήρες που αποτελούνται από ακόμη και από πινελιές, ενώ το «Shodo» είναι η καλλιτεχνική έκφραση ενός καλλιγράφου, που δεν ακολουθεί ούτε γραμμές ούτε προσεγμένους χαρακτήρες και παραμένει, έως και σήμερα, παραδοσιακό μέρος της κουλτούρας της Ιαπωνίας.

Στις αρχές της περιόδου Έντο (1615-1868 μ.Χ.) ο ιαπωνικός πολιτισμός αναγνώρισε τα πλεονεκτήματα της προώθησης πτυχών του κινεζικού πολιτισμού, κυρίως των φιλοσοφιών του Κομφουκιανισμού (551-479 π.Χ.) και του Ταοϊσμού (Λάο Τσε, 604-531 π.Χ.). Συγχρόνως, η ιαπωνική καλλιγραφία επηρεάστηκε και εμπνεύστηκε από τον Βουδισμό Ζεν. Για να επιτελεστεί η καλλιγραφία αρμονικά και ισορροπημένα, πρέπει τα άτομα να φτάσουν σε μια κατάσταση χαλάρωσης (無心-むしん) (Mushin), σύμφωνα με τον Ιάπωνα φιλόσοφο Nishida Kitaro. Αυτή

είναι μια κατάσταση στην οποία το άτομο είναι απαλλαγμένο από δισταγμούς και αμφιβολίες, γεγονός που του επιτρέπει να δημιουργήσει έναν όμορφο χαρακτήρα με λίγη προσπάθεια, αλλά συγχρόνως με ρευστότητα και πνευματική χάρη. Είναι απαραίτητο να ακολουθηθεί η σωστή σειρά των πινελιών κατά τη γραφή. Ένας ιαπωνικός χαρακτήρας δεν μπορεί να δημιουργηθεί χωρίς ένα συγκεκριμένο σύνολο κανόνων. Ο/Η καλλιτέχνης/ιδα έχει μόνο μία ευκαιρία να δημιουργήσει με το πινέλο σε ένα κομμάτι χαρτί. Οι πινελιές μπορούν επίσης να θεωρηθούν ως ανεξέλεγκτες, και αυτό φαίνεται στο έργο. Εάν ο/η καλλιγράφος είναι σε θέση να είναι ευέλικτος/η στην εκτέλεσή τους, θα έχει επιτυχία στην παραγωγή όμορφων ή περίπλοκων σχεδίων. Το πινέλο γράφει μια δήλωση για τον/την καλλιγράφο σε μια χρονική στιγμή. Ο Βουδισμός Ζεν και η ιαπωνική καλλιγραφία μοιράζονται μια κοινή αισθητική, που χαρακτηρίζεται από τον κύκλο της φώτισης . Συνεπώς, ο Βουδισμός Ζεν έχει μεγάλη επιρροή στον τρόπο που ασκείται η καλλιγραφία και ορισμένοι ασκούμενοι του shodo ακολουθούν επίσης αυτόν τον τρόπο σκέψης.

2.3.1 Είδη ιαπωνικής καλλιγραφίας

Η ιαπωνική καλλιγραφία δεν αφορά τη δημιουργία ενός ενιαίου, αμετάβλητου στυλ, αλλά την έκφραση της ατομικής δημιουργικότητας. Αν και στη γραπτή μορφή των ιαπωνικών σήμερα είναι δυνατό να χρησιμοποιούνται οι χαρακτήρες kanji, hiragana και katakana σε μία μόνο πρόταση, υπάρχουν διαφορετικά υπο-στυλ που αντικατοπτρίζουν διαφορές στην τυπικότητα και τον σκοπό χρήσης τους. Υπάρχουν πέντε βασικά στυλ που χρησιμοποιούνται συνήθως στην Ιαπωνία σήμερα για τη γραφή των kanji. Πρόκειται για το tensho (στυλ σφραγίδας), το reisho (στυλ γραφέα), το kaisho (στυλ μπλοκ), το gyosho (ημι-δρομική γραφή) και το sosho (υδρογραφική γραφή), τα οποία εμφανίστηκαν στην Κίνα πριν από το τέλος του τέταρτου αιώνα. Εκτός από τα κινεζικά ιδεογράμματα, οι Ιάπωνες, τον 8ο αιώνα, ανέπτυξαν τα hiragana και τα katakana, όπου ένα μικρό τμήμα ενός ιδεογράμματος ελήφθη για να αναπαραστήσει έναν φωνητικό ήχο πιο κατάλληλο για την ομιλούμενη γλώσσα της Ιαπωνίας. (Shozos, 2022).

REISHO 隷書

Σύμφωνα με τον Shozos (2022), το reisho αναφέρεται μερικές φορές ως «γραφή για κληρικούς» ή «ύφος του γραφέα». Ο Κινέζος αυτοκράτορας Shin Huang Ti της δυναστείας Tsin (221 π.Χ.) διέταξε την ενοποίηση όλων των υφιστάμενων στυλ ιδεογραμμάτων σε μια τυποποιημένη μορφή reisho με βάση εικόνες, προκειμένου να καταστήσει τη γραφή πιο προσιτή στις μάζες. Αυτό το στυλ, το οποίο είναι ιδιαίτερα γραμμικό, επηρεάστηκε σημαντικά από το στυλ tensho ή "γραφή σφραγίδας", ένα επίσημο καλλιγραφικό στυλ που δημιουργήθηκε μια γενιά νωρίτερα για τη χάραξη ιδεογραμμάτων σε πέτρινες πινακίδες ή μνημεία, καθώς και σε διακοσμητικές σφραγίδες ή σφραγίδες για την υποδήλωση της ιδιοκτησίας.

Έτσι, το στυλ reisho είναι τόσο διακοσμητικό όσο και ευανάγνωστο, ακόμη και για τον απλό Ιάπωνα πολίτη. Αν και το παραδοσιακό ή κλασικό reisho είχε λιγότερες διακοσμήσεις και ήταν πολύ πιο απλό, τελικά εφαρμόστηκαν σε αυτό κάποια διακοσμητικά στοιχεία. Τα ιδεογράμματα στο reisho ήταν επίσης μακρύτερα οριζόντια. Μοναδικό χαρακτηριστικό στο reisho είναι ότι κατά τη δημιουργία της οριζόντιας γραμμής, η αρχή της γραμμής είναι στρογγυλεμένη, αλλά το τέλος της γραμμής ανεβαίνει προς τα πάνω όπως η πλώρη ενός πλοίου. Σήμερα, ωστόσο, ο/η καλλιτέχνης/ιδα sho γράφει το reisho με πολύ μεγαλύτερη ελευθερία από ό,τι στο παρελθόν, εισάγοντας τη δική του/της προσωπικότητα. Το Reisho συνεχίζει να χρησιμοποιείται σήμερα, ιδίως σε εκθέσεις shodo με κινεζική ποίηση, και είναι δημοφιλές για ονόματα εταιρειών και προϊόντων λόγω της σχετικής απλότητας και αναγνωσιμότητάς του. Το στυλ reisho χρησιμοποιείται επίσης συνήθως από τους χαράκτες πέτρινων σφραγίδων, ιδίως επίσημων σφραγίδων, οι οποίες συχνά λειτουργούν ως επίσημες υπογραφές στην Ασία.

Εικόνα 1: Reisho (Shozos 2022)

KAISHO 楷書

Kaisho σημαίνει κυριολεκτικά «σωστή γραφή» (Shozos, 2022). Είναι μια απλοποιημένη μορφή του reisho και είναι η μορφή που χρησιμοποιείται τόσο στην Κίνα όσο και στην Ιαπωνία για την καθημερινή γραφή. Συχνά αποκαλείται «μπλοκ γραφή», το kaisho είναι το πιο εύκολο στυλ στην ανάγνωση λόγω της ακριβούς φύσης του. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι η μορφή και ο αριθμός των εγκεφαλικών κινήσεων τοποθετούνται σε προκαθορισμένη θέση και ακολουθία μέσα σε μια καθορισμένη περιοχή. Η γραφή με kaisho μοιάζει με το να ανεβαίνεις μια σκάλα ένα βήμα τη φορά. Η σειρά με την οποία πρέπει να τοποθετηθούν οι γραμμές πρέπει να ακολουθείται αυστηρά γραμμή προς γραμμή.

Στα βιβλία αντιγραφής, οι γραμμές των ιδεογραμμάτων είναι αριθμημένες και οι γραμμές πρέπει να ακολουθούνται με τη σωστή σειρά. Για τον λόγο αυτό, οι μαθητές/τριες συχνά ξεκινούν με τη μορφή kaisho, όταν μαθαίνουν για πρώτη φορά το shodo (καλλιγραφία). Αυτό τους δίνει την ευκαιρία να εξασκηθούν στη σειρά των κτυπημάτων, ενώ παράλληλα συνηθίζουν να χειρίζονται το πινέλο. Πράγματι, το kaisho αναπτύχθηκε αφού τα πινέλα από τρίχες ζώων έγιναν ευρέως διαθέσιμα. Όλο το έντυπο υλικό, όπως εφημερίδες, περιοδικά και βιβλία, είναι τυπωμένο στο στυλ kaisho. Έχει επινοηθεί ένα πρόσφατα σχεδιασμένο σύστημα μπλοκ εκτύπωσης που ονομάζεται katsujitai, έτσι ώστε ακόμη και τα μικρά γράμματα να μπορούν να διαβαστούν εύκολα. Σε αυτό το στυλ, κάθε ιδεόγραμμα προσαρμόζεται σε ένα τετράγωνο μπλοκ ομοιόμορφου μεγέθους και πολλά εξαρτώνται από το ατομικό γούστο και την επιλογή.

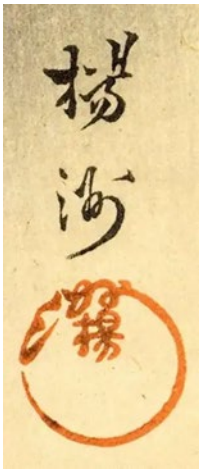

Εικόνα 2: Keisho (Shozos, 2022)

GYOSHO 行書

Σύμφωνα με τον Shozos (2022), το gyosho είναι ένα ημι-δρομικό στυλ που κυριολεκτικά σημαίνει «ταξιδιωτική γραφή». Πράγματι, το ιδεόγραμμα για το gyo μεταφράζεται ως «κίνηση». Η γραφή στο gyosho είναι ταχύτερη από τη γραφή στο kaisho, και επειδή είναι ένα λιγότερο επίσημο στυλ, τα γράμματα έχουν μια πιο μαλακή, πιο στρογγυλεμένη εμφάνιση, με τις επιμέρους γραμμές να ρέουν μαζί. Όταν γράφει κάποιος/α με kaisho, η κίνηση του πινέλου σταματά στο τέλος κάθε πινελιάς. Αντίθετα, στο ύφος gyosho η πρόθεση είναι να γίνεται μια ομαλή μετάβαση από τη μια πινελιά στην επόμενη. Έτσι, η αρχή, το τέλος και οι γωνίες των κτυπημάτων δεν έχουν την ίδια έμφαση όπως στο kaisho, και το τέλος κάθε κτυπήματος ή γραμμής στενεύει σε μια λεπτή πινελιά. Επιπλέον, οι πολύπλοκες γραμμές μέσα στα ιδεογράμματα kaisho έχουν απλοποιηθεί ή ακόμη και μειωθεί, γεγονός που καθιστά τη γραφή πιο ομαλή και πιο γρήγορη. Ωστόσο, ο σχηματισμός των

ιδεογραμμάτων είναι πολύ παρόμοιος με το kaisho και όποιος μπορεί να διαβάσει kaisho μπορεί επίσης να διαβάσει gyosho.

Όμως, μια πολύ σημαντική προϋπόθεση του στυλ γραφής gyosho είναι ότι πρέπει να γνωρίζει κανείς τη σειρά των κτυπημάτων και τη μορφή του ιδεογράμματος στο στυλ kaisho, διαφορετικά το ιδεόγραμμα δεν μπορεί να διαβαστεί. Αυτή η ευελιξία στο gyosho επιτρέπει στον/στην καλλιτέχνη/ιδα του shodo να παράγει αξιόλογα έργα. Για τον λόγο αυτό, επίσης, η ιαπωνική καλλιγραφία συνήθως γίνεται με gyosho. Το μοναδικό χαρακτηριστικό του ύφους gyosho είναι ότι η αρχή και το τέλος μιας πινελιάς πρέπει να δείχνουν την κατεύθυνση της επόμενης πινελιάς - από πού ήρθε και πού πηγαίνει.

Εικόνα 3: Gyosho (Shozos, 2022)

SOSHO 草書

Το Sosho (Shozos, 2022) είναι το λιγότερο επίσημο στυλ γραφής ιδεογραμμάτων στα ιαπωνικά και είναι σαν να γράφεις με καλλιγραφικό τρόπο στη Δύση. Οι πινελιές και η κίνηση ρέουν σε ελαχιστοποιημένο στυλ με κάθε γραμμή να θυμίζει τον άνεμο που φυσάει τα χόρτα σε ένα λιβάδι ή το νερό που κινεί τα φυτά σε ένα ρέμα. Για το λόγο αυτό, η sosho συχνά αποκαλείται «γραφή με γρασίδι». Πιθανότατα ξεκίνησε ως περιστασιακή καθημερινή επικοινωνία ή σημειώσεις, οπότε η προσωπικότητα του/της συγγραφέα ήταν σαφώς εμφανής. Αυτή η πτυχή οδήγησε τελικά σε αυτό το ιδιαίτερα καλλιτεχνικό και αφηρημένο στυλ γραφής στη σύγχρονη εποχή. Η πολύ μεγάλη οικονομία στην κίνηση του πινέλου παρέχει σε έναν/μια καλλιτέχνη/ιδα sho την ευκαιρία να επιτύχει πλήρη καλλιτεχνική έκφραση για να δημιουργήσει πολλές λεπτές αποχρώσεις ανάμεσα στις καμπύλες γραμμές σε ένα ιδεόγραμμα και να ενσωματώσει μια σημαντική ισορροπία μέσα στη ροή της γραμμής και τον ενεργό κενό χώρο.

Ωστόσο, για να εργαστεί κανείς στο στυλ sosho, είναι απαραίτητο να κατακτήσει πρώτα τη σειρά των κινήσεων τόσο στο στυλ kaisho όσο και στο στυλ gyosho. Χωρίς σταθερή γνώση αυτών των απαιτήσεων, ο/η καλλιγράφος δεν θα μπορέσει να πραγματοποιήσει τον σκοπό και το αποτέλεσμα των εξαιρετικά απλουστευμένων γραμμών sosho και δεν θα επιτευχθεί με επιτυχία ο πολύ σημαντικός οπτικός αυτοσχεδιασμός στην προσωπική έκφραση. Επειδή το sosho έχει γίνει τόσο εξατομικευμένο, οι Ιάπωνες δεν το χρησιμοποιούν για καθημερινή γραφή. Στην πραγματικότητα, το sosho είναι τόσο αφηρημένο που μπορεί γενικά να διαβαστεί μόνο από εκείνους που έχουν εκπαιδευτεί στην καλλιγραφία και είναι σε θέση να εκτιμήσουν τις αισθητικές του ιδιότητες και το ελεύθερο καλλιτεχνικό του ύφος. Κατά την περίοδο Heian (794-1185 μ.Χ.) .

Σήμερα, οι επαγγελματίες καλλιγράφοι και οι ιερείς του Ζεν χρησιμοποιούν συχνά το στυλ sosho για τη γραφή των κινεζικών ιδεογραμμάτων. Ωστόσο, επειδή η έμφαση δίνεται στην ποιότητα της οπτικής γραμμής και επειδή οι καινοτομίες και οι τροποποιήσεις μπορούν να μεταβάλουν ριζικά τα ιδεογράμματα, το ευρύ κοινό βρίσκει συνήθως την καλλιγραφία sosho δύσκολη στην ανάγνωση.

Εικόνα 4: Sosho (Shozos, 2022)

2.3.2 Καλλιγράφοι και χρήστες/χρήστριες της ιαπωνικής καλλιγραφίας

Στην ιαπωνική καλλιγραφία, το να γράφεις σημαίνει να δημιουργείς. Ο Ιάπωνας/ η Γιαπωνέζα καλλιγράφος φέρνει στην τέχνη του/της μια κατανόηση του/της εαυτού και του σύμπαντος που είναι μεγαλύτερη από οποιαδήποτε από τις δυτικές διαιρέσεις της γνώσης μας (Karuta, 2022). Η τέχνη της καλλιγραφίας είναι πρωτίστως ένας τρόπος αυτο-ανακάλυψης και αυτοβελτίωσης. Είναι ένα μονοπάτι (ή τρόπος) προς τον εαυτό και επομένως είναι ένας τρόπος εσωτερικής συνομιλίας. Το να γράφεις καλλιγραφία σημαίνει να δημιουργείς τον κόσμο, να συνδέεσαι με το βασίλειο των πνευμάτων που διαπερνούν παρελθόν, παρόν και μέλλον και να ενώσεις τα αντίθετα του ουρανού και της γης, αρσενικό και θηλυκό, γιν και γιανγκ, σε ένα ενεργό, δυναμικό ισορροπία μεταβαλλόμενων ενεργειών.

Για να είσαι δημιουργός μιας τέτοιας ενότητας απαιτεί μεγάλη εκπαίδευση, κυριαρχία και τελειοποίηση του εαυτού σε σημείο να αφήσεις οποιοδήποτε μέρος του εαυτού που στέκεται εμπόδιο στη δημιουργική πράξη. Αυτό είναι το ισοδύναμο της «κάθαρσης» στη δυτική πνευματικότητα. Έτσι, στη διαδικασία της αυτο-ανάπτυξης του καλλιγράφου, το σώμα και το μυαλό νοούνται ως ένα, έτσι ώστε το σώμα να έχει τη δική του επίγνωση, τη δική του μνήμη, τις δικές του διαισθητικές απαντήσεις και πρωτοβουλίες, τον δικό του τρόπο γνώσης. Αυτές οι ικανότητες είναι ιδιοδεκτικές, κιναισθητικές και διαισθητικές (Ohki, 2007). Αναπτύσσονται με εξάσκηση και συνεχή προσοχή, ειδικά μέσω της προσοχής στην αναπνοή και στο διαλογισμό.

Δεν υπάρχει σαφής καταγραφή για το πότε οι Ιάπωνες άρχισαν να χρησιμοποιούν κινεζικές λέξεις, που ονομάζονται kanji (ιδεογράμματα) στα Ιαπωνικά, αλλά είναι γνωστό ότι ένας Κορεάτης γραφέας ονόματι Wani έφερε μερικά κινέζικα βιβλία κλασικών κομφουκιανών, όπως «τα Ανάλεκτα» στην Ιαπωνία κοντά στα τέλη του 4ου αιώνα μ.Χ. Από τον 7ο αιώνα και μετά, πολλοί Ιάπωνες λόγιοι, ιδιαίτερα βουδιστές μοναχοί πήγαν στην Κίνα και μερικοί Κινέζοι πήγαν στην Ιαπωνία. Καθώς ο Βουδισμός έφτασε στην Ιαπωνία, ρίζωσε εκεί και η χρήση των kanji σταδιακά αυξήθηκε. Μετά από πολλά χρόνια προσπάθειας, το ιδεόγραμμα kanji έγινε το επίσημο σύστημα γραφής στην Ιαπωνία (Ohki, 2007).

Ο Ono Tōfū ήταν Ιάπωνας καλλιγράφος που θεωρείται ένας από τους Sanseki [2]. Είναι πιο διάσημος για το έργο του στο Kojiki, ένα παραδοσιακό ιαπωνικό βιβλίο ιστορίας. Η γραφή του, η

---

[2] Το "Sanseki" αναφέρεται σε τρεις καθιερωμένους καλλιγράφους. Τρεις άνθρωποι που πέτυχαν μεγάλη επιτυχία στην καλλιγραφία ιαπωνικού στυλ.
Fujiwara no Yukinari ("Kozei") Αποκαλείται "Gonseki" καθώς ήταν Gon Dainagon (προσωρινός αρχηγός-σύμβουλος του κράτους).
Fujiwara no Sukemasa ("Sari")ονομάζεται "Saseki" (佐跡) παίρνοντας το "sa (佐)" από το Sukemasa (佐理).

οποία απομακρύνθηκε από το παραδοσιακό κινέζικο στυλ, μπορεί να θεωρηθεί ως πρότυπο για την μετέπειτα ιαπωνική καλλιγραφία. Συνέχισε να γράφει και μετά το θάνατό του, συμπεριλαμβανομένου ενός έργου που ονομάζεται «Chishō daishi shigō chokusho» το οποίο σήμερα φυλάσσεται από το Εθνικό Μουσείο του Τόκιο. Οι άλλοι ήταν οι Fujiwara Yukinari και Fujiwara Sukemasa, και οι τρεις τους τελειοποίησαν το στυλ γραφής που ονομάζεται «αρχαίο στυλ».

Μία μεγάλης σημασίας χρήση της καλλιγραφίας είναι αυτή στην αρχή μιας τελετής τσαγιού, 茶道さどう(sado), οι συμμετέχοντες κοιτάζουν, θαυμάζουν και διαλογίζονται με την καλλιγραφία. Ο απορροφημένος διαλογισμός λέγεται ότι καθαρίζει το μυαλό κάποιου και είναι ένα πολύ σημαντικό στοιχείο της τελετής.

Από τη σκοπιά του "Shodo" δεν υπάρχει τίποτα χειρότερο από μια καλλιγραφία που δεν διακρίνεται από τους γεωμετρικά τέλειους χαρακτήρες που εκτυπώνονται από έναν υπολογιστή. Παρά τις τεχνολογικές εξελίξεις, η πρωτότυπη χειρόγραφη έκφραση κάποιου εξακολουθεί να είναι πολύ σημαντική για τους Ιάπωνες. Είναι, για παράδειγμα, αδιανόητο για έναν υποψήφιο για εργασία να φέρει ένα τυπωμένο βιογραφικό σημείωμα σε υπολογιστή σε μια συνέντευξη. Πρέπει να γραφτεί αποκλειστικά στο χέρι του καθενός και η σύνθεσή του είναι μια ανησυχητική εμπειρία για πολλούς. Στην Ιαπωνία, η καλλιγραφία είναι διάχυτη. Μπορεί να εμφανίζεται σε μια ετικέτα ενός μπουκαλιού sake(ποτού), σε μια πινακίδα ενός εστιατορίου που δελεάζει πελάτες ή σε λογότυπα των πιο πρόσφατων προϊόντων υψηλής τεχνολογίας. Όμως, οι νέοι/ες Ιάπωνες δεν έχουν χρόνο να εξασκηθούν στην καλλιγραφία στις μέρες μας, χρησιμοποιούν ένα πινέλο μόνο μία φορά το χρόνο για τις ευχές της Πρωτοχρονιάς. Ωστόσο, το “Shodo” δεν έχει χάσει τίποτα από τη σημασία του και εξακολουθεί να είναι μια πολύτιμη δεξιότητα, πλήρως συγκρίσιμη με τις τέχνες της μουσικής, του θεάτρου ή της ζωγραφικής. (René Ochiai 2017).

Τέλος, στην Ιαπωνία η καλλιγραφία αποτελεί σχολικό μάθημα στο υποχρεωτικό εκπαιδευτικό σύστημα από το δημοτικό σχολείο(Ohki, 2007). Μάλιστα, το μάθημα της καλλιγραφίας συνήθως ονομάζεται shosha (μεταγραφή και αντιγραφή για πρακτική γραφή) ή shūji (οδηγία χειροτεχνίας), η οποία εστιάζει περισσότερο στους στόχους της μάθησης την ορθογραφία kanji (ιδεογραμμάτων) παρά τις προοπτικές της τέχνης. Το Shosha αποτελείται από δύο

Ono no Michikaze ("Tofu") ονομάζεται "Yaseki" (野跡) παίρνοντας το "ya (野)" από το Ono (小野).

Υπάρχει ένας πολύ γνωστός τρόπος για να θυμάστε ποιοι είναι οι Sanseki χρησιμοποιώντας το yusoku-yomi: "Mahotsukai Sari (Sari) no papa ga tofu (Tofu) wo kauzei (Kozei)" (αυτό είναι το όνομα ενός επεισοδίου μιας διάσημης ιαπωνικής σειράς anime με τίτλο "Sally the Witch"- σημαίνει "Ο μπαμπάς της Sally the Witch αγοράζει λίγο tofu") (Monbushō, 2013).

κατηγορίες: kōhitsu (γραφή με στυλό/μολύβι) που προσφέρεται από την πρώτη δημοτικού που για πρώτη φορά το άτομο εκτίθεται σε χαρακτήρες kanji και mōhitsu (γραφή με πινέλο και μελάνι) από την τρίτη δημοτικού και έπειτα. Τόσο η διδασκαλία kōhitsu όσο και η διδασκαλία mōhitsu στοχεύουν στη βελτίωση της ορθότητας και συνέπειας των χαρακτήρων. Στο λύκειο, η καλλιγραφία είναι μία από τις επιλογές μεταξύ των καλλιτεχνικών μαθημάτων, μαζί με τη μουσική ή τη ζωγραφική. Είναι επίσης μια δημοφιλής δραστηριότητα λέσχης στο λύκειο, ιδιαίτερα με την εμφάνιση της καλλιγραφικής παράστασης. Ορισμένα πανεπιστήμια έχουν ειδικά μαθήματα καλλιγραφικών σπουδών που δίνουν έμφαση σε προγράμματα κατάρτισης δασκάλων στην καλλιγραφία. Η ιαπωνική καλλιγραφία έχει επίσης γοητεύσει πολλούς δυτικούς καλλιτέχνες ανά τους αιώνες, κυρίως τους ίδιους τους καλλιγράφους, αλλά και διάσημους καλλιτέχνες, οι οποίοι σπούδασαν και ασχολήθηκαν με την καλλιγραφία ως παράλληλη προς τη δική τους τέχνη (Ohki, 2007).

2.3.3. Καλλιγραφικά υλικά

Το πινέλο που χρησιμοποιείται κατά τη διαδικασία της καλλιγραφίας ονομάζεται shumi. Η σημασία της χρήσης του πινέλου έγκειται στο γεγονός ότι οι χαρακτήρες μπορούν να γραφτούν μόνο μία φορά και δεν τίθεται θέμα τροποποίησης, διόρθωσης ή προσθήκης σε αυτούς αφότου έχουν πραγματωθεί και γραφτεί, καθώς οι διορθώσεις αυτές θα είναι αντιληπτές από τον/τη θεατή. Σε ένα εκπαιδευμένο μάτι, η διαφορά μεταξύ επιδέξιας και λιγότερο επιτυχημένης χρήσης του πινέλου είναι αμέσως εμφανής, ενώ σε ένα εύστοχο κομμάτι καλλιγραφίας, υπάρχει μια φυσική ισορροπία τόσο στους χαρακτήρες όσο και στη σύνθεση στο σύνολό της. Παράλληλα, θα πρέπει να υπάρχει ένας ρυθμός στο σύνολο του έργου, δηλαδή οι ευθείες γραμμές να είναι δυνατές και σαφείς, ενώ οι καμπύλες γραμμές να είναι κομψές και να προσδίδουν μία «κίνηση». Υπάρχει ποικιλία στο πάχος και τη λεπτότητα των γραμμών, ενώ παράλληλα η ποσότητα του μελανιού στο πινέλο, ή η έλλειψή του, θα πρέπει να είναι επίσης σταθερή σε όλο το έργο (Karuta, 2022).

Στον σύγχρονο δυτικό κόσμο, το πιο συνηθισμένο εργαλείο γραφής είναι ένα στυλό με σκληρή μύτη, το πανταχού παρόν στυλό που κάνει λεπτές, ομοιόμορφες γραμμές. Καθώς τα δάχτυλα κινούνται οριζόντια πάνω στο χαρτί, το χέρι μόλις και μετά βίας αφήνει την επιφάνεια του χαρτιού. Δεν υπάρχει σχεδόν καμία κίνηση προς τα πάνω ή προς τα κάτω, ενώ το πινέλο, σε διαμετρική αντίθεση, εισάγει μια καλλιτεχνική διάσταση που είναι αδύνατο να επιτευχθεί με ένα στυλό με σκληρή μύτη. Το πινέλο δεν είναι μόνο εύκαμπτο επειδή έχει κατασκευαστεί από ένα συνδυασμό τριχών ζώων για να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του χρήστη/της χρήστριας, αλλά είναι απαραίτητη η πλήρης κίνηση του χεριού, καθώς το πινέλο ανεβοκατεβαίνει. Με το πινέλο μπορούν να δημιουργηθούν διάφορες γραμμές, από στενές έως φαρδιές, από κοντές έως μακριές και να

επιτευχθούν ορισμένα εφέ, όπως όταν χρησιμοποιείται στεγνό πινέλο ή πολύ υγρό (Karuta, 2022). Το είδος του μελανιού που χρησιμοποιείται και η ποιότητα του χειροποίητου χαρτιού επηρεάζουν επίσης την ποικιλία των γραμμών που επιτυγχάνονται. Είτε κάποιος/α είναι αρχάριος/α είτε έμπειρος/η ασκούμενος/η υπάρχει πάντα ένα στοιχείο ενθουσιασμού και ευχαρίστησης στο οπτικό αποτέλεσμα που έχει ένα πινέλο πάνω στο χειροποίητο χαρτί.

Στο shodo, τα αποτελέσματα των πινελιών θα αντανακλούν την ουσία ή την κατάσταση του νου του/της δημιουργού (Karuta, 2022). Μέσα στις γραμμές, ένα πλήθος συναισθημάτων και στάσεων θα επηρεάσουν το αποτέλεσμα. Δεδομένου ότι το πινέλο κινείται συνεχώς πάνω και κάτω, η δημιουργική έκφραση στην ποιότητα των γραμμών επεκτείνεται και αυτό είναι το θεμέλιο του shodo. Πρέπει κανείς να έχει συνεχώς κατά νου τις «παραλλαγές της γραμμής» που θα ενσωματωθούν σε ένα ιδεόγραμμα. Επομένως, η εκμάθηση του τρόπου κίνησης "του πινέλου στο χέρι" αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση για τον/την αρχάριο/α του shodo. Στην καλλιγραφία, το πινέλο πρέπει να κρατιέται ακριβώς κάθετα στο χαρτί, κάτι που είναι πολύ διαφορετικό από το κράτημα ενός στυλό.

Στην καλλιγραφία, ενώ το πινέλο (ή η βούρτσα, όπως το χαρακτηρίζουν) είναι σε κίνηση, θα πρέπει να υπάρχει επίγνωση της αναπνοής. Συνήθως η ακολουθία είναι εισπνοή, κράτημα της αναπνοής, μετακίνηση του πινέλου και σταδιακή εκπνοή, που με το τέλος της θα έχει ολοκληρωθεί και ένα τμήμα του ιδεογράμματος. Παράλληλα, ο βασικός τρόπος στάσης είναι η όρθια στάση σε ένα μαξιλάρι, ωστόσο, είναι εφικτή και η στάση σε μια καρέκλα ή η χρήση βοηθητικών συσκευών για όρθια στάση σώματος. Συγχρόνως, κατά τη γραφή, είναι απαγορευτικό το ακούμπημα των αγκώνων στο τραπέζι και κυρίως γίνεται χρήση του αντίχειρα, του δείκτη και του μεσαίου δαχτύλου για το σωστό κράτημα του πινέλου, στη μέση του. Κατά τη γραφή με μολύβι, το μολύβι γέρνει λίγο, αλλά στη γραφή με πινέλο, το χαρακτηριστικό είναι το κράτημα του πινέλου σε ίσια θέση. Όταν πρόκειται για καλλιγραφία, δεν υπάρχουν ειδικά ρούχα, όπως "ρούχα του κέντο" ή "ρούχα του τζούντο’’. Ωστόσο, θα πρέπει να αποφεύγονται τα λευκά ρούχα ή τα καινούργια ρούχα, καθώς το μελάνι μπορεί να αποτελέσει πηγή στάμπας για τα ρούχα. Τα φουσκωτά μανίκια, τα κρόσσια στο στρίφωμα και οι μεγάλες ανοιχτές μανσέτες, όπως τα μανίκια καμπάνα, δεν συνιστώνται, καθώς μπορεί να εμποτιστούν με μελάνι.

Το πινέλο γίνεται μια πραγματική προέκταση του/της εαυτού, πλήρως και λεπτώς ευαίσθητη σε κάθε απόχρωση του σώματος, που είναι η πλήρης έκφραση του νου. Η παραμικρή αλλαγή στο αμάξωμα αντανακλάται αμέσως μέσω της βούρτσας στο χαρτί όπως συμβαίνει με την παραμικρή κίνηση του τιμονιού ή του γκαζιού των λεπτορυθμισμένων αυτοκινήτων (Gunn, 2017). Δεν είναι λοιπόν μόνο ένα δακτυλικό αποτύπωμα, μια έκφραση του ατομικού εαυτού κάποιου,

αλλά μία αυτοαντίληψη του εαυτού που συλλαμβάνεται ως ένα κομμάτι στο χρόνο, μια στιγμιότυπη έκφραση του νου εκείνη τη στιγμή, που αντικατοπτρίζει τον βαθμό εστίασης ή απόσπασης της προσοχής, την παρουσία της θλίψης ή της χαράς, η δύναμη ή η αδυναμία στο χέρι, η έντασή του κλπ.

Δεδομένου ότι το πινέλο λειτουργεί ως προέκταση του σώματος/νου του/της εαυτού του/της καλλιγράφου, πρέπει να ειπωθούν μερικά πράγματα σχετικά με τη μέθοδο χρήσης του πινέλου. Η μέθοδος αποτελείται από όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για να φέρει τη μέγιστη προσοχή, εστίαση, ελευθερία και ενέργεια στο πινέλο. Επομένως, η βούρτσα κρατιέται, όχι σε μια κλίση που βρίσκεται στο στραβό μεταξύ του αντίχειρα και του δείκτη όπως στη Δύση, αλλά ευθεία μεταξύ του αντίχειρα και των δακτύλων, με το χέρι τεντωμένο στο κενό πάνω από το χαρτί, χωρίς αγκώνες να ακουμπούν πουθενά (Gunn, 2017). Είτε κάποιος είναι γονατισμένος, με το χαρτί στο πάτωμα, είτε κάθεται, με το χαρτί σε ένα χαμηλό τραπέζι, το σώμα του πρέπει να είναι τοποθετημένο με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι απολύτως ελεύθερο να κινείται προς οποιαδήποτε κατεύθυνση, τόσο κεντραρισμένο και στριμωγμένο όσο ένας πολεμικός καλλιτέχνης που είναι έτοιμος για επίθεση κι η πρώτη κίνηση στην πραγματικότητα ονομάζεται επίθεση. Πράγματι, πολλοί πολεμικοί καλλιτέχνες και ξιφομάχοι ήταν εξαιρετικοί καλλιγράφοι. Η προετοιμασία του σώματος/νου και η φιλοσοφία είναι η ίδια για την καλλιγραφία και τις πολεμικές τέχνες. Και στις δύο περιπτώσεις, κάποιος προετοιμάζεται με διαλογισμό για να αδειάσει το μυαλό από κάθε περισπασμό. Με τη γενική επίγνωση και τη μονόπλευρη συγκέντρωση, κάποιος βρίσκεται σε εγρήγορση με κάθε αίσθηση συντονισμένη, έτοιμος να κινηθεί ακαριαία όπως υπαγορεύει η επίγνωση του σώματος/νου, με ακριβώς τη σωστή ποσότητα δύναμης στο ακριβές σημείο της κουκκίδας σε μια τρίχα. Δεν υπάρχει περιττή κίνηση. Η αναπνοή φροντίζεται συνειδητά, έτσι ώστε να διαμορφώνεται ακριβώς όπως χρειάζεται. Αρχικά, το κενό είναι το σημείο εκκίνησης για τον καλλιγράφο στον εαυτό του και μεταφέρεται στο χαρτί ή στο μετάξι, μέσω της αφαίρεσης ανοιχτών χώρων, ειδικά του «ιπτάμενου λευκού» που δημιουργείται από το πινέλο και η παράθεση κατευθύνσεων, υφών και μεταβαλλόμενων ισορροπιών στη γραφή. Συγκεκριμένα, το κενό αντιπροσωπεύεται από κοιλάδες, που σχηματίζονται, φυσικά, από την πληρότητα των βουνών (Gunn, 2017).

Η τέχνη του πινέλου σημαίνει ότι η συνολική προσωπικότητα μεταφέρεται πάντα, θέλοντας και μη, σε κάθε πράξη γραφής. Καθήκον του καλλιγράφου είναι να εξαλείψει όλα τα περιττά στοιχεία της προσωπικότητάς του, έτσι ώστε η δύναμη και μπορεί να εκδηλώσει την αγνότητα του καθολικού καθώς και του μοναδικά ατομικού (Gunn, 2017).

2.4 Στάσεις απέναντι στη γλώσσα

Οι υποκειμενικές στάσεις ομάδων και ατόμων απέναντι στις γλωσσικές παραγωγές και οι τρόποι διερεύνησης αυτών των στάσεων αποτελούν ένα συνεχώς αναπτυσσόμενο τομέα των κοινωνικών προσεγγίσεων της γλώσσας τις τελευταίες δεκαετίες (Κακριδή-Φερράρι, 2007). Η έννοια αφορά την αντίληψη που έχουν για τις ιδιότητες της γλώσσας, ασχέτως με το τι προκύπτει γι' αυτές από την έρευνα της γλωσσολογίας, οι διάφορες εθνικές και κοινωνικές ομάδες ομιλητών, καθώς και το πώς συγκεκριμενοποιούν στη συμπεριφορά τους τις απόψεις τους σχετικά με τις γλωσσικές ποικιλίες που τους περιβάλλουν (γλώσσες, διαλέκτους, τοπικά και κοινωνικά ιδιώματα, επίπεδα ύφους των επιμέρους γλωσσικών συστημάτων κλπ.) (Baker, 1992).

Ο Baker (1992), θεωρώντας τις στάσεις απέναντι στη γλώσσα ως εσωτερική νοητική κατάσταση ετοιμότητας, που οργανώνεται από την εμπειρία και ασκεί ρυθμιστική και δυναμική επίδραση στην αντίδραση του ατόμου απέναντι σε όλα όσα σχετίζονται με το γλωσσικό φαινόμενο. Με άλλα λόγια, αφορά έναν συνεκτικό συνδυασμό γνωστικών γεγονότων και δομών στο μυαλό του ατόμου, που καθοδηγεί κάθε συμπεριφορά σχετικά με τη γλώσσα (Bainbridge 2001). Απλούστερα ακόμα, ονομάζουμε έτσι «κάθε συναισθηματικούς, νοητικούς ή συμπεριφορικούς δείκτες που αφορούν αξιολογικές αντιδράσεις απέναντι σε διάφορες γλωσσικές ποικιλίες ή τους ομιλητές τους» (Ryan, 1982).

Παράλληλα, υπάρχουν διαφορετικές οπτικές γωνίες μέσα από τις οποίες προσεγγίζονται οι στάσεις. Αρχικά, η νοησιαρχική, δίνει έμφαση στην εσωτερική τους φύση, δημιουργώντας όμως έτσι ερωτήματα ως προς τους τρόπους αναγνώρισής τους, εφόσον δεν είναι δυνατόν να παρατηρηθούν εμπειρικά. Αντίθετα, η συμπεριφοριστική αντιμετώπισή τους θεωρεί ότι οι στάσεις είναι προσεγγίσιμες μόνο μέσα από τις αντιδράσεις της συμπεριφοράς στις κοινωνικές περιστάσεις που τις προκαλούν και η παρατήρηση αυτών των αντιδράσεων αποτελεί και τον μόνο έμμεσο τρόπο διερεύνησης των στάσεων. Ως προς τη φύση τους, θεωρείται ότι οι στάσεις αποτελούν ένα σύνθετο πλέγμα αναπαραστάσεων και κοινωνικών αξιολογήσεων και, σύμφωνα με τον γνωστό διαχωρισμό του Πλάτωνα, εμπεριέχουν νοητική, συναισθηματική και βουλητική διάσταση. Στη νοητική διάσταση ανήκουν οι μεταγλωσσικές αντιλήψεις, οι απόψεις και οι πεποιθήσεις των ατόμων. Η συναισθηματική διάσταση αφορά τα συναισθήματα που μπορεί να γεννά μια γλωσσική ποικιλία ή στοιχείο, ενώ είναι δυνατόν να βρίσκεται σε αντίθεση με τη νοητική. Τέλος, η βουλητική διάσταση, που αφορά την επιθυμία για δράση, σχετίζεται με τις προθέσεις ομάδων ή ατόμων σχετικά με τη γλώσσα (Κακριδή-Φερράρι, 2007).

Στην πραγματικότητα, όλες αυτές οι στάσεις, οι επιμέρους αξιολογήσεις, οι απόψεις και τα συναισθήματα των ομιλητών αντιστοιχούν σε στάσεις όχι απέναντι στην ίδια τη γλώσσα και τα

στοιχεία της, εφόσον για την επιστήμη τα γλωσσικά στοιχεία δεν φέρουν αξία από μόνα τους, αλλά απέναντι στους ομιλητές/τις ομιλήτριες των διαφόρων ποικιλιών και τις εθνικές ή κοινωνικές ομάδες όπου ανήκουν αυτοί οι ομιλητές (Κακριδή-Φερράρι, 2007). Οι απόψεις ή τα συναισθήματα που επικρατούν γι' αυτούς επεκτείνονται και στις γλωσσικές τους παραγωγές και προκαλούν διαφοροποιήσεις στην αντιμετώπισή τους. Είναι, επίσης, αποδεκτό ότι πλευρές της στάσης ενός ατόμου απέναντι στην ποικιλία που προσπαθεί να μάθει καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό και την ίδια τη δυσκολία ή ευκολία εκμάθησής της. Από μιαν άλλη οπτική, συγκεκριμένες στάσεις μπορεί να επηρεάσουν αλλαγές στη μορφή μιας γλώσσας, επιταχύνοντας ή επιβραδύνοντας υπάρχουσες δυναμικές τάσεις. Αυτό γίνεται με το να προτιμάται συστηματικά το ένα από τα στοιχεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μια θέση αντί των άλλων, τα οποία σταδιακά εξασθενούν. Οι γλωσσικές στάσεις μπορεί, επιπλέον, να επηρεάσουν την επικοινωνιακή ικανότητα ατόμων και ομάδων, αλλά και τη διεπίδραση ή την αλληλοκατανόηση μεταξύ των ομιλητών τους (Baker, 1992).

Ως προς τη δημιουργία τους, οι στάσεις φαίνεται να σχηματίζονται σε μικρή ηλικία, μια και αποτελούν μέρος της κοινωνικοποίησης του ατόμου, της εκμάθησης δηλαδή των κοινωνικά αποδεκτών απόψεων και συμπεριφορών που χαρακτηρίζουν την ομάδα του (Baker, 1992).. Οι ατομικοί και συλλογικοί παράγοντες κοινωνικοποίησης διαδραματίζουν, συνεπώς, καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία ή την αναπαραγωγή των στάσεων. Κρίσιμη, όμως, περίοδος για τη διαφοροποίηση ή τη σταθεροποίησή τους θεωρείται η εφηβεία, όπου οι ομάδες συνομηλίκων επηρεάζουν σημαντικά την συμμόρφωση του ατόμου στην κουλτούρα τους (Κακριδή-Φερράρι, 2007).

Ο Baker (1992), συζητώντας ορισμένους από αυτούς τους παράγοντες, υπογραμμίζει τη συνθετότητα του καθενός, η οποία καθιστά αδύνατες μονοσήμαντες αντιστοιχήσεις και ερμηνείες. Από καθαρά γλωσσολογική και κοινωνιογλωσσολογική άποψη, ο σχηματισμός των στάσεων συνδέεται στενά με τη γλωσσική ποικιλία, αφού η ύπαρξη διαφορετικών τύπων στα περισσότερα επίπεδα της γλώσσας δίνει τη δυνατότητα αξιολογικής αντιμετώπισής του καθενός από αυτούς. Από την άλλη πλευρά, οι στάσεις παράγουν και οι ίδιες γλωσσική ποικιλία, μια που μέσω αυτής μπορεί να διακρίνεται μια ομάδα από τις άλλες. Συνεπώς, η δημιουργία ιεραρχημένων κοινωνικών στάσεων απέναντι στις γλωσσικές ποικιλίες και τη μορφή τους οφείλεται στη συνολικότερη ύπαρξη κοινωνικής ασυμμετρίας και ανισοτήτων (Baker, 1992).

Επιπλέον, έχουν αναπτυχθεί διάφορα μεθοδολογικά εργαλεία που αποσκοπούν στην καταγραφή των στάσεων, δεδομένης και της σπουδαιότητάς τους σε διάφορους κρίσιμους τομείς της κοινωνικής ζωής, άρα και του γλωσσικού σχεδιασμού, όπως φάνηκε παραπάνω (Κακριδή-Φερράρι, 2007). Ο συνδυασμός διαφορετικών μεθόδων καταγραφής στάσεων και η επίγνωση των

ορίων αυτών των μεθόδων τούς επιτρέπουν οπωσδήποτε ασφαλέστερα συμπεράσματα σχετικά με το ζητούμενο. Εν κατακλείδι, μπορεί να ειπωθεί ότι η κατάδειξη του καθοριστικού ρόλου των στάσεων στη διαμόρφωση και την ιστορία των γλωσσών καθιστά τη μελέτη τους ιδιαίτερα σημαντική: ο υποκειμενικός τους χαρακτήρας και η πιθανή απόστασή τους από τα πραγματικά επιστημονικά δεδομένα για το γλωσσικό φαινόμενο και τις ιδιότητές του, τα οποία πρέπει να υπογραμμίζονται κάθε φορά, δεν τις εμποδίζει καθόλου να αποτελούν οι ίδιες μια πραγματικότητα με πολλαπλές συνέπειες για τους ομιλητές.

2.4.1 Στάσεις απέναντι στη γραφή

Οι άνθρωποι που επινόησαν και τελειοποίησαν τη γραφή ήταν μεγάλοι γλωσσολόγοι και ήταν αυτοί που δημιούργησαν τη γλωσσολογία (Baker, 1992). Παρόλο που εδώ και εκατοντάδες εκατομμύρια άνθρωποι εξακολουθούν να αδυνατούν να διαβάσουν και να γράψουν, η ανθρωπότητα βασίζεται στη γραφή σε πρωτοφανή βαθμό. Είναι πολύ πιθανό ότι, σήμερα, περισσότερη επικοινωνία λαμβάνει χώρα στον γραπτό από τον προφορικό τρόπο. Δεν είναι ριψοκίνδυνο να αποκαλούμε τη γραφή την πιο σημαντική τεχνολογία που έχει εφευρεθεί ποτέ. Η απεραντοσύνη των γραπτών αρχείων και η γνώση που διατηρείται σε βιβλιοθήκες, τράπεζες δεδομένων και πολυεπίπεδα δίκτυα πληροφοριών καθιστούν δύσκολο να φανταστούμε μια πτυχή της σύγχρονης ζωής που δεν επηρεάζεται από τη γραφή. «Πρόσβαση», το σύνθημα της κοινωνίας της γνώσης, σημαίνει πρόσβαση στη γραπτή νοημοσύνη (Κακριδή-Φερράρι, 2007). Το γράψιμο όχι μόνο προσφέρει τρόπους ανάκτησης του παρελθόντος, αλλά είναι μια κρίσιμη δεξιότητα για τη διαμόρφωση του μέλλοντος. Η κυριαρχία του γραπτού λόγου στην ηλεκτρονική του μορφή έχει καταστεί απαραίτητη.

Παρά την επιβλητική σημασία της γραφής για τη ζωή μας, κάθε άλλο παρά εύκολο είναι να δώσουμε έναν σαφή ορισμό του τι είναι γραφή. Εν μέρει αυτό οφείλεται στις πολλαπλές έννοιες των αγγλικών λέξεων και εν μέρει λόγω της μακράς ιστορίας της γραφής και της μεγάλης σημασίας της. Τουλάχιστον έξι έννοιες της «γραφής» μπορούν να διακριθούν: το σύστημα καταγραφής της γλώσσας μέσω ορατών ή απτικών σημαδιών, η δραστηριότητα της χρήσης ενός τέτοιου συστήματος, το αποτέλεσμα μιας τέτοιας δραστηριότητας, η ιδιαίτερη μορφή ενός τέτοιου αποτελέσματος, ένα στυλ σεναρίου όπως η γραφή μπλοκ επιστολών, η καλλιτεχνική σύνθεση και τέλος, επαγγελματική ενασχόληση (Baker, 1992).

Οι διάφορες χρήσεις της «γραφής» αποκαλύπτουν τις πολλές πτυχές της κοινωνίας και του πολιτισμού που θίγονται από αυτό που εύστοχα ο πολιτιστικός ανθρωπολόγος Jack Goody έχει ονομάσει τεχνολογία του νου (Zube, 1982). Μπορεί να μελετηθεί από μια μεγάλη ποικιλία γωνιών σε πολλά διαφορετικά επιστημονικά πεδία. Φιλόλογοι, ιστορικοί, εκπαιδευτικοί, αντιληπτικοί και

γνωστικοί ψυχολόγοι, πολιτιστικοί ανθρωπολόγοι, τυπογράφοι, προγραμματιστές υπολογιστών και γλωσσολόγοι έχουν όλοι το δικό τους ενδιαφέρον για τη γραφή με βάση τη συγκεκριμένη κατανόηση των κλάδων τους για το πώς λειτουργεί η γραφή, ποιες λειτουργίες εξυπηρετεί και ποιες μεθόδους χρησιμοποιεί (Zube, 1982).

Επιπλέον, για μια τεχνολογία που έχει εξελιχθεί εδώ και χιλιάδες χρόνια, δεν μπορεί να θεωρηθεί δεδομένο ότι δεν έχει αλλάξει ουσιαστικά. Δεν υπάρχει λόγος να πιστεύουμε ότι η γραφή σημαίνει το ίδιο σε διαφορετικά γλωσσικά και πολιτισμικά πλαίσια (Κακριδή-Φερράρι, 2007). Μάλλον, το νόημα και η εγκυρότητα τόσο των προηγούμενων όσο και των σύγχρονων θεωριών της γραφής εξαρτώνται από τις ιστορικές και, ίσως, τις πολιτιστικές συνθήκες μέσα στις οποίες συλλήφθηκαν. Πράγματι, οι ιδιότητες των συστημάτων γραφής μπορεί να έχουν επίδραση στον τρόπο σύλληψης της γραφής και, αντίθετα, οι αντιλήψεις της γραφής μπορεί να επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται ορισμένα σημεία.

Παρόλο που υπάρχουν πολλές ενδείξεις ότι, στους εγγράμματους πολιτισμούς, η γραφή εισχωρεί στη γλωσσική συμπεριφορά των ανθρώπων και ότι χωρίς τη γραφή πολλές γλώσσες δεν θα ήταν αυτό που είναι, η ιδέα ότι η γραφή είναι ενεργός παράγοντας της γλώσσας είναι δυσάρεστη για πολλούς γλωσσολόγους (Κακριδή-Φερράρι, 2007). Το ένα είναι ότι στη σύγχρονη γλωσσολογία οι γλώσσες έχουν απογυμνωθεί από την ιστορική τους διάσταση. Αν και αναγνωρίζεται το προφανές γεγονός ότι οι γλώσσες αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου, αυτό απορρίπτεται αυστηρά, με το επιχείρημα ότι η γραφή δεν θα μπορούσε ενδεχομένως να έχει την πιθανότητα να επηρεαστεί η φύση τους από εξωτερικούς παράγοντες, όπως η άσκηση οποιασδήποτε επιρροής στη γλωσσική ικανότητα (Zube, 1982).

Η διαχρονική γλωσσολογία είναι ουσιαστικά ανιστόρητη, γιατί, ως καθοριστική ικανότητα της ανθρώπινης φυλής, η γλώσσα δεν υποτίθεται ότι αλλάζει χάρη σε μια ανθρωποσκευασμένη τεχνολογία (Baker, 1992). Δεν υπάρχουν ιδιαίτερα ανεπτυγμένες γλώσσες. Τα τεχνουργήματα και οι τεχνολογίες, όπως η γραφή, για παράδειγμα, έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν το περιβάλλον, αλλά όχι την ίδια την ανθρωπότητα. Δεδομένου ότι η γλώσσα αντιλαμβάνεται ως ουσιαστικό μέρος της ανθρώπινης φύσης, ενώ η γραφή είναι μια απλή τεχνολογία, τα αποτελέσματα της γραφής στη γλώσσα και κατ' επέκταση η πολυπλοκότητα της αλληλεπίδρασής τους παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ανεξερεύνητα (Κακριδή-Φερράρι, 2007).

2.4.2 Στάσεις απέναντι στην καλλιγραφία

«Αν το σώμα είναι χαλαρό, όχι μόνο δεν θα κουραστεί και δεν θα μουδιάσει, αντίθετα θα λάβει μια φόρτιση φρέσκιας δύναμης και σθένους. Και είναι πιο εύκολο να εστιάσετε στην ίδια

την τεχνική εάν γνωρίζετε τι ακριβώς αναπαράγεται στο χαρτί. Είναι απαραίτητο όχι μόνο να εμφανίζονται μηχανικά ορισμένα σύμβολα, αλλά να θυμόμαστε ότι καθένα από αυτά έχει το δικό του νόημα και να καταλάβουμε τι ακριβώς σημαίνει το ιερογλυφικό» (Zube, 1982). Αυτή η στάση απέναντι στην καλλιγραφία αναπτύχθηκε από την ίδια την ιστορία της ανάπτυξης αυτής της τέχνης. Οι αρχαίοι δάσκαλοι το θεωρούσαν παρόμοιο με το τσιγκόνγκ[3] , όσον αφορά την επίδρασή του στην ψυχοσυναισθηματική κατάσταση ενός ατόμου. Ίσως αυτός είναι εν μέρει ο λόγος που η καλλιγραφία ήταν μια τέχνη για μορφωμένους και, επομένως, πιο πλούσιους ανθρώπους, όχι μόνο λόγω της διαθεσιμότητας κεφαλαίων για την αγορά όλων των απαραίτητων υλικών, αλλά και επειδή οι απλοί άνθρωποι δεν είχαν χρόνο να συγκεντρωθούν και να σχεδιάσουν στοχαστικά ιερογλυφικά (Zube, 1982).

Η καλλιγραφία, που περιγράφεται ως συμβολικό στοιχείο μέσα στα πολιτιστικά τοπία, παίζει σημαντικό ρόλο στην περιήγηση των τουριστών στα αξιοθέατα μαζί με τις τοπικές εμπειρίες τους στις χώρες της Ανατολικής Ασίας (Zhang, 2012). Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνήσει τη δομή των στάσεων και των εμπειριών των τουριστών σχετικά με τα καλλιγραφικά τοπία. Για τη διερεύνηση των δομών των στάσεων και των εμπειριών και των μεταξύ τους σχέσεων, κατασκευάστηκε ένα μοντέλο δομικών εξισώσεων. Η ανάλυση των δεδομένων που παρήχθησαν από μια τουριστική έρευνα στο Γκουιλίν της Κίνας, υπέδειξε ότι οι στάσεις σχετικά με τα καλλιγραφικά τοπία θα μπορούσαν να εξηγηθούν από τρεις παράγοντες, δηλαδή την καλλιγραφική πολιτιστική γνώση, την προτίμηση του καλλιγραφικού τοπίου και την καλλιγραφική αισθητική γνώση (Zube, 1982). Η εμπειρία θα μπορούσε να εξηγηθεί από άλλους τρεις παράγοντες, που είναι η ταξιδιωτική εμπειρία, η ταύτιση με τον τόπο και η εμπλοκή. Επιπλέον, το μοντέλο δομικών εξισώσεων παρείχε διάφορα άλλα σημαντικά αποτελέσματα όσον αφορά τη σχέση μεταξύ αυτών των παραγόντων: η καλλιγραφική πολιτισμική γνώση και η προτίμηση του καλλιγραφικού τοπίου επηρέασαν τόσο την ταξιδιωτική εμπειρία όσο και τον προσδιορισμό του τόπου, η καλλιγραφική αισθητική γνώση βρέθηκε να επηρεάζει μόνο τον προσδιορισμό του τόπου, όχι όμως την ταξιδιωτική εμπειρία και οι τρεις παράγοντες των στάσεων για τα καλλιγραφικά τοπία δεν είχαν σημαντική επίδραση στην εμπλοκή, ενώ η ταξιδιωτική εμπειρία ήταν η μόνη διάσταση που είχε σημαντική επίδραση στην εμπλοκή (Zhang, 2012).

[3] *Αποτελείται από ασκήσεις αναπνοής, στάσεις και δυναμικές κινήσεις του σώματος, καθώς και μεθόδους πνευματικής συγκέντρωσης και διαλογισμού που αποσκοπούν στη διατήρηση της καλής υγείας και τον έλεγχο της ροής αλλά και της ισορροπίας της εσωτερικής ζωτικής ενέργειας μας (Hartley, 2015).*

2.5 Υπάρχουσα έρευνα σχετικά με την ιαπωνική καλλιγραφία

Γνωστή για τη διατήρηση των παραδοσιακών αξιών της, με την πάροδο των χρόνων, η καλλιγραφία (shodō) άρχισε να επικεντρώνεται λιγότερο στην αυστηρότητα της και περισσότερο στη δυνατότητα να αντικατοπτρίζει το όραμα και τις σκέψεις των καλλιγράφων (Tudorica, 2021). Με τον τρόπο αυτό, αυτή η στροφή τονίζει τον αντίκτυπο που είχε η εξέλιξη της γραφής και της καλλιγραφίας στην Ιαπωνία και αναδεικνύεται τελικά ο τρόπος με τον οποίο το χρώμα χρησιμοποιείται από τους καλλιγράφους. Οι πτυχές που αναδεικνύονται παρουσιάζουν τον τρόπο με τον οποίο η εξέλιξη της καλλιγραφίας στην Ιαπωνία δημιούργησε μια ευκαιρία για καινοτομία και πώς ο παράγοντας καινοτομία έχει εξελιχθεί, ανοίγοντας σήμερα νέες δυνατότητες χρήσης του χρώματος για τη μεταφορά βαθύτερων νοημάτων (Tudorica, 2021).

Παράλληλα, διερευνάται το ζήτημα των οδηγιών σε μαθήματα κιθάρας και ιαπωνικής καλλιγραφίας (Johannessen & Leeuwen, 2017). Σε αντίθεση με τα μαθήματα κιθάρας, οι Ιάπωνες μαθητές στα μαθήματα καλλιγραφίας δεν αναμένεται θεσμικά να ακολουθήσουν αμέσως τις οδηγίες του δασκάλου, αλλά να τις κατανοήσουν. Με την επίδειξη αυτής της πρακτικής, επαναπροσδιορίζεται ο αναστοχασμός ως φαινόμενο αλληλεπίδρασης και διευκρινίζει μια οργάνωση της πολυδραστηριότητας (Arano, 2020).

Σύμφωνα με τη θεωρία της τέχνης, η εικαστική ισορροπία δρα για να ενοποιήσει τα στοιχεία της εικόνας σε μία συνεκτική σύνθεση (Gershoni & Hochstein, 2011). Για ασύμμετρες συνθέσεις, η εξισορρόπηση των στοιχείων θεωρείται ότι είναι παρόμοια με την εξισορρόπηση μηχανικών βαρών σε ένα πλαίσιο αξόνων συμμετρίας. Με τον τρόπο αυτό, εξετάζεται η αντίληψη της εικαστικής ισορροπίας της ιαπωνικής καλλιγραφίας κατά τη διάρκεια της πρώτης σταθεροποίησης, απομονωμένης από τις μεταγενέστερες γνωστικές διεργασίες, συγκρίνοντας τα μέτρα με τα αποτελέσματα από την αξιολόγηση της ισορροπίας και τη σύγκριση εργασιών. Αναλύεται, δηλαδή, η ποικιλία των επιδράσεων και προτείνεται ότι, αντί να εξαρτάται από το μέγεθος και τη θέση του στοιχείου σε σχέση με τους συμμετρικούς άξονες, η επεξεργασία της ισορροπίας πρώτης στερέωσης προέρχεται από σφαιρικές διεργασίες όπως η ομαδοποίηση των γραμμών και των σχημάτων, την αναγνώριση αντικειμένων, την προτίμηση για οριζόντια και κάθετα στοιχεία, το κλείσιμο και την ολοκλήρωση, που ενισχύονται από την κάθετη συμμετρία (Gershoni & Hochstein, 2011).

Σε γενικές γραμμές, οι μαθητές της ιαπωνικής γλώσσας είναι εξοικειωμένοι με τα ιδεογράμματα (kanji), αν και είναι αρκετά δύσκολα στην εκμάθηση (Claudia, 2016). Σε μελέτες, εξετάζεται η εφαρμογή της μεθόδου της ιαπωνικής καλλιγραφίας ως μέθοδο μελέτης των kanji. Η εφαρμογή της μπορεί να βελτιώσει την ικανότητα των μαθητών να κατακτήσουν τα ιαπωνικά kanji.

Η μέθοδος αυτή επιτρέπει στους μαθητές να ασχοληθούν άμεσα με την εμπειρία και την εκπαίδευση που θα τους βοηθήσει στην εύκολη εκμάθηση (Kadera Bahasa, 2015). Ο μακροπρόθεσμος στόχος στη χρήση αυτής της μεθόδου της ιαπωνικής καλλιγραφίας είναι ο σχεδιασμός ασκήσεων που γίνονται από τους/τις ίδιους/ες τους/τις μαθητές/τριες και θα καταστήσουν την εκμάθηση αυτή πιο διασκεδαστική και πιο εύκολη.

3.ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

3.1 Ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της έρευνας είναι η ανάδειξη πτυχών της χρήσης της καλλιγραφίας ως μέρους της ιαπωνικής κουλτούρας, η μελέτη της ιαπωνικής καλλιγραφίας, ποιοι/ποιες την ασκούν και με ποιο τρόπο και ποια είναι η σημασία της στο ιαπωνικό πλαίσιο. Αντικείμενο της έρευνας αποτελεί η διερεύνηση των στάσεων ιαπωνόφωνων ατόμων που διαμένουν στην Ιαπωνία, δηλαδή ενεργά μέλη της ιαπωνικής κοινωνίας, απέναντι στην ιαπωνική καλλιγραφία. Ειδικότερα, μας ενδιαφέρει να δούμε μέσα από τις περιγραφές και δηλώσεις ατόμων που έχουν ζήσει ή/και ζουν στην Ιαπωνία και γνωρίζουν την ιαπωνική κουλτούρα, πώς σκέφτονται για την ιαπωνική καλλιγραφία.

Συγκεκριμένα, οι στόχοι της ερευνητικής διαδικασίας είναι η απάντηση στα παρακάτω ερωτήματα:

• Τι είναι η ιαπωνική καλλιγραφία κατά τη γνώμη ατόμων που ζουν στην Ιαπωνία, από ποιους/ποιες και με ποιον τρόπο χρησιμοποιείται;

• Ποια είναι η σημασία της καλλιγραφίας στην ιαπωνική κουλτούρα σύμφωνα με την άποψη ιαπωνόφωνων ατόμων;

• Ποιες είναι οι στάσεις ιαπωνόφωνων ατόμων απέναντι στη χρήση της καλλιγραφίας ως μέρους α) της καθημερινότητάς τους, β) της ιαπωνικής κουλτούρας γενικότερα;

3.2 Επιλογή μεθόδου

Στην παρούσα εργασία, ακολουθείται η ποιοτική έρευνα. Πιο συγκεκριμένα, η μέθοδος συλλογής δεδομένων είναι το ερωτηματολόγιο ανοιχτού τύπου (open-ended questionnaire). Η συλλογή ερευνητικών δεδομένων μέσα από τη διαδικασία του ερωτηματολογίου και συγκεκριμένα, με τη χρήση ανοιχτού τύπου ερωτήσεων (questionnaire with open-ended questions) ζητήθηκε από

τα άτομα να δώσουν απαντήσεις με δικά τους λόγια και έχουν σχεδιαστεί για να αποσπάσουν περισσότερες πληροφορίες από ό,τι είναι δυνατόν με ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής ή άλλες κλειστού τύπου ερωτήσεις. Περιγράφει, δηλαδή, μία διαδικασία που είναι λιγότερο σαν μια συνέντευξη και περισσότερο σαν ένα οπτικό ερωτηματολόγιο. Κατά τη διαδικασία αυτή, η ερευνήτρια ετοιμάζει μια σύντομη λίστα από ερωτήσεις και οδηγίες, την οποία στέλνει ηλεκτρονικά και οι συμμετέχοντες/ουσες καταγράφουν τις απαντήσεις τους σε γραπτή μορφή παραγράφου ή και με μία εικόνα, αναλόγως με το ζητούμενο. Τέλος, οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούν να ολοκληρώσουν το ερωτηματολόγιο ανά πάσα στιγμή σε μια κινητή συσκευή, σε υπολογιστή ή smartphone (Seidman 2006).

3.3 Δομή open-ended questionnaire

Το ερευνητικό εργαλείο είναι το ερωτηματολόγιο και οι ερωτήσεις στις οποίες κλήθηκαν να απαντήσουν οι συμμετέχοντες/ουσες διατυπώθηκαν σε ηλεκτρονική πλατφόρμα (google forms), ενώ σε κάθε συμμετέχοντα/ουσα οι ερωτήσεις πραγματοποιήθηκαν με τον ίδιο τρόπο και την ίδια σειρά. Το ερωτηματολόγιο απαντήθηκε από δύο διαφορετικές κοινωνικές ομάδες με τα εξής χαρακτηριστικά:

1η ομάδα: άνδρες και γυναίκες φοιτητές/τριες, ιαπωνικής καταγωγής (18-25 ετών)

2η ομάδα: άνδρες και γυναίκες επαγγελματίες, ιαπωνικής καταγωγής (35-40 ετών)

Παράλληλα, το ερωτηματολόγιο, το οποίο παρατίθεται στην αγγλική και ιαπωνική γλώσσα (βλ. παράρτημα 1), αποτελείται από 11 ερωτήσεις. Αρχικά, κατασκευάστηκε στην ελληνική γλώσσα ώστε να γίνει η πιλοτική έρευνα, η οποία εκτελέστηκε από δύο ελληνόφωνες συμφοιτήτριές μου, που μαθαίνουν την ιαπωνική γλώσσα και κουλτούρα, με απαντήσεις εξίσου στην ελληνική γλώσσα, καθώς ήταν πολύ δύσκολη η προσέγγιση ατόμων ιαπωνόφωνων. Μεταφράστηκε, στη συνέχεια, στα αγγλικά καθώς και στα ιαπωνικά, ώστε να είναι πιο οικείο στον πληθυσμό ατόμων που απευθύνεται.

3.4 Συμμετέχοντες/ουσες της έρευνας

Το δείγμα συμμετεχόντων/ουσών που επιλέχθηκε ήταν βολικό και σκόπιμο έτσι, ώστε να καλύπτει τις ανάγκες της παρούσας έρευνας. Τα άτομα που συμμετείχαν ήταν Ιάπωνες ή Γιαπωνέζες ιαπωνόφωνοι/ες, αγγλόφωνοι/ες. Παράλληλα, τα άτομα χωρίζονταν σε δύο ηλικιακές ομάδες: τους/τις νεότερους/ες και τους/τις μεγαλύτερους/ες, ώστε να φανούν πιθανές διαφορές

μεταξύ τους ως προς τη στάση και την αντιμετώπιση τους αναφορικά με το ζήτημα της καλλιγραφίας στην κουλτούρα τους, όμως έχοντας βιώσει διαφορετικές τεχνολογικές περιόδους.

3.5 Ερευνητική διαδικασία

Για την υλοποίηση της έρευνας προχώρησα στις παρακάτω ενέργειες. Αρχικά, το γεγονός πως την περίοδο που ξεκίνησα το ερευνητικό μέρος της εργασίας, το τελευταίο εξάμηνο του προπτυχιακού πριν την πρακτική άσκηση, συνέβαλε στο να έρθω σε μεγαλύτερη και πιο άμεση επαφή με την ιαπωνική γλώσσα και κουλτούρα. Παράλληλα, ένα πρόσφατο ταξίδι μιας φίλης μου στην Ιαπωνία συνέβαλε σημαντικά στην ευκολότερη εύρεση δείγματος για την κύρια έρευνα. Ωστόσο, η πιλοτική έρευνα πραγματοποιήθηκε, με την εύρεση δύο ελληνόφωνων συμφοιτητριών που μάθαιναν ιαπωνικά, για να την πραγματοποιήσουν, τον σχεδιασμό του εργαλείου και την αποτίμηση, διήρκησε από 05/12/2022- 04/01/2023. Παράλληλα, ξεκίνησε η κυρίως έρευνα, που διήρκησε έως 20/03/2023, με την αποστολή του ερωτηματολογίου και την αναμονή συλλογής των απαιτούμενων απαντήσεων και προσεκτικής παρατήρησής τους. Στη συνέχεια, τον Απρίλιο του 2023, πραγματοποιήθηκε η κωδικοποίηση και θεματική ανάλυση των δεδομένων, ώστε να ομαδοποιηθούν με λογικό τρόπο και την εξαγωγή συμπερασμάτων. Η μέθοδος της θεματικής ανάλυσης είναι μια επαναληπτική διαδικασία που αποτελείται από έξι βήματα: (1) εξοικείωση με τα δεδομένα, (2) παραγωγή κωδικών, (3) παραγωγή θεμάτων, (4) αναθεώρηση θεμάτων, (5) ορισμός και ονομασία θεμάτων και (6) εντοπισμός παραδειγμάτων (Braun & Clarke, 2022). Τέλος, 03/05/2023- 20/07/2023 , διεξάχθηκε η αναλυτική ερμηνεία των δεδομένων και η σύνδεσή τους με τη θεωρία και απαντήθηκαν, στη συνέχεια τα κύρια ερωτήματα της έρευνας.

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύονται τα δεδομένα από την θεματική ανάλυση των ερωτηματολογίων των ιαπωνόφωνων σχετικά με την ιαπωνική καλλιγραφία, την χρήση της και τις στάσεις τους απέναντι σε αυτή. Επιχειρούμε να σκιαγραφήσουμε το πώς και αν οι Ιάπωνες/ Γιαπωνέζες χρησιμοποιούν την καλλιγραφία, αναπόσπαστο κομμάτι της ιαπωνικής κουλτούρας, στην καθημερινή τους ζωή και πώς αυτή η χρήση τους επηρεάζει. Αντλώντας στοιχεία από απλές καθημερινές και κοινωνικές πρακτικές και συνήθειες παρουσιάζουμε αποτελέσματα μέσα από παραδείγματα που έχουν οργανωθεί σε θεματικές κατηγορίες μετά την εφαρμογή της θεματικής ανάλυσης. Καθώς τα δεδομένα είναι αμέτρητα και δύσκολα δεν μπορούν να αναλυθούν μεμονωμένα, είναι απαραίτητη η ανάλυση σε θεματικές ενότητες για ευκολότερη κατανόηση και εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων. Μετά τη θεματική ανάλυση, λοιπόν, αναδείχθηκαν οι εξής κατηγορίες:

1. Σχέση μεταξύ γραφής και καλλιγραφίας στον ιαπωνικό πολιτισμό

2. Πιο συχνά σε χρήση στυλ καλλιγραφίας και λόγοι

3. Σύγχρονη χρήση της καλλιγραφίας στην Ιαπωνία

4. Πρόσβαση στην πρακτική της καλλιγραφίας στην Ιαπωνία

5. Αλλαγές στην πρακτική της καλλιγραφίας

6. Καλλιγραφία και γραφικός χαρακτήρας

7. Η τεχνολογία ως επιρροή για την καλλιγραφία

8. Εξάσκηση καλλιγραφίας και συναισθήματα

9. Η καλλιγραφία και η σημασία της για τον Ιαπωνικό πολιτισμό

10. Η καλλιγραφία ως επάγγελμα στην Ιαπωνία

Οι απαντήσεις των Ιαπώνων στα ερωτηματολόγια κατηγοριοποιήθηκαν και παρουσιάζονται ανά ερευνητικό ερώτημα.

Ξεκινώντας θυμίζουμε ότι τα βασικά ερωτήματα της έρευνας είναι τα εξής: «Τι είναι η ιαπωνική καλλιγραφία κατά τη γνώμη ατόμων που ζουν στην Ιαπωνία από ποιους/ποιες και με ποιον τρόπο χρησιμοποιείται;», «Ποια είναι η σημασία της καλλιγραφίας στην ιαπωνική κουλτούρα σύμφωνα με την άποψη ιαπωνόφωνων ατόμων;» και «Ποιες είναι οι στάσεις

ιαπωνόφωνων ατόμων απέναντι στη χρήση της καλλιγραφίας ως μέρους της ιαπωνικής κουλτούρας;». Τα ερωτήματα αυτά θα εξεταστούν τόσο σε γενικό όσο και σε ειδικό πλαίσιο, ώστε να παρατηρήσουμε τον τρόπο χρήσης της ιαπωνικής καλλιγραφίας στην καθημερινή ζωή των Ιαπώνων.

Στη συνέχεια παρατίθεται η θεματική ανάλυση των δεδομένων και η κατηγοριοποίηση των απαντήσεων στα ερωτηματολόγια.

Θεματική Ανάλυση (σύνολο θεματικών κατηγοριών{ΘΚ} και υποκατηγοριών {ΥΚ})

ΘΚ1 Σχέση μεταξύ γραφής και καλλιγραφίας στον ιαπωνικό πολιτισμό

ΥΚ1 Εκτίμηση της γραφής

Κάποιοι συμμετέχοντες (1, 2) υπογραμμίζουν τη σημασία της γραφής στην ιαπωνική κουλτούρα, καθώς αντανακλά την προσωπικότητα του ατόμου και εκτιμάται ιδιαίτερα, ειδικά όταν είναι καλά εκτελεσμένη.

Παράδειγμα 1

1α. «Πιστεύουμε ότι ο γραφικός χαρακτήρας/η χειρόγραφη γραφή λέει πολλά για την προσωπικότητά σου. Επίσης η καλύτερη χειρόγραφη γραφή εκτιμάται περισσότερο.» E2_A1 [μτφρ.]

1β. ‘’We believe how your handwriting tells a lot about your personality. Also better handwriting is more appreciated.’’ E2_A1 [πρωτ.]

Παράδειγμα 2

2α. «Από την παιδική ηλικία, οι Ιάπωνες πρέπει να μαθαίνουν γραφή (ιδίως Kanjis) και η εκπαίδευση στην καλλιγραφία είναι υποχρεωτική. Έτσι, η καλλιγραφία είναι πραγματικά εδραιωμένη στην ιαπωνική κουλτούρα. Ακόμη και αν δεν είμαι τύπος που ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την καλλιγραφία, η γραφή είναι κάτι σημαντικό λόγω αυτής της εκπαιδευτικής κουλτούρας.» E2_A2 [μτφρ.]

2β. ‘’Since childhood, the Japanese have to learn writing (especially Kanjis) and the education of calligraphy is mandatory. So that the calligraphy is really anchored in Japanese culture. Even if I'm not a type specially interested in calligraphy, the writing is something important because of this educational culture.’’ E2_A2 [πρωτ.]

ΥΚ2 Η καλλιγραφία ως παραδοσιακή τέχνη

Ορισμένοι συμμετέχοντες (3, 14) θεωρούν την καλλιγραφία ως παραδοσιακή μορφή τέχνης, παρόμοια με άλλες παραδοσιακές ιαπωνικές παραστατικές τέχνες. Θεωρούν την καλλιγραφία ως έναν μοναδικό τρόπο καλλιτεχνικής έκφρασης με τη χρήση γραμμάτων.

Παράδειγμα 3

3α. «Προσωπικά, θεωρώ ότι η καλλιγραφία είναι ένα είδος παραδοσιακής καλλιτεχνικής δραστηριότητας. Θεωρώ ότι είναι ένας μοναδικός τύπος τέχνης, παρόμοιος με τις παραδοσιακές ιαπωνικές παραστατικές τέχνες, όπως το waka, το Noh και το Kyogen, που χρησιμοποιούν "γράμματα". Η γραφή αντιμετωπίζεται με έναν πιο κοινωνικό τρόπο και χρησιμοποιείται για τη μεταφορά πληροφοριών και συναισθημάτων.» E2_A3 [μτφρ.]

3β ‘’ 個人的には「書」は伝統的芸術活動の一種だと考えています。日本の和歌や能、狂言などの伝統芸能と似た、独自の芸術の一種で、「文字」を使った芸術なのではないかと考えます。「文字」はより社会的な扱われ方をされ、情報伝達や感情の伝達に使われるものと考えます。’’ E2_A3 [πρωτ.]

Παράδειγμα 4

4α. «Προσωπικά θεωρώ ότι η "καλλιγραφία" είναι ένα είδος παραδοσιακής καλλιτεχνικής δραστηριότητας. Πιστεύω ότι είναι ένας μοναδικός τύπος μορφής τέχνης παρόμοιος με τις παραδοσιακές ιαπωνικές παραστατικές τέχνες, όπως το waka, το Noh και το Kyogen, οι οποίες χρησιμοποιούν "γράμματα". Πιστεύουμε ότι η γραφή αντιμετωπίζεται με έναν πιο κοινωνικό τρόπο και χρησιμοποιείται για την επικοινωνία πληροφοριών και συναισθημάτων.» E2_A14 [μτφρ.]

4β. ‘’ I personally consider "calligraphy" to be a type of traditional artistic activity. I believe that it is a unique type of art form similar to traditional Japanese performing arts such as waka, Noh, and Kyogen, which use "letters". We believe that writing is treated in a more social way and is used to communicate information and emotions.’’ E2_A14 [πρωτ.]

ΥΚ3 Κατανόηση και βελτίωση της γραφής

Οι συμμετέχοντες (5, 10, 15) αναφέρουν ότι η εκμάθηση της καλλιγραφίας τους βοηθά να κατανοήσουν τη σύνθεση των γραμμάτων και να βελτιώσουν συνολικά τις δεξιότητές τους στη γραφή.

Παράδειγμα 5

5α. «Αισθάνομαι ότι η εκμάθηση της καλλιγραφίας με βοηθά να κατανοήσω περισσότερο τη σύνθεση των γραμμάτων. Με βοηθά επίσης να γράφω γράμματα όμορφα.» E2_A5 [μτφρ.]

5β. ‘’ I feel that learning calligraphy helps me understand more about the composition of letters. It also helps me to write letters nicely.’’ E2_A5 [πρωτ.]

Παράδειγμα 6

6α. «Η καλλιγραφία φαίνεται να είναι ένας πιο στυλιζαρισμένος και καλλιτεχνικός τρόπος γραφής που προορίζεται για ειδικά γραπτά, όπως ποίηση, ιστορίες ή ονόματα. Θα έλεγα ότι η καλλιγραφία δείχνει ότι το κείμενο είναι σημαντικό.» E2_A10 [μτφρ.]

6β. ‘’ Calligraphy seems to be a more stylized and artistic way of writing that one reserves for special writings, like poetry, stories, or names. I would say calligraphy shows that the text is important.’’ E2_A10 [πρωτ.]

Παράδειγμα 7

7α. «Όσον αφορά τις τέχνες, η καλλιγραφία είναι απλώς ένα μέσο έκφρασης. Αυτό που γράφετε σε ένα γράμμα ή σε μια πρόταση έχει επίσης σημασία. Πιστεύω ότι η μελέτη της καλλιγραφίας βελτίωσε τις γνώσεις μου για το πώς συναρμολογούνται τα γράμματα. Ως αποτέλεσμα, μπορώ να συντάσσω επιστολές πιο αποτελεσματικά.» E2_A15 [μτφρ.]

7β. ‘’ In terms of the arts, caligraphy is merely one means of expressing yourself. What you write in a letter or sentence matters, too.I believe that studying calligraphy has improved my knowledge of how letters are put together. I can compose letters more effectively as a result.’’ E2_A15 [πρωτ.]

ΥΚ4 Καλλιγραφία για ειδικές περιστάσεις

Οι συμμετέχοντες (6, 10) θεωρούν ότι η καλλιγραφία συνδέεται περισσότερο με ειδικές περιστάσεις, όπως τελετές ονοματοδοσίας ή σημαντικά κείμενα όπως ποίηση ή ιστορίες.

Παράδειγμα:

Παράδειγμα 8

8α. «Νομίζω ότι αποτελεί σημαντικό μέρος της κουλτούρας, αν και δεν χρησιμοποιείται τόσο πολύ στην καθημερινή ζωή. Νομίζω ότι θεωρείται περισσότερο ως κάτι που γίνεται σε ειδικές περιστάσεις, όπως όταν αποκτάς ένα μωρό και του δίνεις όνομα.» E2_A6 [μτφρ.]

8β. ‘’ I think it's a significant part of the culture although it's not used all that much for day-to-day life. I think it's more seen as a special occasion thing, such as when having a baby and naming them.’’ E2_A6 [πρωτ.]

ΥΚ5 Πνευματική και πειθαρχική πτυχή

Αντιλαμβάνονται την καλλιγραφία ως μια μορφή αυτοπειθαρχίας και πνευματικής άσκησης. Ο συμμετέχων (8) συνδέει την καλλιγραφία με την έννοια του "τρόπου" (道) που συναντάται σε διάφορες ιαπωνικές τέχνες όπως 武道 (πολεμικές τέχνες) και 茶道 (τελετή τσαγιού).

Παράδειγμα 9

9α. «Δεν έχω σκεφτεί ποτέ πραγματικά τη διαφορά μεταξύ "γραφής" και "καλλιγραφίας", αλλά κατά τη γνώμη μου, η καλλιγραφία είναι περισσότερο αυτοδιασπορά, διαλογισμός, κανόνες και τρόποι που σχετίζονται με το Budo (ο πολεμικός τρόπος), ενώ η γραφή είναι περισσότερο ένας τρόπος επικοινωνίας. Η καλλιγραφία στα ιαπωνικά ονομάζεται 書道 και οτιδήποτε έχει "道" στη λέξη, όπως 武道(πολεμικές τέχνες), 柔道(τζούντο), 剣道(κέντο), 華道 （διάταξη λουλουδιών), 茶道 （ τελετή τσαγιού), κ.λπ., εστιάζει περισσότερο στην πνευματική πτυχή και είναι να μάθουμε τον "τρόπο" της ζωής μέσω αυτής. Υποθέτω ότι μπορείτε επίσης να πείτε ότι η "γραφή" είναι περισσότερο προς την έξοδο και η "καλλιγραφία" είναι περισσότερο προς την είσοδο.» E2_A8 [μτφρ.]

9β. ‘’I have never really thought about the difference between "writing" and "calligraphy" but in my own opinion, calligraphy is more of self displine, meditation, rules and manners which relates to Budo (the martial way) as of writing is more of a way to communicate. Calligraphy in Japanese is called 書道 and whatever that has “道” in the word, such as 武道(martial arts), 柔道(Judo), 剣道(Kendo), 華道（flower arrangement), 茶道（tea ceremony), etc, it is more focused in the spiritual aspect and is to learn the "way" of life through it. I guess you can also say "writing" is more of an output and "Calligraphy" is more towards input.’’ E2_A8 [πρωτ.]

ΥΚ6 Πολιτιστική σημασία και αισθητική

Οι συμμετέχοντες (12, 13, 18, 19) τονίζουν την ισχυρή σύνδεση και τη σημασία της καλλιγραφίας και της γραφής στον ιαπωνικό πολιτισμό, όπου και οι δύο αναγνωρίζονται ως καλές τέχνες βαθιά ριζωμένες στην παράδοση, την αισθητική και την ιστορία. Σημειώνουν τη σύνδεση της καλλιγραφίας με τον Βουδισμό Ζεν, προσθέτοντας μια διαλογιστική και προσεκτική διάσταση στην τέχνη.

Παράδειγμα 10

10α. «Η γραφή και η καλλιγραφία έχουν ισχυρή σχέση και σημασία στην ιαπωνική κουλτούρα. Τόσο η καλλιγραφία όσο και η γραφή αναγνωρίζονται ως καλές τέχνες που έχουν ισχυρούς δεσμούς με τον ιαπωνικό πολιτισμό, την ιστορία και την αισθητική. Τα Kanji, τα hiragana και τα katakana είναι τρία συστήματα γραφής που συνδυάζονται κατά τη γραφή στα ιαπωνικά. Οι κινεζικοί χαρακτήρες που είναι γνωστοί ως kanji

χρησιμοποιούνται για να εκφράσουν λέξεις, ιδέες και έννοιες στα ιαπωνικά. Η γραφή των γηγενών ιαπωνικών λέξεων και των ξένων δάνειων λέξεων γίνεται με τη χρήση των φωνητικών χαρακτήρων hiragana και katakana, αντίστοιχα.» E2_A12 [μτφρ.]

10β. ‘’ Writing and calligraphy have a strong connection and significance in Japanese culture. Both calligraphy and writing are recognized as fine arts that have strong ties to Japanese culture, history, and aesthetics. Kanji, hiragana, and katakana are three writing systems that are combined when writing in Japanese. Chinese characters known as kanji are used to express words, ideas, and concepts in Japanese. Writing native Japanese words and foreign loanwords are done using the phonetic characters hiragana and katakana, respectively.’’ E2_A12 [πρωτ.]

Παράδειγμα 11

11α. «Η ιαπωνική κουλτούρα εκτιμά από καιρό την καλλιγραφία και ο Βουδισμός Ζεν, ο οποίος δίνει έμφαση στις διαλογιστικές και προσεκτικές πτυχές της τέχνης, έχει ισχυρό δεσμό με την καλλιγραφία. Συνολικά, η καλλιγραφία και η γραφή συνδέονται στενά στον ιαπωνικό πολιτισμό, με τη γραφή να λειτουργεί ως βάση για την καλλιγραφική έκφραση. Η καλλιγραφία εξακολουθεί να τιμάται και να χρησιμοποιείται ως ζωτική πτυχή του ιαπωνικού πολιτισμού και διατηρεί σημαντική σημασία από αισθητική και πνευματική άποψη.» E2_A19 [μτφρ.]

11β. ‘’ Japanese culture has long valued calligraphy highly, and Zen Buddhism, which emphasizes the meditative and mindful aspects of the art, has a strong bond with calligraphy. Overall, calligraphy and writing are closely related in Japanese culture, with writing acting as the basis for calligraphic expression. Calligraphy is still revered and used as a vital aspect of Japanese culture and maintains considerable significance from an aesthetic and spiritual standpoint.’’ E2_A19 [πρωτ.]

Παράδειγμα 12

12α. «Η γραφή και η καλλιγραφία έχουν ισχυρή σχέση και σημασία στην ιαπωνική κουλτούρα. Τόσο η καλλιγραφία όσο και η γραφή αναγνωρίζονται ως καλές τέχνες που έχουν ισχυρούς δεσμούς με τον ιαπωνικό πολιτισμό, την ιστορία και την αισθητική.»E2_A13 [μτφρ.]

12β. ‘’Writing and calligraphy have a strong connection and significance in Japanese culture. Both calligraphy and writing are recognized as fine arts that have strong ties to Japanese culture, history, and aesthetics.’’ E2_A13 [πρωτ.]

Παράδειγμα 13

13α. «Στην ιαπωνική κουλτούρα, η γραφή και η καλλιγραφία είναι στενά συνδεδεμένες και σημαντικές. Η γραφή και η καλλιγραφία θεωρούνται καλές τέχνες με στενούς δεσμούς με την ιαπωνική αισθητική, ιστορία και κουλτούρα.Η καλλιγραφία έχει μεγάλη αξία στην ιαπωνική κουλτούρα για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, και ο Ζεν Βουδισμός, ο οποίος δίνει έμφαση στα διαλογιστικά και προσεκτικά στοιχεία της τέχνης,

έχει στενή σχέση με την καλλιγραφία. Στην Ιαπωνία, η γραφή και η καλλιγραφία είναι στενά συνδεδεμένες τέχνες, με τη γραφή να χρησιμεύει ως θεμέλιο για την καλλιγραφική έκφραση.» E2_A18 [μτφρ.]

13β. ‘’In Japanese culture, writing and calligraphy are closely related and significant. Writing and calligraphy are regarded as fine arts with close ties to Japanese aesthetics, history, and culture.Calligraphy has been highly regarded in Japanese culture for a very long time, and Zen Buddhism, which emphasizes the meditative and mindful components of the art, has a close relationship with calligraphy. In Japan, writing and calligraphy are closely related arts, with writing serving as the foundation for calligraphic expression.’’ E2_A18 [πρωτ.]

ΘΚ2 Πιο συχνά σε χρήση στυλ καλλιγραφίας και λόγοι

ΥΚ1 Αισθητική παρουσία στην καθημερινή ζωή

Οι συμμετέχοντες (1, 8, 9) συναντούν τα στυλ καλλιγραφίας στην καθημερινή τους ζωή κυρίως μέσω γραπτών πινακίδων, μενού σε εστιατόρια, ονόματα καταστημάτων, ακόμη και ναών/προσκυνημάτων. Η καλλιγραφία προσθέτει μια νότα πρωτοτυπίας και ομορφιάς σε αυτά τα μέρη.

Παράδειγμα 14

14α. «Δεν χρησιμοποιώ καλλιγραφία στην καθημερινή μου ζωή. Αλλά μπορείτε να δείτε πολλά γραπτά σε στυλ καλλιγραφίας (π.χ. πινακίδες καταστημάτων/εστιατορίων κ.λπ.).» E3_A1 [μτφρ.]

14β. ‘’ I don't use any calligraphy in my daily life. But you can see many calligraphy-style writing (eg. shop/restaurant signs etc.).’’ E3_A1 [πρωτ.]

Παράδειγμα 15

15α. «Τα γραπτά ιαπωνικά στα μενού των εστιατορίων είναι τα πιο συνηθισμένα. Το στυλ ποικίλλει από μέρος σε μέρος, αλλά ειδικά για τις μικρότερες επιχειρήσεις το χειρόγραφο μενού ή οι ημερήσιες προσφορές γραμμένες στους τοίχους και στους πίνακες προσθέτουν κάτι πρωτότυπο και όμορφο στην ατμόσφαιρα.» E3_A8 [μτφρ.]

15β. ‘’Written Japanese on menus in restaurants is the most common. The styles vary from place to place, but for smaller businesses especially having a handwritten menu or daily specials written on the walls and boards add something original and beautiful to the atmosphere.’’ E3_A8 [πρωτ.]

Παράδειγμα 16

16α. «Όσον αφορά την ιαπωνική καλλιγραφία, υποθέτω ότι θα την έβλεπα να χρησιμοποιείται κυρίως για ονόματα εστιατορίων ή καταστημάτων (στυλιζαρισμένη γραμματοσειρά) ή σε ναούς/προσκυνητάρια αν περνούσα από αυτά.» E3_A9 [μτφρ.]

16β. ‘’In terms of Japanese calligraphy, I guess I would see it used mostly for either restaurant or store names (stylized font) or on temples/shrines if I pass them.’’ E3_A9 [πρωτ.]

ΥΚ2 Προτίμηση της εξοικείωσης και της απλότητας

Αρκετοί συμμετέχοντες (2, 6, 11, 17, 18) αναφέρουν ότι χρησιμοποιούν τακτικά το kaisho (楷書), καθώς θεωρείται το πιο εύκολο, στρογγυλεμένο και αναγνωρίσιμο στυλ καλλιγραφίας. Η οικειότητα και η απλότητα του kaisho το καθιστούν μια προτιμώμενη επιλογή για τις καθημερινές τους ανάγκες γραφής.

Παράδειγμα 17

17α. «Το Kaisho είναι το πιο συνηθισμένο που έχω βρει, δεδομένου ότι είναι το πιο εύκολο.» E3_A6 [μτφρ.]

17β. ‘’ Kaisho is the most common that I've found, since it's the easiest one.’’ E3_A6 [πρωτ.]

Παράδειγμα 18

18α. «Οι Ιάπωνες είναι υποχρεωμένοι να μαθαίνουν γραφή και καλλιγραφία από μικρή ηλικία, έτσι ώστε η ιαπωνική κουλτούρα να είναι πραγματικά βαθιά ριζωμένη στην καλλιγραφία. Στην καθημερινή μου ζωή χρησιμοποιώ πιο συχνά το kaisho, είναι εύκολο, στρογγυλό και αναγνωρίσιμο.» E3_A11 [μτφρ.]

18β. ‘’ The Japanese are required to learn writing and calligraphy from an early age, so that Japanese culture is truly ingrained in the calligraphy. In my everyday life I use kaisho more often, it's easy, roundy and recognizable.’’ E3_A11 [πρωτ.]

ΥΚ3 Ταχύτητα και αποτελεσματικότητα

Λίγοι συμμετέχοντες (4, 15) χρησιμοποιούν το 草書 (sosho) ή το freestyle reisho λόγω της ταχύτερης γραφής τους σε σύγκριση με άλλα στυλ. Η ταχύτητα και η αποτελεσματικότητα έχουν προτεραιότητα στις καθημερινές τους δραστηριότητες γραφής.

Παράδειγμα 19

19α. «Χρησιμοποιώ το 草書. Ο λόγος είναι ότι γράφεται πιο γρήγορα σε σύγκριση με άλλα στυλ.» E3_A4 [μτφρ.]

19β. ‘’i use 草書. The reason is it is faster to write compared with other style.’’ E3_A4 [πρωτ.]

ΘΚ3 Σύγχρονη χρήση της καλλιγραφίας στην Ιαπωνία

ΥΚ1 Περιστασιακή χρήση σε τελετές

Αρκετοί συμμετέχοντες (1, 6, 10, 11) αναφέρουν ότι η καλλιγραφία χρησιμοποιείται πλέον σε συγκεκριμένες τελετουργίες ή τελετές, όπως γάμοι, κηδείες ή η τελετή τσαγιού. Είναι σύνηθες να βλέπεις την καλλιγραφία να χρησιμοποιείται για την υπογραφή φακέλων που περιέχουν χρήματα για τέτοιες περιστάσεις.

Παράδειγμα 20

20α. «Οι άνθρωποι δεν χρησιμοποιούν καλλιγραφία για να γράψουν κάτι στις μέρες μας. Μόνο μερικές φορές, όταν κάποιος παντρεύεται ή κηδεύεται, γράφουν το όνομά τους στο φάκελο (που δίνουν χρήματα) με στυλό με μελάνι.» E4_A1 [μτφρ.]

20β. ‘’People don't use calligraphy to write something nowadays. Only sometimes, when someone gets married or have funerals, you write your name on the envelope (that you give money) with an inked brush pen.’’ E4_A1 [πρωτ.]

Παράδειγμα 21

21α. «Ο πιο συνηθισμένος τρόπος είναι όταν γεννιούνται τα μωρά και επιλέγονται τα ονόματά τους. Τα kanji που αντιπροσωπεύουν τα ονόματά τους καταγράφονται συνήθως με παραδοσιακή καλλιγραφία.» E4_A6 [μτφρ.]

21β. ‘’ The most common way is when babies are born and their names are chosen. The kanji that represents their names are usually documented in traditional calligraphy.’’ E4_A6 [πρωτ.]

Παράδειγμα 22

22α. «Νομίζω ότι η παραδοσιακή καλλιγραφία προορίζεται κυρίως για θρησκευτικές πρακτικές σε ναούς ή ιερά (όπως η αντιγραφή σούτρα). Η μόνη φορά που έχω δει κάποιον να ασχολείται με την καλλιγραφία είναι όταν αγόραζα goshuin σε ναούς ή ιερά.» E4_A10 [μτφρ.]

22β. ‘’I think traditional calligraphy is mostly reserved for religious practices at temples or shrines (like sutra copying). The only time I've seen someone practicing calligraphy is when I purchased goshuin at temples or shrines.’’ E4_A10 [πρωτ.]

Παράδειγμα 23

23α. «Στις μέρες μας, η καλλιγραφία δεν χρησιμοποιείται για να γράψει τίποτα, ειδικά από τους νέους. Μόνο όταν κάποιος παντρεύεται ή κηδεύεται, υπογράφει το όνομά του με στυλό με βούρτσα στο φάκελο που περιέχει τα χρήματα.» E4_A11 [μτφρ.]

23β. ‘’Nowadays, calligraphy is not used to write anything, especially from young people. You only ever sign your name with an inked brush pen on the envelope containing the money when someone is getting married or having a funeral.’’ E4_A11 [πρωτ.]

ΥΚ2 Καλλιτεχνική και αισθητική έκφραση

Ορισμένοι ερωτηθέντες (2, 7, 9, 13) δίνουν έμφαση στη χρήση της καλλιγραφίας στην τέχνη και στις καλλιτεχνικές παραστάσεις, τόσο για τους τουρίστες όσο και σε κοινοτικά κέντρα ή μουσεία. Αναγνωρίζεται ως μια μορφή αυτοέκφρασης και τα καλλιγραφικά έργα τέχνης μπορούν να παρουσιαστούν σε παπύρους, οθόνες ή μεμονωμένα κομμάτια.

Παράδειγμα 24

24α. «Νομίζω ότι τα παιδιά στο δημοτικό και το γυμνάσιο εξακολουθούν να το μαθαίνουν στο σχολείο. Υπάρχουν και επαγγελματίες που κάνουν καλλιγραφία χρησιμοποιώντας μεγάλο χαρτί και πινέλο. Οι μέσοι ενήλικες δεν θα συναντήσουν την καλλιγραφία στην καθημερινή τους ζωή τόσο πολύ όσο στο σχολείο, εκτός αν είναι το χόμπι τους.» E4_A7 [μτφρ.]

24β. ‘’I think children in primary and high schools still learn it at school. There are professionals who perform calligraphy using big paper and brush as well. Average adults will not encounter calligraphy in their daily lives as much as they did during school unless it is their hobby.’’ E4_A7 [πρωτ.]

Παράδειγμα 25

25α. «Η καλλιγραφία χρησιμοποιείται συχνά στην τέχνη και σε επιδείξεις για ομάδες τουριστών, αλλά συνηθέστερα χρησιμοποιείται σε ονόματα (τόπων και ανθρώπων), τρόφιμα και παρουσιάσεις.» E4_A9 [μτφρ.]

25β. ‘’Calligraphy is often used in art and demonstrations for tourists groups, but more commonly it is used in names (places and people), foods, and presentations.’’ E4_A9 [πρωτ.]

Παράδειγμα 26

26α. «Οι παραδοσιακές ιαπωνικές τέχνες συνεχίζουν να περιλαμβάνουν την καλλιγραφία στις δημιουργίες τους. Συχνά συνυπάρχει με άλλες καλλιτεχνικές παραδόσεις όπως η τελετή τσαγιού, η ikebana και η sumi-e (ζωγραφική με μελάνι). Η καλλιγραφία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να διακοσμήσει παπύρους, οθόνες ή να παρουσιαστεί μόνη της..... Πολυάριθμες εκδηλώσεις και ειδικές περιστάσεις περιλαμβάνουν την καλλιγραφία. Με τη χρήση της γράφονται προσκλήσεις, πιστοποιητικά και επίσημα έγγραφα. Ένα συνηθισμένο δώρο που δίνεται σε γάμους, γενέθλια και άλλες περιστάσεις είναι ένα καλλιγραφικό κομμάτι.Στην Ιαπωνία, η καλλιγραφία χρησιμοποιείται για τη δημιουργία κομψών και δημιουργικών επιγραφών, ονομάτων καταστημάτων και λογότυπων. Επιχειρήσεις, εστιατόρια και πολιτιστικά ιδρύματα επωφελούνται από τη συμβατική και αισθητικά ευχάριστη προσθήκη της.» E4_A13 [μτφρ.]

26β. ‘’ Traditional Japanese arts continue to include calligraphy in their creations. It frequently coexists with other art traditions like the tea ceremony, ikebana, and sumi-e (ink wash painting). Calligraphy can be used to decorate scrolls, screens, or it can be presented on its own….. Numerous events and special occasions involve calligraphy. Invitations, certificates, and official papers are written using it. A common gift given at weddings, birthdays, and other occasions is a calligraphic piece.In Japan, calligraphy is used to create chic and creative signage, shop names, and logos. Businesses, restaurants, and cultural institutions benefit from its conventional and aesthetically pleasing addition.’’ E4_A13 [πρωτ.]

ΥΚ3 Θρησκευτική και πολιτιστική σημασία

Οι συμμετέχοντες (3, 10, 13, 16) αναφέρουν ότι η καλλιγραφία είναι διαδεδομένη σε θρησκευτικά περιβάλλοντα, όπως οι βουδιστικοί ναοί και τα ιερά του Σίντο, όπου συνήθως εμφανίζονται επιγραφές σούτρας και ιερά κείμενα.

Παράδειγμα 27

27α. «Πιστεύουμε ότι συχνά αντιμετωπίζεται σε τρία πλαίσια: Ένα είναι σχολείο Ένα είναι τέχνη Ένα είναι αυθεντικό. Γνωρίζω ότι τα ιαπωνικά σχολεία βασικά εκθέτουν τους μαθητές στην καλλιγραφία στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Αυτό συμβαίνει επειδή το κράτος και οι υπεύθυνοι της εκπαίδευσης αναγνωρίζουν την ανάγκη να μεταλαμπαδεύσουν την παραδοσιακή ιαπωνική κουλτούρα στην επόμενη γενιά. Νομίζω επίσης ότι τα τελευταία χρόνια (τα τελευταία 20 χρόνια περίπου), ένας χαρακτηριστικός τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται είναι η εστίαση σε δραστηριότητες συλλόγων και άλλες δραστηριότητες στις οποίες ασκείται η καλλιγραφία. Το τελευταίο είναι το πλαίσιο της αυθεντικότητας. Σε σύγκριση με πολλές άλλες ιαπωνικές μορφές γραφής (π.χ. γοτθική, Mincho κ.λπ.), οι χειρόγραφες γραμματοσειρές με πινέλο που χρησιμοποιούνται στην καλλιγραφία δίνουν μια αρχαϊκή, παραδοσιακή και κλασική εντύπωση. Για το λόγο αυτό, αναγνωρίζεται ότι υπάρχει μια κουλτούρα στην οποία οι υπουργοί και οι εξέχοντες πολιτικοί γράφουν τα δικά τους σημεία για να προσδώσουν κύρος, για παράδειγμα όταν ιδρύουν νέα υπουργεία στην κυβερνητική γραφειοκρατία.» E4_A3 [μτφρ.]

27β. ‘’３つの文脈でよく扱われているのではないかと考えます 一つは学校一つはアート一つは権威付けです。日本の学校では、基本的には義務教育で書道に触れると認識しています。これは、日本の伝統文化を次世代に伝える必要があると国や教育関係者が認識しているためだと思います。また、近年（ここ２０年ほど）の特徴的な扱われ方として、書道を行う部活動などが注目されるようになってきていると思います。最後は権威付けの文脈です。書道による毛筆書体は日本で扱われる数々の書体（ゴシック体や明朝体など）と比べて、手書きで古風、伝統的、クラシックな印象をあたえると思います。そのため、例えば政府官僚組織で新しい省庁を立ち上げるときなど

は大臣やその時の著名な政治家が権威付けのために自ら看板を書く文化があると認識しています。'' E4_A3 [πρωτ.]

Παράδειγμα 28

28α. «Όσον αφορά την ιαπωνική καλλιγραφία, υποθέτω ότι συνήθως την παρατηρώ σε ναούς/προσκυνητάρια που περνάω ή σε ονόματα εστιατορίων ή καταστημάτων λιανικής πώλησης (με στυλιζαρισμένη γραφή).» E4_A16 [μτφρ.]

28β. '' When it comes to Japanese calligraphy, I suppose I would usually notice it on temples/shrines that I pass or on restaurant or retail names (in a stylised script).'' E4_A16 [πρωτ.]

ΥΚ4 Διατήρηση της παράδοσης

Η καλλιγραφία εξακολουθεί να εκτιμάται για τη διατήρηση του ιαπωνικού πολιτισμού και της ιστορίας, όπως αναφέρουν οι συμμετέχοντες (7, 8, 12, 14). Θεωρείται μέρος των παραδοσιακών ιαπωνικών τεχνών και χρησιμοποιείται για να διδάξει τρόπους, συγκέντρωση και υπομονή.

Παράδειγμα 29

29α. «Νομίζω ότι τα παιδιά στο δημοτικό και το γυμνάσιο εξακολουθούν να το μαθαίνουν στο σχολείο. Υπάρχουν και επαγγελματίες που κάνουν καλλιγραφία χρησιμοποιώντας μεγάλο χαρτί και πινέλο. Ο μέσος ενήλικας δεν θα συναντήσει την καλλιγραφία στην καθημερινή του ζωή τόσο πολύ όσο στο σχολείο, εκτός αν είναι το χόμπι του.» E4_A7 [μτφρ.]

29β. ''I think children in primary and high schools still learn it at school. There are professionals who perform calligraphy using big paper and brush as well. Average adults will not encounter calligraphy in their daily lives as much as they did during school unless it is their hobby.'' E4_A7 [πρωτ.]

Παράδειγμα 30

30α. «Σε γενικές γραμμές, πιστεύω ότι η καλλιγραφία χρησιμοποιείται πλέον για τη διατήρηση του πολιτισμού και της ιστορίας, καθώς και για τη διδασκαλία των τρόπων, της συγκέντρωσης και της υπομονής.» E4_A8 [μτφρ.]

30β. ''In general, I believe calligraphy is now used to preserve the culture and history as well as for teaching manners, focus, and patience.'' E4_A8 [πρωτ.]

Παράδειγμα 31

31α. «Αναγνωρίζω ότι τα ιαπωνικά σχολεία ουσιαστικά εκθέτουν τους μαθητές στην καλλιγραφία στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Πιστεύω ότι αυτό συμβαίνει επειδή η κυβέρνηση και οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν την ανάγκη να μεταλαμπαδεύσουν τον παραδοσιακό ιαπωνικό πολιτισμό στην επόμενη γενιά.....Αν και είναι παρόμοια με τη δεύτερη τέχνη, ως παράσταση, απολαμβάνεται επίσης στα σχολεία με τον ίδιο τρόπο όπως, για παράδειγμα, το cheerleading στις ΗΠΑ, και εκτελείται επίσης από τους μαθητές Νομίζω ότι κερδίζει κοινωνική αναγνώριση ως ένα είδος δραστηριότητας παράστασης.» Ε4_Α14 [μτφρ.]

31β. ‘’ I recognize that Japanese schools basically expose students to calligraphy in compulsory education. I believe this is because the government and educators recognize the need to pass on traditional Japanese culture to the next generation…..Although it is similar to the second art, as a performance, it is also enjoyed in schools in the same way as, for example, cheerleading in the U.S., and it is also performed by students I think it is gaining social recognition as a type of performance activity.’’ Ε4_Α14 [πρωτ.]

Παράδειγμα 32

32α. «Στην Ιαπωνία η καλλιγραφία βρίσκεται παντού όπου κάποιος μπορεί να φανταστεί. Πινακίδες, καταστήματα, χαρτιά κ.λπ. Το πιο σημαντικό τελετουργικό που χρησιμοποιείται η καλλιγραφία είναι η τελετή τσαγιού (η μαμά μου το κάνει δύο φορές την ημέρα). Εξασκήθηκα επίσης στην καλλιγραφία στα μαθήματα καράτε.» Ε4_Α12 [μτφρ.]

32β. ‘’ In Japan calligraphy is everywhere someone could imagine. Signs, shops, papers etc. Most ipmortant ritual that calligraphy is used is the tea ceremony (my mom does it twice a day). I also practiced calligraphy in karate lessons.’’ Ε4_Α12 [πρωτ.]

ΥΚ5 Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Ορισμένοι συμμετέχοντες (3, 7, 14) σημειώνουν ότι η καλλιγραφία εξακολουθεί να διδάσκεται στα σχολεία ως μέρος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, αντανακλώντας την πεποίθηση ότι η παραδοσιακή ιαπωνική κουλτούρα πρέπει να μεταδοθεί στη νέα γενιά.

Παράδειγμα 33

33α. «Νομίζω ότι τα παιδιά στο δημοτικό και το γυμνάσιο εξακολουθούν να το μαθαίνουν στο σχολείο. Υπάρχουν και επαγγελματίες που κάνουν καλλιγραφία χρησιμοποιώντας μεγάλο χαρτί και πινέλο. Ο μέσος ενήλικας δεν θα συναντήσει την καλλιγραφία στην καθημερινή του ζωή τόσο πολύ όσο στο σχολείο, εκτός αν είναι το χόμπι του.» Ε4_Α7 [μτφρ.]

33β. ‘’I think children in primary and high schools still learn it at school. There are professionals who perform calligraphy using big paper and brush as well. Average adults will not encounter calligraphy in their daily lives as much as they did during school unless it is their hobby.’’ Ε4_Α7 [πρωτ.]

ΘΚ4 Πρόσβαση στην πρακτική της καλλιγραφίας στην Ιαπωνία

ΥΚ1 Ίση πρόσβαση για όλους

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 11, 13, 15, 16, 17, 18, 19) πιστεύει ότι όλοι έχουν το δικαίωμα να ασκούν την καλλιγραφία στην Ιαπωνία. Δεν υπάρχουν συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες ή περιορισμοί που εμποδίζουν τα άτομα να ασχοληθούν με την καλλιγραφία.

Παράδειγμα 34

34α. «Ο καθένας μπορεί να εξασκηθεί στην καλλιγραφία. Δεν υπάρχει κανένας περιορισμός.» E5_A1 [μτφρ.]

34β. ‘’Anyone can practice calligraphy. There is no restriction.’’ E5_A1 [πρωτ.]

Παράδειγμα 35

35α. «Δεν το είχα σκεφτεί ποτέ με την έννοια των "δικαιωμάτων". Βασικά, πιστεύω ότι όλοι έχουν το δικαίωμα στην καλλιγραφία. Ωστόσο, νομίζω ότι πρόκειται για ένα εξαιρετικά ευαίσθητο θέμα, αλλά πιστεύω ότι η πολιτιστική οικειοποίηση είναι ένα σπάνιο θέμα συζήτησης σε κάθε χώρα. Δεν νομίζω ότι θα ήταν πολύ ευχάριστο αν κάποιος που δεν συμπαθεί ιδιαίτερα την ιαπωνική κουλτούρα τολμούσε να κάνει καλλιγραφία με σκοπό να την κοροϊδέψει, να την πληγώσει).» E5_A3 [μτφρ.]

35β. ‘’ 権利」という概念ではあまり考えたことがありませんでした。基本的にはすべての人に書道をする権利があると思います。ただし、これは極めてセンシティブな問題だと思いますが、どこの国においても文化の盗用（Cultural appropriation）が稀に話題になることはあると思います。もし、日本文化をあまり好ましく思っていない人が、日本文化をあえて馬鹿にするつもりで、傷つけるつもりで、書道をするのは、あまり気持ちのいいものではないと思います）’’ E5_A3 [πρωτ.]

Παράδειγμα 36

36α. «Η καλλιγραφία μπορεί να διδαχθεί από οποιονδήποτε. Δεν υπάρχουν περιορισμοί.» E5_A16 [μτφρ.]

36β. ‘’ Calligraphy can be learned by anyone. There are no limitations.’’ E5_A16 [πρωτ.]

ΥΚ2 Χρονικοί και οικονομικοί περιορισμοί

Μερικοί συμμετέχοντες (6, 12) επισημαίνουν ότι αν και όλοι έχουν το δικαίωμα να ασκούν την καλλιγραφία, παράγοντες όπως η έλλειψη χρόνου ή οικονομικών πόρων μπορεί να περιορίζουν τις ευκαιρίες ορισμένων ατόμων να ασχοληθούν με αυτή τη μορφή τέχνης.

Παράδειγμα 37

37α. «Ο καθένας έχει το δικαίωμα να κάνει καλλιγραφία. Αλλά λίγοι άνθρωποι έχουν το χρόνο να το κάνουν.» E5_A6 [μτφρ.]

37β. ‘’ Everyone has the right to do calligraphy. But few people have the time to do so.’’ E5_A6 [πρωτ.]

Παράδειγμα 38

38α. «Ξέρω ότι ο καθένας έχει το δικαίωμα να το κάνει, αλλά ίσως οι φτωχοί άνθρωποι να μην έχουν τα χρήματα για όλα τα σημαντικά πράγματα για να κάνουν καλλιγραφία, με αποτέλεσμα να μην έχουν την ευκαιρία να γράψουν με αυτόν τον τρόπο.» E5_A12 [μτφρ.]

38β. ‘’I know that everyone has the right to do so, but maybe poor people may don't have the money for all the important things to do calligraphy, as a result to may not have the opportunity to write this way.’’ E5_A12 [πρωτ.]

ΘΚ5 Αλλαγές στην πρακτική της καλλιγραφίας

ΥΚ1 Μείωση της δημοτικότητας

Κάποιοι ερωτηθέντες (1, 11) σημειώνουν μείωση του αριθμού των ανθρώπων που ασκούν την καλλιγραφία σε σύγκριση με το παρελθόν. Η καλλιγραφία ασκείται πλέον από πολύ μικρότερο πληθυσμό.

Παράδειγμα 39

39α. «Δεν νομίζω ότι υπήρξαν μεγάλες αλλαγές, αλλά πολύ λιγότερος πληθυσμός ασχολείται με την καλλιγραφία στις μέρες μας.»E6_A1 [μτφρ.]

39β. ‘’ I don't think there has been much changes, but much fewer population practice calligraphy nowadays.’’ E6_A1 [πρωτ.]

Παράδειγμα 40

40α. «Δεν πιστεύω ότι υπήρξαν πολλές αλλαγές, αν και η καλλιγραφία ασκείται σήμερα από πολύ μικρότερο πληθυσμό.» E6_A11 [μτφρ.]

40β. ‘’ I don't believe there have been many changes, although calligraphy is currently practiced by a much smaller population.’’ E6_A11 [πρωτ.]

ΥΚ2 Αυξημένη προσβασιμότητα

Πολλοί συμμετέχοντες (6, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 17) αναφέρουν ότι η καλλιγραφία έχει γίνει πιο προσιτή στους ανθρώπους στη σύγχρονη εποχή. Η διαθεσιμότητα των υλικών καλλιγραφίας έχει βελτιωθεί και τα εργαλεία καλλιγραφίας, όπως συνθετικά πινέλα και στυλό, είναι πλέον πιο εύκολα διαθέσιμα, καθιστώντας ευκολότερη την ενασχόληση με την καλλιγραφία.

Παράδειγμα 41

41α. «Νομίζω ότι έχει γίνει πιο προσιτή.» Ε6_Α8 [μτφρ.]

41β. ‘’I think they have become more accessible.’’ Ε6_Α8 [πρωτ.]

Παράδειγμα 42

42α. «Είδα μόνο για λίγο το σετ καλλιγραφίας του παιδιού μου στο σπίτι και παρατήρησα ότι τα υλικά έχουν αλλάξει λίγο. Στη δική μου γενιά, αλέθαμε το μελάνι από ένα είδος πέτρας που ονομάζεται "Suzuri", το οποίο διδαχθήκαμε ότι ήταν ένα σημαντικό μέρος και χρειαζόταν δεξιότητες για να παραχθεί η σωστή συνοχή, αλλά δεν νομίζω ότι το είδα στο σετ του παιδιού μου.» Ε6_Α9 [μτφρ.]

42β. ‘’I only breifly saw my kid`s calligraphy kit at home and noticed that the materials has changed a little bit. In my generation, we grinded ink from a type of stone called "Suzuri" which we were taught was an important part and needed skills to produce the correct consistency but I don`t think I saw it in my kid`s set.’’ Ε6_Α9 [πρωτ.]

Παράδειγμα 43

43α. «Λοιπόν, υποθέτω ότι με περισσότερους ανθρώπους να μπορούν να διαβάζουν και να γράφουν σήμερα σε σχέση με το παρελθόν, η καλλιγραφία έχει αναμφίβολα γίνει πιο προσιτή. Επιπλέον, οι επισκέπτες της Ιαπωνίας έχουν την ευκαιρία να εξασκηθούν στην καλλιγραφία.» Ε6_Α10 [μτφρ.]

43β. ‘’Well, I suppose that with more people being able to read and write today than in the past, calligraphy has undoubtedly grown more accessible. Additionally, visitors to Japan have the chance to practice calligraphy.’’ Ε6_Α10 [πρωτ.]

ΥΚ3 Επιρροή της τεχνολογίας

Ορισμένοι ερωτηθέντες (4, 7, 12, 13, 18, 19) υπογραμμίζουν την επίδραση της τεχνολογίας στην πρακτική της καλλιγραφίας. Οι σύγχρονοι καλλιγράφοι μπορούν να χρησιμοποιούν ψηφιακά εργαλεία και λογισμικό για τη δημιουργία καλλιγραφικών έργων τέχνης, διευρύνοντας τις δυνατότητες της καλλιγραφίας στα ψηφιακά μέσα.

Παράδειγμα 44

44α. «Στο παρελθόν, χρησιμοποιούσαμε στερεό μελάνι. Το τρίψιμο και η καλή κατάσταση του μελανιού ήταν μια από τις σημαντικές εργασίες για το σχέδιο. Αυτή η διαδικασία δεν είναι μόνο η επεξεργασία του μελανιού, αλλά, επίσης, έπαιζε ρόλο στην ηρεμία. Ωστόσο, η σύγχρονη καλλιγραφία, ειδικά στο σχολείο, χρησιμοποιεί υγρό μελάνι. Είναι βέβαιο ότι το υγρό μελάνι είναι πιο βολικό επειδή δεν χρειάζεται να ξοδεύουμε πολύ χρόνο πριν σχεδιάσουμε, αλλά αμφιβάλλω αν η πειστικότητα είναι πραγματικά απαραίτητη στην τέχνη.» E6_A4 [μτφρ.]

44β. ‘’In the past, we used solid ink. Rubbing it and making a good condition of ink was one of the important work for drawing. This process is not only processing ink but, also did a role to calms you down. However modern caligraphy, especially at school use liquid ink. It is sure liquid ink is more convinient because we don't need to spend a lot of time before drawing but, I doubt convinience is really needed in art.’’ E6_A4 [πρωτ.]

Παράδειγμα 45

45α. «Νομίζω ότι ίσως είναι λιγότερο συνηθισμένο στις μέρες μας, καθώς οι άνθρωποι στρέφονται περισσότερο στην τεχνολογία. Οι άνθρωποι χρησιμοποιούν υπολογιστές κ.λπ. αντί να μαθαίνουν την τέχνη της καλλιγραφίας.» E6_A12 [μτφρ.]

45β. ‘’I think perhaps it's just less common these days as people turn to technology more. People use computers, etc. rather than learning the art of calligraphy.’’ E6_A12 [πρωτ.]

Παράδειγμα 46

46α. «Η τεχνολογία έχει αλλάξει μερικά πράγματα, αλλά αν η καλλιγραφία είναι κάτι που σας ενδιαφέρει, μπορείτε ακόμα να την μάθετε με τον παραδοσιακό τρόπο.» E6_A18 [μτφρ.]

46β. ‘’Technology has altered a few things, but if calligraphy is something you're interested in, you may still learn it the old-fashioned way.’’ E6_A18 [πρωτ.]

ΥΚ4 Επιρροή των μέσων ενημέρωσης και του τουρισμού

Οι συμμετέχοντες (2, 9, 16) αναφέρουν ότι η έκθεση στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, όπως οι ταινίες που παρουσιάζουν την καλλιγραφία, έχει συμβάλει στην αύξηση του ενδιαφέροντος για την καλλιγραφία και οι τουρίστες που επισκέπτονται την Ιαπωνία έχουν ευκαιρίες να βιώσουν την καλλιγραφία ως δραστηριότητα.

Παράδειγμα 47

47α. «...από όσο γνωρίζω, χάρη στην ταινία (Shodo-girl), η απόδοση της καλλιγραφίας έγινε δημοφιλής και ο αριθμός των καλλιτεχνών αυτής της κουλτούρας αυξήθηκε ή/και εμφανίζονταν συχνότερα στο κοινό.» E6_A2 [μτφρ.]

47β. ‘’...as long as I know, thanks to the film (Shodo-girl), the performance of calligraphy became popular and the number of artists of this culture increased or/and they came more often in public.’’ E6_A2 [πρωτ.]

Παράδειγμα 48

48α. «Λοιπόν, υποθέτω ότι με περισσότερους ανθρώπους να μπορούν να διαβάζουν και να γράφουν σήμερα σε σχέση με το παρελθόν, η καλλιγραφία έχει αναμφίβολα γίνει πιο προσιτή. Επιπλέον, οι επισκέπτες της Ιαπωνίας έχουν την ευκαιρία να εξασκηθούν στην καλλιγραφία.» E6_A16 [μτφρ.]

48β. ‘’Well, I suppose that with more people being able to read and write today than in the past, calligraphy has undoubtedly grown more accessible. Additionally, visitors to Japan have the chance to practice calligraphy.’’ E6_A16 [πρωτ.]

ΘΚ6 Καλλιγραφία και γραφικός χαρακτήρας

ΥΚ1 Βελτίωση του γραφικού χαρακτήρα και της αναγνωσιμότητας

Αυτό το θέμα υποδηλώνει ότι η καλλιγραφία μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση του γραφικού χαρακτήρα, καθιστώντας τον πιο ευανάγνωστο και σαφή. Οι συμμετέχοντες (1, 11, 18, 19) πιστεύουν ότι η εξάσκηση της καλλιγραφίας συμβάλλει στην τελειοποίηση των δεξιοτήτων γραφής τους, διευκολύνοντας έτσι τους άλλους να διαβάσουν το γραφικό τους χαρακτήρα.

Παράδειγμα 49

49α. «Ναι, ο γραφικός σας χαρακτήρας βελτιώνεται, πιο καθαρός γραφικός χαρακτήρας.»E7_A1 [μτφρ.]

49β. ‘’Yes, your handwriting improves, more clear handwriting.’’ E7_A1 [πρωτ.]

Παράδειγμα 50

50α. «Ο γραφικός σας χαρακτήρας θα βελτιωθεί πολύ με την καλλιγραφία, ιδίως όσον αφορά τις καλλιγραφικές συμβάσεις γραφής που χρησιμοποιούνται για τη γραφή κάθε λέξης. Βελτιώνει επίσης τη στάση του σώματος, τον έλεγχο του χεριού και τη σκέψη.» E7_A11 [μτφρ.]

50β. ‘’Your handwriting will be much improved with calligraphy. especially in the calligraphic writing conventions used to write each word. It also improves posture, hand control, and thinking.’’ E7_A11 [πρωτ.]

ΥΚ2 Αύξηση της προσοχής και συγκεκριμένα στη λεπτομέρεια

Αυτό το θέμα δείχνει ότι η εξάσκηση της καλλιγραφίας προάγει την προσοχή και την προσοχή στη σειρά των κινήσεων, τις κινήσεις της πένας και το σχήμα των χαρακτήρων. Οι συμμετέχοντες (5, 6, 7, 9, 10, 13, 14, 15, 17, 20) προτείνουν ότι η χρήση πινέλου και μελανιού απαιτεί μεγαλύτερη συγκέντρωση, η οποία μπορεί στη συνέχεια να μεταφερθεί στην κανονική γραφή με πένα και να οδηγήσει σε βελτίωση της ποιότητας της γραφής.

Παράδειγμα 51

51α. «Νομίζω ότι κάνει τους ανθρώπους να προσέχουν τη σειρά των εγκεφαλικών επεισοδίων με τους ιαπωνικούς χαρακτήρες.» E7_A17 [μτφρ.]

51β. ‘’I think it makes people mindful of stroke order with Japanese characters.’’ E7_A17 [πρωτ.]

Παράδειγμα 52

52α. «Ναι, πιστεύω ότι ισχύει. Σας κάνει να συγκεντρώνεστε περισσότερο, καθώς είναι πιο δύσκολο να γράψετε με πινέλο και μελάνι παρά με στυλό για τους περισσότερους ανθρώπους. Έτσι, μετά από αυτό, όταν γράφετε με στυλό, η γραφή σας θα μπορούσε να βελτιωθεί.» E7_A7 [μτφρ.]

52β. ‘’Yes, I believe it does. It makes you concentrate harder as it is more difficult to write with a brush and ink than a pen for most people. So after that, when writing with a pen, your writing could improve.’’ E7_A7 [πρωτ.]

Παράδειγμα 53

53α. «Έχοντας μια τέχνη που συνδέεται με τη γλώσσα βοηθά στην απομνημόνευση του τεράστιου αριθμού χαρακτήρων και στην επέκταση του λεξιλογίου.» E7_A15 [μτφρ.]

53β. ‘’Having an art connected to the language it helps to memorize the vast number of characters and expand vocabulary.’’ E7_A15 [πρωτ.]

ΥΚ3 Σύνδεση μεταξύ τέχνης και γλώσσας

Οι απαντήσεις αυτές αναδεικνύουν τη σύνδεση μεταξύ της καλλιγραφίας ως μορφής τέχνης και του αντίκτυπού της στη γλώσσα. Οι συμμετέχοντες (9,14) πιστεύουν ότι η καλλιγραφία βοηθά στην απομνημόνευση χαρακτήρων και στην επέκταση του λεξιλογίου, ειδικά όταν η εκμάθηση χαρακτήρων γίνεται με καλλιτεχνική εκτίμηση.

Παράδειγμα 54

54α. «Έχοντας μια τέχνη που συνδέεται με τη γλώσσα βοηθά στην απομνημόνευση του τεράστιου αριθμού χαρακτήρων και στην επέκταση του λεξιλογίου.» E7_A9 [μτφρ.]

54β. ‘’Having an art connected to the language it helps to memorize the vast number of characters and expand vocabulary.’’ E7_A9 [πρωτ.]

Παράδειγμα 55

55α. «Επειδή μου αρέσει η τυπογραφία, αυτό το θέμα με ενδιαφέρει. Ωστόσο, δεν έχω μια θέση που να είναι τόσο συγκεκριμένη. Δεν μπόρεσα να καταλάβω τι σημαίνει "καλλιγραφία" σε αυτή την έρευνα, αλλά αν

υποθέτετε γραμματοσειρές υπολογιστών, αυτό μπορεί να έχει αντίκτυπο σε μένα. Όταν ανακοινώθηκε το νέο ιαπωνικό όνομα της Πρωτοχρονιάς το 2019, η γραμματοσειρά (καλλιγραφία) των χαρακτήρων που χρησιμοποιήθηκε ήταν ένα διαφορετικό είδος χαρακτήρα από αυτό που συνήθως εμφανίζεται σε έναν υπολογιστή, ένα εξαιρετικά σπάνιο είδος χαρακτήρα! Ήταν ένα πολύ αξιομνημόνευτο γεγονός για μένα ως επίδοξη καθηγήτρια γλώσσας ιαπωνικής γλώσσας σε γυμνάσιο της Ιαπωνίας.» E7_A14 [μτφρ.]

55β. ‘’Because I enjoy typography, this issue interests me. I don't have a position that is that specific, though. I haven't been able to figure out what "calligraphy" means in this survey, but if you're presuming computer typefaces, it might have an impact on me. When the new Japanese New Year's name was announced in 2019, the font (calligraphy) of the characters used was a different kind of character than what is typically displayed on a computer, an extremely rare kind of character! It was a very memorable event for me as an aspirant Japanese junior high school language teacher in Japan.’’ E7_A15 [πρωτ.]

ΘΚ7 Η τεχνολογία ως επιρροή για την καλλιγραφία

ΥΚ1 Επίδραση των ψηφιακών μέσων στην καλλιγραφική πρακτική

Οι συμμετέχοντες (1, 4, 6, 7, 9, 11, 18, 19) πιστεύουν ότι με την επικράτηση των ψηφιακών εργαλείων, όπως οι υπολογιστές και οι εκτυπωτές, υπάρχει μειωμένη ανάγκη για τις παραδοσιακές δεξιότητες καλλιγραφίας, με αποτέλεσμα λιγότεροι άνθρωποι να ασκούν την καλλιγραφία. Τα ψηφιακά μέσα θεωρούνται παράγοντας που συμβάλλει στην παρακμή της καλλιγραφίας ως μορφή έκφρασης και στην αντιληπτή στροφή προς πιο σύγχρονες μεθόδους γραφής.

Παράδειγμα 56

56α. «Με τη νέα τεχνολογία, χρησιμοποιούμε τον υπολογιστή και τους εκτυπωτές για σχεδόν τα πάντα, και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο λιγότεροι άνθρωποι εξασκούν την καλλιγραφία στις μέρες μας.» E8_A6 [μτφρ.]

56β. ‘’Yes, it makes calligraphy look really old tradition. with the new technology, we use the computer and printers for almost anything, and that's why fewer people practice calligraphy nowadays.’’ E8_A6 [πρωτ.]

Παράδειγμα 57

57α. «Ναι, για όσους είναι κάτω των 30 ετών, έχει υπάρξει δραματική αλλαγή στο εκπαιδευτικό τους σύστημα και στην εισαγωγή τους με τη χρήση υπολογιστών και smartphones. Με λιγότερη πρακτική ανάγκη για γραφή στην καθημερινή ζωή, η ανάγκη απομνημόνευσης των γραπτών χαρακτήρων (σε σχέση με την πληκτρολόγηση και την αναγνώρισή τους) γίνεται πολύ μικρότερη. Αυτό πιθανότατα καθιστά την καλλιγραφία μια πολύ πιο σπάνια και πιο δύσκολη μορφή τέχνης από ό,τι ήταν στο παρελθόν, καθώς θα υπάρχουν πολύ λιγότεροι άνθρωποι με εκτεταμένα μαθήματα γραφής και εξάσκηση.» E8_A11 [μτφρ.]

57β. ‘’ Yes, for anyone under 30 years old, there has been a dramatic shift in their education system and input using computers and smartphones. With less of a practical need to write in daily life, the need to memorize writing characters (over typing and recognizing them) becomes far less. This likely makes calligraphy a much rarer and more difficult artform that it was in the past as there will be far less people with extensive writing classes and practice.’’ E8_A11 [πρωτ.]

Παράδειγμα 58

58α. «Ναι, δίνει στην καλλιγραφία μια πραγματικά παλιομοδίτικη, κλασική εμφάνιση. Επειδή σήμερα βασιζόμαστε τόσο πολύ στους υπολογιστές και τους εκτυπωτές, όλο και λιγότεροι άνθρωποι μαθαίνουν καλλιγραφία.» E8_A18 [μτφρ.]

58β. ‘’Yes, it does give calligraphy a really old-fashioned, classic appearance. Because we rely so heavily on computers and printers today, less people are learning calligraphy.’’ E8_A18 [πρωτ.]

ΥΚ2 Μετατόπιση της αντίληψης της καλλιγραφίας

Οι συμμετέχοντες (2, 8, 12, 16) θεωρούν ότι καθώς οι άνθρωποι γράφουν λιγότερο με το χέρι και βασίζονται περισσότερο στα ψηφιακά μέσα, οι καλλιγράφοι και η πρωτοτυπία της γραφής με το χέρι γίνονται περισσότερο σεβαστοί και αξιοπρόσεκτοι. Η καλλιγραφία θεωρείται ότι έχει μια ορισμένη νοσταλγική ή παραδοσιακή γοητεία λόγω της αντίθεσής της με τις σύγχρονες ψηφιακές μεθόδους γραφής.

Παράδειγμα 59

59α. «Ναι. Νομίζω ότι η σύγχρονη τεχνολογία θα μας κάνει να εκτιμήσουμε περισσότερο τη χειρόγραφη γραφή και την καλλιγραφία. Η καλλιγραφία δεν είναι μόνο βαθιά σε τεχνικές αλλά και κάπως παρόμοια με το διαλογισμό και είναι ένας τρόπος να αντιμετωπίσεις τον εσωτερικό σου εαυτό. Αισθάνομαι ότι υπάρχουν περισσότεροι άνθρωποι που εκτιμούν τέτοιου είδους off line δραστηριότητες στις μέρες μας.» E8_A8 [μτφρ.]

59β. ‘’Yes. I think the modern technology will make us appreciate more of hand writing and calligraphy. Calligraphy is not just deep in techniques but also somewhat similar to meditation and is a way to face your inner self. I feel there`s more people appreciating these type of off line activities nowadays.’’ E8_A8 [πρωτ.]

Παράδειγμα 60

60α. «Θεωρούμε τους καλλιγράφους όλο και περισσότερο καθώς γράφουμε λιγότερο με το χέρι και η πρωτοτυπία ή ορισμένα νοήματα της γραφής είναι πιο προφανή.» E8_A12 [μτφρ.]

60β. ‘’We regard calligraphers more and more as we write less by hand, and the originality or certain meanings of handwriting are more obvious.’’ E8_A12 [πρωτ.]

ΥΚ3 Ασυμβατότητα της καλλιγραφίας με τα ψηφιακά μέσα

Αυτές οι απαντήσεις υποδηλώνουν την πεποίθηση ότι η καλλιγραφία και τα ψηφιακά μέσα δεν είναι συμβατά. Οι συμμετέχοντες (5, 15) δυσκολεύονται να φανταστούν την εξάσκηση της καλλιγραφίας σε ψηφιακές πλατφόρμες, ενδεχομένως λόγω της φυσικής φύσης της παραδοσιακής καλλιγραφίας με πινέλο και μελάνι, η οποία μπορεί να μην είναι εύκολα αναπαραγωγική σε ψηφιακές μορφές.

Παράδειγμα 61

61α. «Στα ψηφιακά μέσα, δεν μπορώ να φανταστώ να κάνω καλλιγραφία.» E8_A5 [μτφρ.]

61β. ‘’On digital media, I can't picture doing calligraphy.’’ E8_A5 [πρωτ.]

ΘΚ8 Εξάσκηση καλλιγραφίας και συναισθήματα

ΥΚ1 Προσωπική σημασία και συναισθήματα

Οι συμμετέχοντες (2, 6, 8, 10, 17, 19) συνδέουν την καλλιγραφία τους με αναμνήσεις, αγαπημένα πρόσωπα, εμπειρίες ή προσωπικές πεποιθήσεις. Η καλλιγραφία έχει συναισθηματική αξία και προκαλεί συναισθήματα όπως ενθάρρυνση, ευτυχία, νοσταλγία και μια αίσθηση ηρεμίας.

Παράδειγμα 62

62α.

62β. «Αυτή είναι μια φωτογραφία μου να εξασκούμαι στην καλλιγραφία! Ήμουν πολύ χαρούμενος και χαλαρός εκείνη τη στιγμή. Θυμάμαι ότι νόμιζα ότι κάποιος ήταν στο δωμάτιο μαζί μου.» E9_A10 [μτφρ.]

62γ. ‘’ This is a photo of myself practicing calligraphy! A was very happy and relax that moment. I remember that I thought anyone was in the room with me.’’ E9_A10 [πρωτ.]

Παράδειγμα 63

63α. 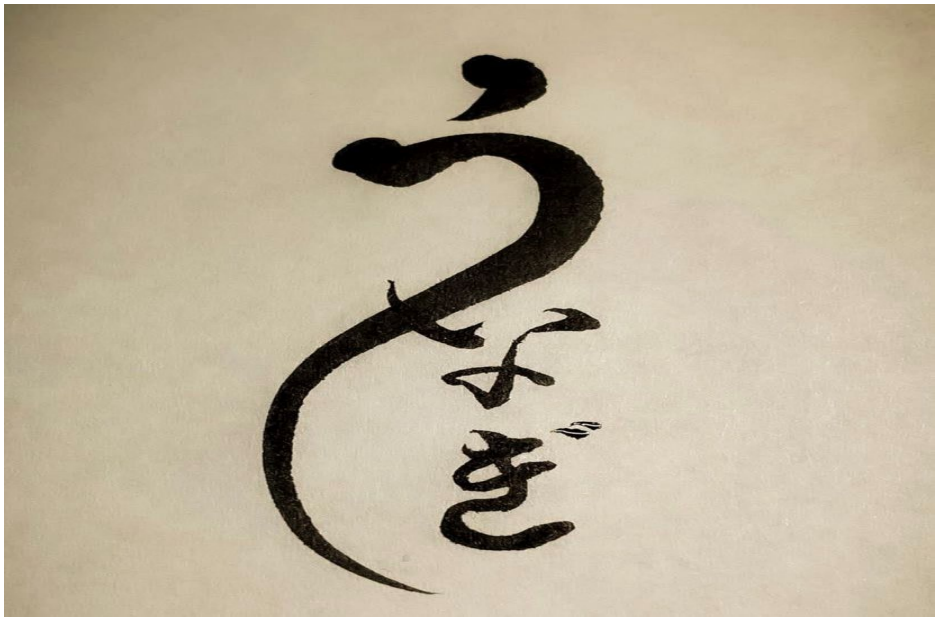

63β. «Δεν χρησιμοποίησα kanji, μόνο hiragana με καλλιγραφικό τρόπο. Έγραψα "unagi" που σημαίνει χέλι στα ιαπωνικά και μου αρέσει πολύ αυτή η λέξη γιατί όταν ήμουν μικρός ο πατέρας μου πέθανε και όταν ρίξαμε τους κώλους του στη λίμνη εμφανίστηκε ξαφνικά ένα χέλι. Την έχω επίσης σαν τατουάζ στο χέρι μου.» E9_A2[μτφρ.]

63γ. ‘’I didn't use kanji, only hiragana in calligraphic way. I wrote "unagi" which means eel in japanese and I really like this word because when I was young my father died and when we throught his asses in the lake an eel suddenly appeared. I also have it as a tattoo in my hand.’’ E9_A2 [πρωτ.]

ΥΚ2 Σημασία και συμβολισμός

Αυτό το θέμα περιστρέφεται γύρω από το νόημα και το συμβολισμό που ενσωματώνεται στην καλλιγραφία. Οι συμμετέχοντες (3, 4, 6, 7, 10, 11, 12, 16, 18) επέλεξαν συγκεκριμένα ιδεογράμματα ή λέξεις που φέρουν σημαντικά μηνύματα, προβληματισμούς ή πολιτιστική σημασία. Η καλλιγραφία αντιπροσωπεύει έννοιες όπως "φρέσκια εικόνα" και "σοβαρότητα", απεικονίζει την ομορφιά της φύσης και την ελπίδα για ένα λαμπρό μέλλον, μεταφέρει ιδέες σκληρής εργασίας και εκτίμησης ή χρησιμεύει ως υπενθύμιση σημαντικών μαθημάτων ζωής.

Παράδειγμα 64

64α. 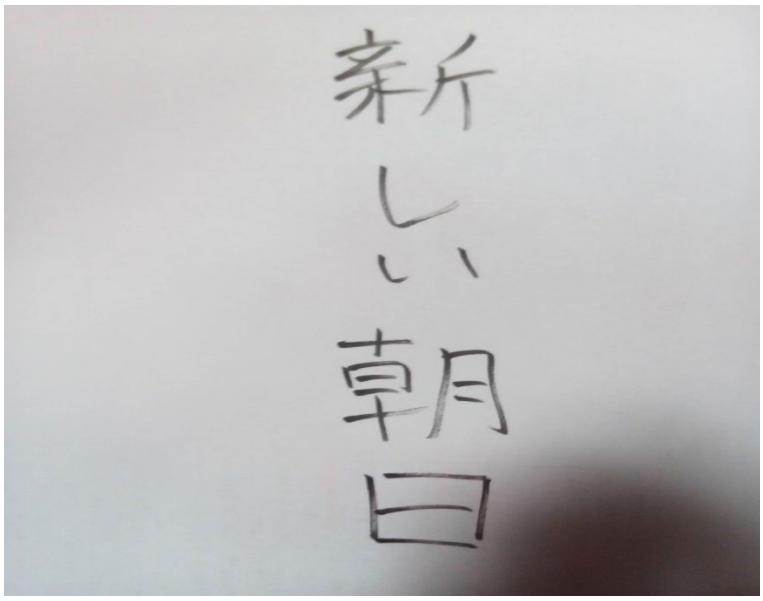

64β. «Έγραψα 'μια νέα ανατολή'. Όχι πολλά από την καλλιγραφία, αλλά το νόημα των γραμμάτων προκάλεσε μια 'φρέσκια εικόνα' και ένα 'χοντροκομμένο σοβαρό συναίσθημα'.

(Δεν είχα πινέλο, οπότε έγραψα με ένα 'στυλό με πινέλο' από το σπίτι.) (Επίσης, και αυτό είναι πρόσθετη πληροφορία, η οδηγία να 'γράψω έναν συνδυασμό ιδεογραμμάτων στο στυλ της καλλιγραφίας' με οδήγησε φυσικά να επιλέξω χαρακτήρες που έγραφα στο σχολείο ως παιδί. Αυτό συνέβη επειδή υποσυνείδητα ένιωθα ότι τα γράμματα που γράφονται στο στυλ της καλλιγραφίας δεν είναι απλά οποιαδήποτε γράμματα, αλλά κατάλληλα για τη γραφή συγκεκριμένων προτάσεων).» E9_A4 [μτφρ.]

64γ. ‘’「新しい朝日」と書きました。カリグラフィーからのイメージではあまりないですが、文字の意味から、「新鮮なイメージ」と「かっちり真面目な感情」が呼び起こされました。

筆を持っていなかったので、家にある「筆ペン」を使って書きました）（また、これは追加の情報ですが、「書道のスタイルで表意文字の組み合わせを書き」と指示されたことで、自然と子供の頃学校で書いた文字を選択しました。書道のスタイルで書く文字は、なんでも良いわけではなく、特定の文章を書くのにフィットしている、と無意識のうちに感じたためです。）’’ E9_A4 [πρωτ.]

Παράδειγμα 65

65α. 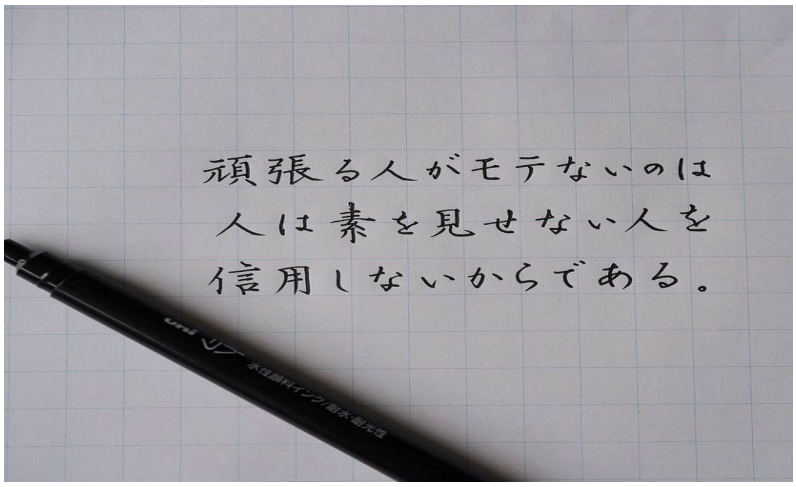

65β. «Δεδομένου ότι δεν εξασκώ την καλλιγραφία πολύ όταν γράφω, προσπάθησα να κάνω ό,τι καλύτερο μπορούσα για να γράψω με απλό ύφος. Γράφω "Οι άνθρωποι που εργάζονται σκληρά δεν είναι δημοφιλείς επειδή οι άλλοι δεν εκτιμούν τους σκληρά εργαζόμενους ανθρώπους και τη φύση τους" (αρχαίο ιαπωνικό ρητό).» E9_A7 [μτφρ.]

65γ. ‘’Since I don't practice calligraphy much when I write I tried my best to write in a simple style. I write "People who work hard are not popular because others do not appreciate hardworking people and their nature" (ancient Japanese saying)’’ E9_A7 [πρωτ.]

ΥΚ3 Η καλλιγραφία ως καλλιτεχνική έκφραση

Αυτές οι απαντήσεις (2, 4, 6, 9, 10, 13, 14, 15, 17, 19) θεωρούν την καλλιγραφία ως μια μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης και δημιουργικότητας. Οι συμμετέχοντες εκτιμούν την καλλιγραφία ως μέσο καλλιτεχνικής έκφρασης και αντανακλούν τα συναισθήματα και την προσωπικότητά τους μέσα από τις πινελιές και το ύφος της γραφής τους. Η καλλιγραφία θεωρείται ως ένας τρόπος ελεύθερης έκφρασης που υπερβαίνει την απλή τεχνική δεξιότητα.

Παράδειγμα 66

66α.

66β. «Αυτό είναι ένα καλλιγραφικό τατουάζ που έκανα τις προηγούμενες ημέρες. Αυτή η κοπέλα ήθελε να κάνω "καλλιγραφικό" αλλά αναγνωρίσιμο το όνομα της μητέρας της που πέθανε. Έβαλα τα δυνατά μου και νομίζω ότι έγινε πολύ όμορφο και της ταιριάζει.» E9_A19 [μτφρ.]

66γ. ‘’ This is a calligraphic tattoo that I inked the previous days. This girl wanted for me to make "calligraphic" but recognizable her mother's name that she died. I tried my best and I think that it became very beautiful and it suits her.’’ E9_A19 [πρωτ.]

Παράδειγμα 67

67α.

67β. «Έφτιαξα το ιδεόγραμμα του δέντρου επειδή οι κινήσεις των γραμμών είναι εύκολες και είναι το πρώτο ιδεόγραμμα που θυμάμαι ότι έμαθα. Επίσης, τα δέντρα μου προκαλούν ηρεμία, ακόμη και όταν ζωγραφίζω προτιμώ να απεικονίζω πολύχρωμα δέντρα.» E9_A14 [μτφρ.]

67γ. ‘’ I made the tree ideogram because the line movements are easy and it is the first ideogram I remember learning. Also trees evoke calmness for me even when I draw I prefer to depict multi-colored trees.’’ E9_A14 [πρωτ.]

ΥΚ4 Σχέση με την εκπαίδευση καλλιγραφίας

Ορισμένοι συμμετέχοντες (8, 11, 12, 16) συνδέουν την καλλιγραφία τους με σχολικές εμπειρίες ή με την έναρξη του ταξιδιού τους στην καλλιγραφία σε ένα περιβάλλον τάξης. Αναφέρουν ότι χρησιμοποιούν την καλλιγραφία για να διδάξουν άλλους, όπως τα παιδιά τους, και εκτιμούν τις εκπαιδευτικές πτυχές της καλλιγραφίας.

Παράδειγμα:

Παράδειγμα 68

68α. 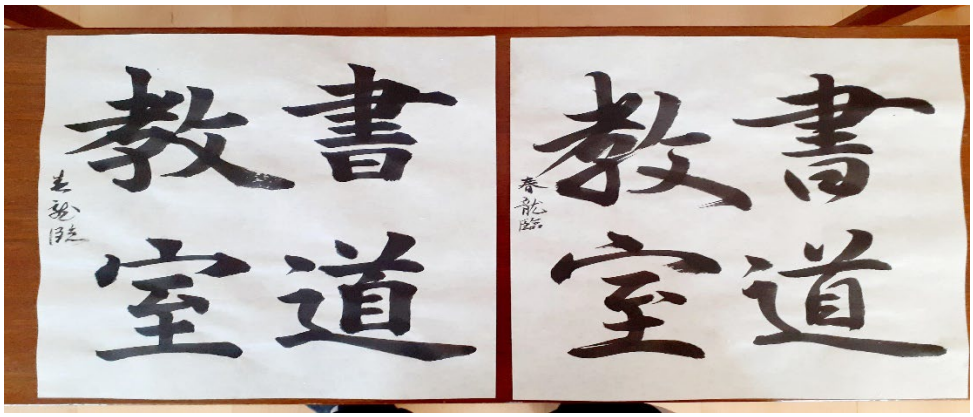

68β. «Έγραψα "Kioshitsu shodo" (= τάξη καλλιγραφίας) σε στυλ kaisho στα δεξιά (αριστερά είναι το κανονικό στυλ των kanji). Επέλεξα αυτά τα ιδεογράμματα επειδή θεωρώ ότι η καλλιγραφία αρχίζει για όλους στο σχολείο και σε αυτή την τάξη με όλα τα υλικά για να αρχίσουν να εξασκούνται.» E9_A16 [μτφρ.]

68γ. ‘’I wrote "Kioshitsu shodo" (= calligraphy class) in kaisho style in the right (left is the regular style of kanji). I have chosen those ideograms because I feel that calligraphy starts for everyone in school and in that classroom with all the materials to start practicing.’’ E9_A16 [πρωτ.]

ΘΚ9 Η καλλιγραφία και η σημασία της για τον Ιαπωνικό πολιτισμό

ΥΚ1 Η καλλιγραφία ως τέχνη και πολιτιστικό σύμβολο

Αυτό το θέμα τονίζει ότι η καλλιγραφία δεν είναι απλώς γραφή, αλλά μια μορφή τέχνης βαθιά ριζωμένη στον ιαπωνικό πολιτισμό. Οι συμμετέχοντες (1, 3, 6, 8, 10, 13, 14, 15, 17, 19, 20) θεωρούν την καλλιγραφία ως ένα σημαντικό πολιτιστικό σύμβολο που αντιπροσωπεύει την παραδοσιακή τέχνη, την ομορφιά και την αισθητική. Θεωρείται ως μια μορφή οπτικής τέχνης που ενσαρκώνει την ουσία του ιαπωνικού πολιτισμού και αναγνωρίζεται διεθνώς ως μια ξεχωριστή ιαπωνική παράδοση.

Παράδειγμα 69

69α. «Για μένα, είναι ένα είδος παραδοσιακής ιαπωνικής παραστατικής τέχνης (παραδοσιακή τέχνη).»E10_A3 [μτφρ.]

69β. ‘’私にとっては日本の伝統芸能（伝統的アート）の一種類だと思います。’’ E10_A3 [πρωτ.]

Παράδειγμα 70

70α. «Είναι, κατά τη γνώμη μου, μια σημαντική πτυχή της ιαπωνικής βιοτεχνικής κουλτούρας. Σε πολλούς πολιτισμούς δίνεται μεγάλη έμφαση στην ομορφιά και την παράδοση, και πιστεύω ότι η καλλιγραφία δεν αποτελεί εξαίρεση.Είναι η καρδιά και το θεμέλιο του ιαπωνικού πολιτισμού. Για όποιον αφιερώνει χρόνο

για να κατανοήσει την πολυπλοκότητά της, η καλλιγραφία έχει ένα βαθύ νόημα και αντίκτυπο που είναι συγκρίσιμο με εκείνο οποιουδήποτε έργου τέχνης ή πτυχής της φυσικής ομορφιάς.» E10_A6 [μτφρ.]

70β. ‘’ It is, in my opinion, a significant aspect of Japanese artisanal culture. In many cultures, there is a strong emphasis on beauty and tradition, and I believe calligraphy is no exception.It's the heart and foundation of Japanese culture. For anyone who takes the time to understand the complexities, calligraphy has a deep meaning and impact that is comparable to that of any work of art or aspect of natural beauty.’’ E10_A6 [πρωτ.]

Παράδειγμα 71

71α. «Για όποιον αφιερώνει χρόνο για να κατανοήσει την πολυπλοκότητά της, η καλλιγραφία έχει ένα βαθύ νόημα και αντίκτυπο που είναι συγκρίσιμο με εκείνο οποιουδήποτε έργου τέχνης ή όψης φυσικής ομορφιάς.» E10_A8 [μτφρ.]

71β. ‘’For anyone who takes the time to understand the complexities, calligraphy has a deep meaning and impact that is comparable to that of any work of art or aspect of natural beauty.’’ E10_A8 [πρωτ.]

ΥΚ2 Η σημασία της καλλιγραφίας στον ιαπωνικό πολιτισμό

Αυτό το θέμα αναδεικνύει τον θεμελιώδη ρόλο της καλλιγραφίας στον ιαπωνικό πολιτισμό. Οι συμμετέχοντες (4, 7, 11, 12, 18) πιστεύουν ότι ο ιαπωνικός πολιτισμός δεν θα υπήρχε χωρίς την καλλιγραφία. Η καλλιγραφία θεωρείται η ψυχή και η βάση του ιαπωνικού πολιτισμού, συμβάλλοντας στη διατήρηση και τη μεταβίβαση των παραδοσιακών αξιών και πρακτικών. Έχει μακρά ιστορία και είναι βαθιά ριζωμένη σε διάφορες πτυχές της ιαπωνικής κοινωνίας.

Παράδειγμα 72

72α. «Ο ιαπωνικός πολιτισμός βασίζεται θεμελιωδώς στην καλλιγραφία. Χωρίς την καλλιγραφία, ο ιαπωνικός πολιτισμός δεν υπάρχει.» E10_A7 [μτφρ.]

72β. ‘’Japanese culture is fundamentally based on calligraphy. Without caligraphy, Japanese culture does not exist.’’ E10_A7 [πρωτ.]

Παράδειγμα 73

73α. «Η ψυχή και η βάση του ιαπωνικού πολιτισμού» E10_A11 [μτφρ.]

73β. ‘’The soul and the base of the Japanese culture’’ E10_A11 [πρωτ.]

Παράδειγμα 74

74α. «Η ιαπωνική καλλιγραφία προάγει τον σεβασμό για τους άλλους, τον αλφαβητισμό και μια κουλτούρα ενδοσκόπησης και εστίασης.» E10_A18 [μτφρ.]

74β. ‘’Japanese calligraphy fosters respect for others, literacy, and a culture of introspection and focus.’’ E10_A18 [πρωτ.]

ΥΚ3 Σύνδεση με την ιαπωνική τέχνη και αισθητική

Οι ερωτηθέντες (2, 6, 12, 15, 19) θεωρούν την καλλιγραφία ως σημαντικό μέρος της κουλτούρας της τέχνης στην Ιαπωνία, όπου η ομορφιά και η παράδοση εκτιμώνται ιδιαίτερα. Θεωρείται ως μέσο για την προώθηση της πειθαρχίας, των λεπτών κινητικών δεξιοτήτων και της εκτίμησης της ανάγνωσης στην ιαπωνική εκπαίδευση.

Παράδειγμα 75

75α. «Είναι, κατά τη γνώμη μου, μια σημαντική πτυχή της ιαπωνικής βιοτεχνικής κουλτούρας. Σε πολλούς πολιτισμούς, δίνεται μεγάλη έμφαση στην ομορφιά και την παράδοση, και πιστεύω ότι η καλλιγραφία δεν αποτελεί εξαίρεση.Είναι η καρδιά και το θεμέλιο του ιαπωνικού πολιτισμού. Για όποιον αφιερώνει χρόνο για να κατανοήσει την πολυπλοκότητά της, η καλλιγραφία έχει ένα βαθύ νόημα και αντίκτυπο που είναι συγκρίσιμο με εκείνο οποιουδήποτε έργου τέχνης ή πτυχής της φυσικής ομορφιάς.» E10_A15 [μτφρ.]

75β. ‘’It is, in my opinion, a significant aspect of Japanese artisanal culture. In many cultures, there is a strong emphasis on beauty and tradition, and I believe calligraphy is no exception.It's the heart and foundation of Japanese culture. For anyone who takes the time to understand the complexities, calligraphy has a deep meaning and impact that is comparable to that of any work of art or aspect of natural beauty.’’ E10_A15 [πρωτ.]

Παράδειγμα 76

76α. «Νομίζω ότι αποτελεί σημαντικό μέρος της κουλτούρας της τέχνης στην Ιαπωνία. Σε πολλά μέρη δίνεται έμφαση στην ομορφιά και την παράδοση, και νομίζω ότι αυτό συνεχίζεται με την καλλιγραφία.» E10_A19 [μτφρ.]

76β. ‘’ I think it's an important part of the culture of artisanship in Japan. There is a focus on beauty and tradition in many places, and I think this continues on with calligraphy.’’ E10_A19 [πρωτ.]

ΘΚ10 Η καλλιγραφία ως επάγγελμα στην Ιαπωνία

ΥΚ1 Η καλλιγραφία ως επαγγελματική σταδιοδρομία

Αυτό το θέμα υπογραμμίζει ότι η καλλιγραφία μπορεί πράγματι να ακολουθηθεί ως επαγγελματική σταδιοδρομία. Οι συμμετέχοντες (1, 2, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 16, 19, 20) αναφέρουν ότι υπάρχουν καλλιτέχνες καλλιγραφίας και δάσκαλοι καλλιγραφίας, γεγονός που υποδηλώνει τη δυνατότητα καριέρας σε αυτόν τον τομέα. Ορισμένες απαντήσεις τονίζουν τη σημασία του να ξεχωρίζει κανείς και να έχει ένα μοναδικό στυλ για να πετύχει ως επαγγελματίας

καλλιγράφος. Αν και μπορεί να μην είναι μια συνηθισμένη καριέρα, η καλλιγραφία μπορεί να προσφέρει ευκαιρίες για όσους είναι αφοσιωμένοι στην τέχνη.

Παράδειγμα 77

77α. «Έχω γνωρίσει Ιάπωνες δασκάλους καλλιγραφίας που διδάσκουν σε άλλους και ολόκληρη η καριέρα τους βασίζεται στην καλλιγραφία. Συχνά προωθούν μαθήματα σε ξένους ταξιδιώτες που μπορεί να ενδιαφέρονται να μάθουν την τέχνη.»E11_A19 [μτφρ.]

77β. ‘’I have met Japanese calligraphy instructors who teach to others, and their entire career is calligraphy based. They often market classes to foreign travelers who might be interested in learning the artform.’’ E11_A19 [πρωτ.]

Παράδειγμα 78

78α. «Θεωρώ ότι το να είναι κάποιος καλλιγράφος είναι μια καριέρα. Για να τελειοποιήσουν τις ικανότητές τους, θα πρέπει οπωσδήποτε να περάσουν από εκπαίδευση. Θα μπορούσε να είναι απαραίτητο να λάβουν ένα πιστοποιητικό προκειμένου να θεωρηθούν επίσημοι ή εξουσιοδοτημένοι καλλιγράφοι. Και πάλι, απλώς κάνω υποθέσεις.» E11_A10 [μτφρ.]

78β. ‘’I consider being a calligrapher to be a career. To hone their skills, they would definitely need to go through training. It could be necessary to receive a certificate in order to be regarded as an official or licensed calligrapher. Again, I'm just speculating.’’ E11_A10 [πρωτ.]

Παράδειγμα 79

79α. «Ναι, υπάρχουν πολλοί καλλιτέχνες καλλιγραφίας στην Ιαπωνία και φυσικά μπορείτε επίσης να γίνετε δάσκαλος καλλιγραφίας, ακόμη και σε δουλειές όπως η δική μου, κάποιος μπορεί να ασχολείται με την καλλιγραφία για να κερδίζει χρήματα.» E11_A2 [μτφρ.]

79β. ‘’Yes, there are many calligraphy artists in Japan and of course you can also be a calligraphy teacher, even in jobs such as mine someone could practice calligraphy to gain money.’’ E11_A2 [πρωτ.]

ΥΚ2 Κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων

Αυτό το θέμα δίνει έμφαση στη σημασία της κατάρτισης και της ανάπτυξης δεξιοτήτων για την άσκηση καριέρας στην καλλιγραφία. Οι ερωτηθέντες (4, 9, 13, 18, 19) αναφέρουν ότι η τελειοποίηση των δεξιοτήτων καλλιγραφίας μπορεί να απαιτεί συνεχή εξάσκηση και αφοσίωση. Ορισμένοι προτείνουν ότι μπορεί να είναι απαραίτητη η κατάλληλη καλλιτεχνική εκπαίδευση ή μαθήματα, ενώ άλλοι εικάζουν ότι η απόκτηση ενός πιστοποιητικού ή η αναγνώριση ως επίσημος ή εξουσιοδοτημένος καλλιγράφος θα μπορούσε να είναι επωφελής.

Παράδειγμα 80

80α. «Για όσους θέλουν να γίνουν επαγγελματίες καλλιγράφοι, η απάντηση είναι ναι. Θα πρέπει να εξασκούνται ξανά και ξανά και ξανά για να αποκτήσουν και να διατηρήσουν την καριέρα τους.» E11_A4 [μτφρ.]

80β. ‘’For those who want to be a professional caligrapher, the answer is yes. They should practice again and again and again to get and maintain thier career.’’ E11_A4 [πρωτ.]

Παράδειγμα 81

81α. «Ως επαγγελματίας, θα πρέπει πιθανότατα να έχετε γεννηθεί στην Ιαπωνία ή να έχετε τουλάχιστον 10~20 χρόνια εμπειρίας με την ιαπωνική γραφή για να έχετε τις απαραίτητες βάσεις. Θα χρειαστεί επίσης να έχετε επαρκή καλλιτεχνική εκπαίδευση και μαθήματα.» E11_A9 [μτφρ.]

81β. ‘’As a professional, you would likely need to be born in Japan or have at least 10~20 years of experience with Japanese writing to have the necessary foundation. Having adequate art training and classes would also be needed.’’ E11_A9 [πρωτ.]

Παράδειγμα 82

82α. «Στην Ιαπωνία, όσοι γράφουν σωστά και όμορφα επαινούνται. Δεν είμαι σίγουρος γι' αυτό, αλλά στην ιαπωνική κοινωνία, οι καλλιγραφικές δεξιότητες και η εμπειρία έχουν σημασία σε κάθε δουλειά.» E11_A13 [μτφρ.]

82β. ‘’In Japan, those who write correctly and beautifully are praised. I'm not sure particularly, but in Japanese society, calligraphy skills and experience matter in any job.’’ E11_A13 [πρωτ.]

5. ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, διερευνήθηκαν η γραφή και η καλλιγραφία, ένα ιδιαίτερο είδος γραφής, και συγκεκριμένα στο ιαπωνικό πλαίσιο. Επίσης, εξετάστηκαν οι διάφορες στάσεις απέναντι στο ζήτημα της καλλιγραφίας από τους Ιάπωνες, τα διαφορετικά είδη καλλιγραφίας που υπάρχουν κατά την πάροδο του χρόνου όπως επίσης και διερευνήθηκαν τα εκάστοτε πλαίσια χρήσης της. Για τον σκοπό αυτό, έγιναν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου σε ηλεκτρονική πλατφόρμα, με την πραγμάτωση εμπειρικής έρευνας, σε ένα μικρό βολικό δείγμα Ιαπώνων, φοιτητών και επαγγελματιών.

Γενικά, μεγάλη ποικιλία παρουσιάζουν οι απαντήσεις των ερωτώμενων όταν εξέφρασαν τη γνώμη τους αναφέροντας τη στάση τους απέναντι στην γραφή και στην καλλιγραφία και στο πως η δεύτερη επηρεάζει την καθημερινή ζωή τους. Συνολικά, οι απαντήσεις αναδεικνύουν τη στενή σχέση μεταξύ γραφής και καλλιγραφίας στον ιαπωνικό πολιτισμό. Η γραφή χρησιμεύει ως θεμέλιο για την καλλιγραφία, η οποία θεωρείται τόσο παραδοσιακή μορφή τέχνης όσο και μέσο καλλιτεχνικής έκφρασης. Η σημασία της καλλιγραφίας εμπλουτίζεται περαιτέρω από τη σύνδεσή της με την ιαπωνική αισθητική, την παράδοση και την πνευματικότητα.

5.1 Συμπεράσματα ως προς τις χρήσεις και τη σημασία

Συνολικά, οι απαντήσεις υποδεικνύουν μια ποικιλία λόγων για την αντιμετώπιση και τη χρήση διαφορετικών στυλ καλλιγραφίας στην καθημερινή ζωή. Από την αισθητική παρουσία σε πινακίδες και μενού μέχρι την επιρροή της τεχνολογίας και την προτίμηση ορισμένων στυλ με βάση την εξοικείωση, την ταχύτητα ή την έκφραση, η καλλιγραφία κατέχει ποικίλο ρόλο στην καθημερινή ζωή των ερωτηθέντων Ιαπώνων. Η σύνδεση της καλλιγραφίας με την ιαπωνική κουλτούρα και η σημασία της εκμάθησης της καλλιγραφίας από νεαρή ηλικία αναδεικνύονται επίσης ως εξέχοντα θέματα, όπως προβάλλονται και σε υπάρχουσα έρευνα (Gershoni & Hochstein, 2011).

Συγχρόνως, ενώ η καλλιγραφία μπορεί να μην χρησιμοποιείται τόσο συχνά στην καθημερινή ζωή για πρακτικούς σκοπούς, συνεχίζει να έχει σημασία σε διάφορα πολιτιστικά και καλλιτεχνικά πλαίσια στην Ιαπωνία. Συνδέεται με θρησκευτικές πρακτικές, παραδοσιακές τέχνες, εκπαιδευτικά πλαίσια και ατομικά χόμπι, αναδεικνύοντας τη διαρκή σημασία της στη διατήρηση του ιαπωνικού πολιτισμού και των παραδόσεων.

Παράλληλα, από τις απαντήσεις αποφαίνεται ότι η καλλιγραφία έχει σημαντική προσωπική σημασία για τα άτομα, που κυμαίνεται από συναισθηματικές συνδέσεις έως

καλλιτεχνική έκφραση και εκπαιδευτικές εμπειρίες, όπως επιβεβαιώνεται και από τους Johannessen & Leeuwen (2017). Τα επιλεγμένα ιδεογράμματα και οι λέξεις συχνά έχουν συμβολική ή πολιτιστική σημασία, αντανακλώντας τις πεποιθήσεις, τις αναμνήσεις και τις αξίες των συμμετεχόντων. Η καλλιγραφία θεωρείται ως μια μορφή αυτοέκφρασης και ένας τρόπος σύνδεσης με τα συναισθήματα, τη φύση και τις προσωπικές εμπειρίες, ανεξάρτητα από το αν ασκείται παραδοσιακά με πινέλο ή προσαρμόζεται με σύγχρονα μέσα. Η καλλιγραφία, επίσης, έχει τεράστια σημασία στον ιαπωνικό πολιτισμό. Λατρεύεται ως μορφή τέχνης που ενσωματώνει την παραδοσιακή αισθητική και τις αξίες. Η πρακτική της καλλιγραφίας είναι βαθιά ριζωμένη στην ιαπωνική κοινωνία και χρησιμεύει ως μέσο πολιτιστικής διατήρησης, προσωπικής έκφρασης και επικοινωνίας. Θεωρείται σύμβολο φροντίδας, κύρους και σημασίας και συνδέεται στενά με την ιαπωνική τέχνη, την πειθαρχία και την εκτίμηση για την ομορφιά και την παράδοση, όπως, παράλληλα, αναδεικνύεται σε υπάρχουσα βιβλιογραφία (Kadera Bahasa, 2015).

Τέλος, αποδεικνύεται πως η καλλιγραφία μπορεί να ακολουθηθεί ως επαγγελματική σταδιοδρομία, με δυνατότητες για καλλιτέχνες και δασκάλους καλλιγραφίας. Ωστόσο, αναγνωρίζεται ότι το να γίνει κάποιος επιτυχημένος επαγγελματίας καλλιγράφος μπορεί να απαιτεί μοναδικότητα και αφοσίωση λόγω της ανταγωνιστικής φύσης του τομέα. Η εκπαίδευση, η συνεχής εξάσκηση και η πιθανή απόκτηση πιστοποιητικού θεωρούνται σημαντικοί παράγοντες για όσους φιλοδοξούν να κάνουν καριέρα στην καλλιγραφία.

5.2 Συμπεράσματα ως προς τις στάσεις

Συνοπτικά, η καλλιγραφία θεωρείται ως μια μορφή τέχνης που είναι ανοικτή σε όλα τα άτομα στην Ιαπωνία. Ενώ δεν υπάρχουν σαφείς περιορισμοί ή εμπόδια στην άσκηση, η πολιτισμική οικειοποίηση και οι πρακτικοί περιορισμοί όπως ο χρόνος και τα οικονομικά μπορεί να επηρεάσουν την ενασχόληση ενός ατόμου με την καλλιγραφία. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων υποστηρίζει την ιδέα ότι όλοι έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στην καλλιγραφία, και γενικά θεωρείται ως μια περιεκτική και ευρέως προσβάσιμη μορφή τέχνης στη σύγχρονη ιαπωνική κοινωνία, εύρημα που συνάδει με την ήδη υπάρχουσα βιβλιογραφία (Claudia, 2016).

Όμως, η πρακτική της καλλιγραφίας στην Ιαπωνία έχει υποστεί κάποιες αλλαγές με την πάροδο του χρόνου. Ενώ οι βασικές μέθοδοι και ιδέες της καλλιγραφίας παρέμειναν σχετικά αμετάβλητες, υπήρξαν εξελίξεις στα υλικά, στην προσβασιμότητα και στον πληθυσμό των ασκούμενων. Ο αντίκτυπος της τεχνολογίας, η αυξημένη προσβασιμότητα στα υλικά και η ενσωμάτωση της καλλιγραφίας με άλλες μορφές τέχνης έχουν διαμορφώσει τον τρόπο άσκησης

της καλλιγραφίας στη σύγχρονη εποχή, όπως αναδεικνύεται και σε άλλη έρευνα (Arano, 2020). Ωστόσο, υπάρχει επίσης η αναγνώριση ότι οι παραδοσιακές πτυχές της καλλιγραφίας και η ιστορική της σημασία εξακολουθούν να εκτιμώνται στο σύγχρονο πλαίσιο.

Παράλληλα, οι απαντήσεις δείχνουν μια γενική συναίνεση ότι η καλλιγραφία επηρεάζει τους τρόπους γραφής και το γραφικό χαρακτήρα των ατόμων. Θεωρείται ως μια πολύτιμη πρακτική που μπορεί να οδηγήσει σε βελτιωμένες δεξιότητες γραφής, αυξημένη προσοχή και μεγαλύτερη εκτίμηση για την τέχνη της γραφής. Η εκμάθηση από ειδικευμένους καλλιγράφους και η κατανόηση της σχέσης μεταξύ καλλιγραφίας και γλώσσας θεωρούνται επίσης παράγοντες που συμβάλλουν στη θετική επίδραση στη γραφή.

Κλείνοντας, οι απαντήσεις καταδεικνύουν ότι οι νέες τεχνολογίες και τα ψηφιακά μέσα έχουν επηρεάσει σημαντικά την αντίληψη και την πρακτική της καλλιγραφίας. Η επικράτηση των ψηφιακών μεθόδων γραφής έχει οδηγήσει σε μείωση της παραδοσιακής καλλιγραφικής πρακτικής, αν και έχει επίσης δημιουργήσει νέες ευκαιρίες για την καλλιγραφία να προσεγγίσει ένα ευρύτερο κοινό μέσω διαδικτυακών πλατφορμών. Η αντίθεση μεταξύ της παραδοσιακής καλλιγραφίας και της ψηφιακής γραφής έχει προκαλέσει μια αλλαγή στην εκτίμηση των ανθρώπων για την καλλιγραφία ως νοσταλγική και καλλιτεχνική μορφή έκφρασης, όπως επιβεβαιώνουν οι Gershoni & Hochstein (2011). Ωστόσο, η συνεχιζόμενη συνύπαρξη παραδοσιακών και ψηφιακών πρακτικών δείχνει ότι και οι δύο μορφές γραφής εξακολουθούν να έχουν πολιτιστική και αισθητική σημασία με διαφορετικούς τρόπους.

6. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ-ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1. Περιορισμοί της έρευνας

Στην εν λόγω έρευνα υπήρξαν κάποιοι περιορισμοί, κατά την διαδικασία συλλογής δεδομένων, που, αν και λίγοι, είναι σημαντικό να αναφερθούν. Αρχικά, η πιλοτική έρευνα πραγματοποιήθηκε από δύο ελληνόφωνες συμφοιτήτριες της ερευνήτριας, ενώ περισσότερες πληροφορίες για την θεματική αλλά και την λειτουργικότητα του ερωτηματολογίου στο ιαπωνικό κοινό θα έδιναν άτομα ιαπωνικής καταγωγής, που δεν ήταν εύκολο να βρεθούν για την πιλοτική εκείνο το δεδομένο χρονικό διάστημα. Παράλληλα, ήταν εξίσου δύσκολη η εύρεση ιαπωνόφωνων ατόμων και για την κυρίως έρευνα. Τα άτομα θα μπορούσαν να είναι και περισσότερα από 20, όμως, επειδή το ερωτηματολόγιο στάλθηκε σε ηλεκτρονικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης και σε ηλεκτρονικές πλατφόρμες, δεν απαντούσε στη φόρμα μεγάλο ποσοστό. Επιπλέον, τα περισσότερα άτομα στην Ιαπωνία δεν μιλούν καλά την αγγλική γλώσσα ώστε να εκφραστούν για το ζήτημα της καλλιγραφίας στο μέγιστο βαθμό και, ως αναφορά στα άτομα που απάντησαν στην ιαπωνική γλώσσα το ερωτηματολόγιο, η ερευνήτρια δεν την γνωρίζει εξίσου καλά με την αγγλική, με αποτέλεσμα να μην είναι τόσο ακριβής η ερμηνεία.

6.2. Συμβολή και προεκτάσεις της έρευνας

Θα είχε ενδιαφέρον να γίνει η ίδια έρευνα με μεγαλύτερο δείγμα ατόμων (και ίσως και στην Ιαπωνία) και να συγκριθεί με την παρούσα εργασία. Ακόμη, θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να δούμε με τις ίδιες ερωτήσεις την οπτική μόνο όσων ασκούν το επάγγελμα της καλλιγραφίας ίσως και δείγμα από ένα εργαστήρι καλλιγραφίας στην Ιαπωνία. Επιπλέον, μια τέτοια έρευνα μπορεί να εξετάσει το πολιτιστικό και φιλοσοφικό υπόβαθρο της ιαπωνικής καλλιγραφίας, διερευνώντας τη βαθιά επιρροή του Βουδισμού Ζεν και το ρόλο του shodo στην προώθηση της ενσυνείδησης και της αυτοέκφρασης. Τέλος, η έρευνα μπορεί να θίξει την παγκόσμια διάδοση της ιαπωνικής καλλιγραφίας, τον αντίκτυπό της στις διαπολιτισμικές καλλιτεχνικές ανταλλαγές και τον ρόλο της στην προώθηση της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και του διεθνούς καλλιτεχνικού διαλόγου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Arano, Y. (2020, May 10). Doing reflecting: Embodied solitary confirmation of instructed enactment. Discourse Studies, 22(3), 261–290. https://doi.org/10.1177/1461445620906037
- Baker, C. (1992). *Attitudes and Language*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- Braun, V., & Clarke, V. (2022). Thematic Analysis: A Practical Guide. QMiP Bulletin, 1(33), 46–50. https://doi.org/10.53841/bpsqmip.2022.1.33.46
- Claudia, T. S. (2016, April 1). Application of Japanese calligraphy as kanji letter basics learning method to students of SMA Kr. Eben Heaxer Manado. *Kadera Bahasa*, 8(2). https://doi.org/10.47541/kaba.v8i2.32
- Coulmas, F. (2012, June 1). *Writing Systems. Cambridge Core*. Retrieved December 16, 2022, from https://www.cambridge.org/core/books/writing-systems/A1496E25A3969E5144D89919BE754ABC
- Creswell, J. W., & Creswell, D. J. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (5th ed.). SAGE Publications, Inc.
- Difference between Shodo and Shuji | *René Ochiai* | *Japanese and Chinese calligraphy* | *Shodo 書道*. (2017, July 13). René Ochiai | Japanese and Chinese Calligraphy | Shodo 書道. Retrieved October 14, 2022, from https://www.reneochiai.com/blog/difference-between-shodo-and-shuji
- Ebrey, P. B., & Walthall, A. (2013, January 1*). Pre-Modern East Asia: A Cultural, Social, and Political History*, Volume I: To 1800.
- Gershoni, S., & Hochstein, S. (2011). *Measuring pictorial balance perception at first glance using Japanese calligraphy. I-Perception*, 2(6), 508–527. https://doi.org/10.1068/i0472aap
- Gunn, R. W. (2001). Intimacy, Psyche, and Spirit in the Experience of Chinese and Japanese Calligraphy. *Journal of Religion and Health*, 40(1), 129–166. http://www.jstor.org/stable/27511514
- Japanese calligraphy | Britannica. (n.d.). *Encyclopedia Britannica*. Retrieved October 14, 2022, from https://www.britannica.com/art/Japanese-calligraphy
- Kakuzō, O., & Goddard, T.U. (2012). Reading "Calligraphy Is Not Art" (1882). *Review of Japanese Culture and Society* 24, 168-175.

- Monbusho, J. (2013, January 1). *History of the Empire of Japan.*
- Nornes, M. (2021). Defning Calligraphy. *In Brushed in Light: Calligraphy in East Asian Cinema* (pp. 57–82). University of Michigan Press. http://www.jstor.org/stable/10.3998/mpub.11373292.7
- Seidman, I. (2013). Interviewing as Qualitative Research: *A Guide for Researchers in Education and the Social Sciences* (4th ed.). Teachers College Press.
- SHOZOS~1.PDF. (n.d.). Retrieved October 15, 2022, from https://drive.google.com/file/d/1Wk7U6gFsb9BWHXPnyyzgDQUsJ-_2vhkC/view
- The Materiality of Writing. (2017, September 18). In C. M. Johannessen & T. V. Leeuwen (Eds.), *A Trace Making Perspective*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315537306
- The Palgrave Handbook of Applied Linguistics Research Methodology. (n.d.). SpringerLink. Retrieved November 11, 2022, from https://link.springer.com/book/10.1057/978-1-137-59900-1
- Tudorica, I. C. (2021, December 26). Modern directions of a traditional art: the use of colour in Japanese calligraphy. *Modernism and Postmodernism Studies Network*, 2(2), 281–297. https://doi.org/10.47333/modernizm.2021273785
- What is calligraphy as Japanese culture? Basic behavior and 5 typefaces | KARUTA - Let's Learn JAPAN with Fun! (n.d.). KARUTA - Let's Learn JAPAN With Fun! Retrieved November 2, 2022, from https://hajl.athuman.com/karuta/e/traditionalculture/000296.html?code=20039
- What is "Chinese Modern Calligraphy"? An Exploration of the Critical Debate on Modern Calligraphy in Contemporary China. (2015, March 28). Journal of Literature and Art Studies, 5(3). https://doi.org/10.17265/2159-5836/2015.03.007
- Zhang, H., Zhang, J., Cheng, S., Lu, S., & Shi, C. (2012, December). *Role of constraints in Chinese calligraphic landscape experience*: An extension of a leisure constraints model. Tourism Management, 33(6), 1398–1407.http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_03/18.html
- Zube, E. H., Sell, J. L., & Taylor, J. G. (1982, July). Landscape perception: Research, application and theory. *Landscape Planning*, 9(1), 1–33. https://doi.org/10.1016/0304-3924(82)90009-0

Ελληνική Βιβλιογραφία

- Μαρία Κακριδή-Φερράρι (2007). Στάσεις απέναντι στην γλώσσα, *Πύλη για την ελληνική γλώσσα.* (Attitudes towards language, Gateway to the Greek language).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο:

1) Write a few words about yourself (age, gender, educational background, current professional/studies status, relation to languages, relation to Japanese culture, relation to calligraphy) / 自己紹介（年齢、性別、身分、語学との関わり、日本文化との関わり、書道との関わり）を書いてください。

2) In your opinion, what is the relationship between writing and calligraphy in Japanese culture?/ 日本文化における「文字」と「書」の関係について、お考えをお聞かせください。

3) Which calligraphy style do you use or encounter most in your daily life and why?/ 日常生活で最もよく使う、または遭遇する書体、その理由は。

4) How would you say calligraphy is used today in Japan? In what rituals or other circumstances?/ 現在の日本では、書道はどのように使われていると思われますか？どのような儀式やその他の場面で。

5) Which social groups have or don't have the right to practice calligraphy nowadays in Japan?/ 現代人は、どのような人が書道をする権利があって、どのような人がないのか。

6) Are there any changes concerning the ways of practicing calligraphy or, the materials, or people who engage in calligraphy nowadays as compared to the past? If yes, please make a short description of the characteristics of this practice comparing the past with the present. If not, please briefly explain what you have observed concerning the practice of calligraphy. / 現在、書道を練習している人たちは、昔と比べてやり方や材料に変化があるのでしょうか？もしそうなら、過去と現在を比較して、この練習の特徴について簡単に説明してください。そうでない場合、あなたが観察したことを簡単に説明してください。

7) Do you believe that the use of calligraphy influences the ways that people write, as well as handwriting? If yes, in what ways?/ カリグラフィーの使用は、私たちの書き方や筆跡に影響を与えると思いますか。もしそうなら、どのような方法で。

8) Do you believe that new technologies and the way we write in digital media nfluences the way we think or feel about calligraphy? If yes, in what ways?/ 新しい技術やデジタルメディアでの書き方が、書道に対する考え方や感じ方に影響を与えると思いますか。もしそうなら、どのような方法で。

9) Please, write a combination of ideograms using a calligraphy style you prefer and take a picture of what you have written, in order to share it with me (please upload the jpg. on the platform by drag and drop). Please also write an accompanying note about the meaning of the ideograms and what this image makes you feel like. / 書道のスタイルで表意文字の組み合わせを書き、書いたものを写真に撮って私に見せてください。このイメージが何を意味し、あなたにどんな感情を呼び起こすかについて添え書きをしてください。

10) What do you think is the significance of calligraphy for Japanese culture?/ 日本文化における書の意義は何だと思いますか。

11) Could someone practice calligraphy on a professional level and have a career on that? If yes, what does it require?/ 書道は、誰かのためのキャリアになる可能性がありますか。もしそうなら、どんなことをするのでしょうか。そうでない場合、なぜそうしないのですか。